

2022

ИЗВЕШТАЈ

*за состојбите во капитално
финансираното пензиско
осигурување*

Агенција за супервизија на капитално
финансирано пензиско осигурување

Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување

Славко Јаневски бр. 100, 1000 Скопје, Република Северна

Македонија

Тел: (+389-2) 3224 229

www.maras.mk

Мај 2023

Содржина

Кратенки	4
Воведно обраќање	5
Важни датуми	7
МАПАС, мисија и визија	8
1. Краток преглед на светските состојби и трендови во пензиската област со акцент на капитално финансираното пензиско осигурување	9
2 Структура на капитално финансираното пензиско осигурување во Република Северна Македонија	15
2.1 Опис на пензискиот систем	16
2.2 Улогата на капитално финансираното пензиско осигурување во пензискиот систем	17
2.3 Институционална инфраструктура на капитално финансираното пензиско осигурување	18
3 Измени и дополнувања на законските и подзаконските акти кои го уредуваат капитално финансираното пензиско осигурување	21
4 Податоци за финансиското работење на пензиските друштва	23
4.1 Приходи и трошоци на пензиските друштва за 2021 г.	24
4.2 Финансиски резултат на пензиските друштва	27
4.3 Главнина, основна главнина и сопствени средства на пензиските друштва	27
4.4 Индикатори	28
5 Информации за задолжителните пензиски фондови	30
5.1 Членство во задолжителните пензиски фондови	31
5.2. Податоци за членство во задолжителните пензиски фондови	32
5.3 Премин на член од еден во друг задолжителен пензиски фонд	36
5.4 Придонеси во задолжителните пензиски фондови	37
5.4.1. Надоместок за ненавремено пренесување на придонеси	39
5.4.2. Вратени средства во Фондот на ПИОСМ	40
5.5 Инвестирање и структура на портфолиото на задолжителните пензиски фондови	40
5.6 Нето средства, сметководствена единица и стапка на принос на задолжителните пензиски фондови	46
5.7 Надоместоци кај задолжителните пензиски фондови	53
5.8 Исплата на пензии од задолжително капитално финансирано пензиско осигурување	55
6 Информации за доброволните пензиски фондови	57
6.1 Цел на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување	58
6.2 Членство во доброволните пензиски фондови	59
6.3 Премин на член од една на друга сметка во ист или друг доброволен пензиски фонд	62
6.4 Придонеси во доброволните пензиски фондови	62
6.5 Инвестирање и структура на портфолиото на доброволните пензиски фондови	64
6.6 Нето средства, сметководствена единица и стапка на принос на доброволните пензиски фондови	69
6.7 Надоместоци кај доброволните пензиски фондови	76
6.8 Исплата на пензиски надоместоци од доброволно капитално финансирано пензиско осигурување	78
7 Маркетинг и агенти на пензиските друштва	79
Прилог	83

Кратенки

БДП	<i>бруто домашен производ</i>
Втор столб	<i>задолжително капитално финансирано пензиско осигурување</i>
ВФП	<i>Друштво за управување со доброволни пензиски фондови ВФП ПЕНЗИСКО ДРУШТВО АД СКОПЈЕ</i>
ВФПд	<i>ВФП отворен доброволен пензиски фонд – Скопје</i>
ДФФ	<i>доброволни пензиски фондови</i>
ДЗС	<i>Државен завод за статистика</i>
ЕУ	<i>Европска Унија</i>
ЗПФ	<i>задолжителни пензиски фондови</i>
ИОПС	<i>Меѓународна организација на пензиски супервизори (International Organisation of Pension Supervisors)</i>
КБ Прво	<i>КБ Прво друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови АД Скопје</i>
КБПд	<i>КБ Прв отворен доброволен пензиски фонд - Скопје</i>
КБПз	<i>КБ Прв отворен задолжителен пензиски фонд - Скопје</i>
МАПАС	<i>Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување</i>
НБРСМ	<i>Народна банка на Република Северна Македонија</i>
ОЕЦД	<i>Организација за економска соработка и развој (Organisation for Economic Co-operation and Development)</i>
Прв столб	<i>задолжително пензиско и инвалидско осигурување врз основа на генерациска солидарност</i>
САВА	<i>Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови Сава пензиско друштво а.д. Скопје</i>
САВАд	<i>Отворен доброволен пензиски фонд Сава пензија плус</i>
САВАз	<i>Отворен задолжителен пензиски фонд Сава пензиски фонд</i>
Трет столб	<i>Доброволно капитално финансирано пензиско осигурување</i>
ТРИГЛАВ	<i>Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови ТРИГЛАВ ПЕНЗИСКО ДРУШТВО АД Скопје</i>
ТРИГЛАВд	<i>Триглав отворен доброволен пензиски фонд – Скопје</i>
ТРИГЛАВз	<i>Триглав отворен задолжителен пензиски фонд – Скопје</i>
УЈП	<i>Управа за јавни приходи</i>
Фондот на ПИОСМ	<i>Фонд на пензиското и инвалидското осигурување на Северна Македонија</i>

Воведно обраќање

Почитувани,

Со завршувањето на 2022 година заокруживме седумнаесет години работа на капитално финансираното пензиско осигурување со резултати кои може детално да ги најдете во Извештајот за состојбите во капитално финансираното пензиско осигурување во 2022 година, на Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување – МАПАС. Извештајот содржи опис на карактеристиките на капитално финансираното пензиско осигурување, податоци за капитално финансираното пензиско осигурување, оцена на извршувањето на прописите во областа на капитално финансираното пензиско осигурување и други податоци од значење за ова осигурување заклучно со 2022 година.

Во текот на 2022 година пензиските фондови се соочија со неизвесно макроекономско и финансиско окружување. Актуелните случувања поврзани со воениот конфликт помеѓу Украина и Русија имаа свое негативно влијание и на пензиските фондови со дефинирани придонеси, и во странство и во Северна Македонија. Сепак, средствата на македонските пензиски фондови не се директно изложени во Украина и во Русија и генерално последиците ги почувствуваа посредно, преку инфлаторните притисоци, повисоките каматни стапки и понискиот економски раст, најмногу поради нестабилност и волатилност на финансиските пазари.

Глобалната финансиска и економска неизвесност во 2022 година ги измести трендовите на нагорно движење на параметрите на задолжителното и доброволното капитално финансирано пензиско осигурување, но пензиските фондови сè уште се во фаза на акумулација и се очекува овие влијанија да бидат надминати во понатамошните години.

Во текот на 2022 година вкупните средства на задолжителните пензиски фондови забележаа забавен раст од 7,46% и достигнаа 113,54 милијарди денари. Вкупните средства на доброволните пензиски фондови пак забележаа помал раст во однос на вкупните средства на задолжителните пензиски фондови, односно пораснаа за 6,36% и достигнаа 3,05 милијарди денари. Учетството на вкупните средства на пензиските фондови во вториот и третиот столб во бруто-домашниот производ остана скоро на исто ниво како и во претходната година (15% од БДП). Во 2022 година се зголеми и опфатот на населението во вториот столб со сличен тренд како и претходната година (4% во однос на 2021 година) и достигна учество од 71% во вкупното активно население. Иако бележеше раст, сепак учеството на населението во третиот столб е сè уште многу мало, односно околу 3,7% од вкупното активно население во РСМ се членови со доброволна индивидуална сметка или се учесници во пензиска шема со професионална сметка во доброволен пензиски фонд.

Во текот на 2022 година, во задолжителните пензиски фондови беа пренесени придонеси во износ од околу 11,15 милијарди денари што претставува околу 1,40% од БДП, додека во доброволните пензиски фондови беа уплатени вкупно околу 400,09 милиони денари, што претставува околу 0,05% од БДП.

Иако структурата на инвестиции на пензиските средства во 2022 година не се разликува многу во споредба со 2021 година, се забележува мало зголемување на учеството на обврзниците за сметка на учеството на депозитите, акциите и инвестициските фондови. Инвестициското портфолио на задолжителните пензиски фондови во 2022 година се состои

од домашни инвестиции кои вклучуваат државни хартии од вредност (63,12%), депозити (5,47%), акции (2,20%), удели во инвестициски фондови (0,11%) и корпоративни обврзници (0,02%), како и инвестиции во странство кои вклучуваат инвестиции во странски државни обврзници (0,82%), удели на инвестициски фондови (24,13%) и акции (3,57%). Почнувањето на работа на четвртиот доброволен пензиски фонд ВФПД не влијаеше многу на вкупната структура на инвестициите на доброволните пензиски фондови со оглед на фактот дека во почетните години од работа новиот фонд сè уште располага со средства што се од мал обем во однос на вкупните средства на доброволните пензиски фондови. Инвестициското портфолио во 2022 година се состои од домашни инвестиции кои вклучуваат државни хартии од вредност (54,21%), депозити (9,45%), акции (6,26%), корпоративни обврзници (0,68%) и многу мал дел во удели во инвестициски фондови (0,02%), како и инвестиции во странство, коишто вклучуваат инвестиции во странски државни обврзници (0,91%), удели на инвестициски фондови (22,55%) и акции (4,69%).

Глобалните случувања сепак влијаеа и на намалување на приносите пресметани за седумгодишен период во 2022 година. Зголемувањето на промената на нивото на трошоците на живот, сведена на годишно ниво, изразено влијае на падот на износите на приносот во реален износ во 2022 година. На ниво на задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, во седумгодишниот период 2016 – 2022 година, беше остварен просечен принос сведен на годишно ниво од 4,52% во номинален износ односно 0,50% во реален износ, пресметан преку промената на пондерираниот просек на сметководствените единици на задолжителните пензиски фондови. На ниво на доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, во седумгодишниот период 2016 – 2022 година, беше остварен просечен принос сведен на годишно ниво од 4,64% во номинален износ односно 0,61% во реален износ, пресметан преку промената на пондерираниот просек на сметководствените единици на доброволните пензиски фондови.

2022 година ја одбележа и зголемувањето на бројот на субјекти на пазарот на капитално финансираното пензиско осигурување. Имено, во август 2022 година, по издадена дозвола од страна на МАПАС, започна со работа четвртото пензиско друштво во РСМ, ВФП ПЕНЗИСКО ДРУШТВО АД СКОПЈЕ кое управува само со доброволен пензиски фонд. Се очекува со работата на новото пензиско друштво да се поттикне конкуренцијата во доброволното капитално финансирано пензиско осигурување, да се зголеми изборот на членовите и граѓаните, а истовремено да се поттикне остварување на подобри инвестициски резултати во рамките на еден транспарентен и ефективен пензиски систем.

Сакаме да истакнеме дека пензиското иштедење е долгорочна инвестиција, а МАПАС придонесува и ќе продолжи да придонесува кон континуирано јакнење на индивидуалните заштеди преку обезбедување на управување со ризиците кои им се закануваат на средствата и на пензиите и на пензиските надоместоци на членовите на пензиските фондови, како и на угледот на системот, и сведување на истите на најниско можно ниво.

Како супервизорско и регулаторно тело, секојдневно се водиме од нашата мисија и како и во изминатите години, ќе ги вложуваме нашите ресурси во насока на надградување и унапредување на капитално финансираното пензиско осигурување и ќе делуваме во утврдените рамки на пензиските супервизори што се препознаени, посочени и потврдени од Меѓународната организација на пензиски супервизори (ИОПС).

Претседател на Советот на експерти,

Максуд Али

Важни датуми во 2022 г.

- 31.5.2022 г.** *МАПАС издаде дозвола за основање на друштво за управување со доброволни пензиски фондови и одобрение за управување со доброволен пензиски фонд на Друштво за управување со отворени и затворени инвестициски фондови ВФП ФОНД МЕНАЏМЕНТ АД СКОПЈЕ*
- 1.8.2022 г.** *ВФП ПЕНЗИСКО ДРУШТВО АД СКОПЈЕ започна со активности на управување со пензиските фондови и со работи на маркетинг на доброволен пензиски фонд и испитување на јавното мислење*
- 18.10.2022 г.** *Започна да работи ВФП отворен доброволен пензиски фонд – Скопје*

МАПАС, мисија и визија

Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување – МАПАС е регулаторна и супервизорска институција која е основана со цел да се грижи за интересите на членовите и на пензионираните членови на пензиските фондови и да го поттикнува развојот на капитално финансираното пензиско осигурување. Основана е во јули 2002 година. Има својство на правно лице со јавни овластувања, утврдени со Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и со Статут. За својата работа одговара пред Собранието на Република Северна Македонија.

МАПАС е одговорна за издавање, повлекување и одземање дозволи за основање пензиски друштва, дозволи за вршење дејност – управување со пензиски фондови и издавање, повлекување и укинување одобренија за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови. Таа врши супервизија на работењето на пензиските друштва, на задолжителните и на доброволните пензиски фондови, како и на чуварите на имот и на странските менаџери на средства. МАПАС, исто така, го промовира, го организира и го поттикнува развојот на капитално финансираното пензиско осигурување во РСМ, во соработка со Министерството за труд и социјална политика и ја развива свеста на јавноста за целите и принципите на пензиските друштва и на задолжителните и доброволните пензиски фондови, за придобивките од членување во задолжителен и/или доброволен пензиски фонд, вклучувајќи ги и целите, принципите и придобивките од учество во професионална пензиска шема, за правата на членовите на задолжителните и доброволните пензиски фондови и за други прашања во врска со капитално финансираното пензиско осигурување. МАПАС донесува акти во согласност со законите од областа на капитално финансираното пензиско осигурување како и стручни упатства, прирачници и слично, во врска со капитално финансираното пензиско осигурување и иницира носење закони и други акти во врска со пензиските друштва и со пензиските фондови со кои тие управуваат. Исто така, МАПАС соработува со релевантни институции во РСМ и во странство со цел да обезбеди ефикасна контрола на капитално финансираното пензиско осигурување во РСМ.

Со Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување управува Совет на експерти, составен од претседател на Советот и четири члена и тоа:

Максуд Али-претседател,
Ментор Јакупи - професионално ангажиран член,
Дарко Саздов - професионално ангажиран член,
Борче Божиноски - надворешен член,
Марина Макенаџиева - надворешен член.

Мисијата на МАПАС е да ги заштити интересите на членовите и на пензионираните членови на пензиските фондови и да го поттикне развојот на капитално финансираното пензиско осигурување, заради посигурни пензионерски денови.

Визија на МАПАС е да биде препознаена како независна, стручна и транспарентна институција, која го штити и го унапредува капитално финансираното пензиско осигурување.

Краток преглед на светските состојби и
трендови во пензиската област со акцент
на капитално финансираното пензиско
осигурување

1

1. Краток преглед на светските состојби и трендови во пензиската област со акцент на капитално финансираното пензиско осигурување

Средства на пензиските заштеди, на светско ниво, пораснаа за 7% во однос на 2020 година и на крајот на 2021 година надминаа 60,6 билиони УСД (58,9 билиони УСД во земјите членки на ОЕЦД и 1,7 билиони УСД во избрани земји коишто не се членки на ОЕЦД). Главните двигатели на пензиските системи, на светско ниво, и понатаму се пензиските фондови (средства во износ од 38,5 билиони во 2021 година).

Пензиските планови во 2021 година забележаа позитивен реален инвестициски принос на пензиските средства (нето од трошоците за управување) во 41 од 70 истражувани земји. Реалниот инвестициски принос на пензиските средства (нето од трошоците за управување) во 2021 година, изнесуваше во просек 3% во земјите членки на ОЕЦД. Сепак, пензиските планови во голем број земји не успеаа да достигнат позитивни инвестициски резултати, особено во земјите коишто не се членки на ОЕЦД (во 19 од 37 земји коишто не се членки на ОЕЦД) што резултираше со просечен инвестициски резултат помал од 0%.

Достапните податоци и анализите за 2022 година покажаа дека воениот конфликт во Украина има определено влијае врз негативните инвестициски резултати во првиот квартал во 2022 година и намалување на вредноста на средствата во првата половина на 2022 година. Војната и последователните санкции и контрасанкции по руската инвазија на Украина доведоа до намалување на вредноста на сите средства поврзани со Русија, особено средствата инвестирани во Русија или средствата инвестирани во инструменти издадени од руски издавачи. Пензиските планови, исто така, ги почувствуваа последиците од војната и преку други средства освен оние издадени од руски издавачи и преку макроекономски канали, како што се инфлаторните притисоци, повисоките каматни стапки и понискиот економски раст.

Во 2022 година, беа потврдени добрите практики за дизајнирање, презентирање и супервизирање на пензиските проекции од капитално финансираните пензиски системи. Практиките имаат цел да им помогнат на пензиските супервизори и да ја потенцираат важноста на транспарентноста во предвидувањата и јасната и едноставна комуникација. Исто така, во 2022 година се дискутираше за важноста на податоците коишто ги собираат пензиските супервизори. Притоа се потенцира дека успешното собирање на податоци, особено за супервизијата врз основа на ризици и следењето на ESG факторите, придонесува за синергија на достапноста/пристапноста на податоците, диверзифицираните извори на информации, барањата за квалитет на податоците како и многуте придружни алатки како што се ИТ системите.

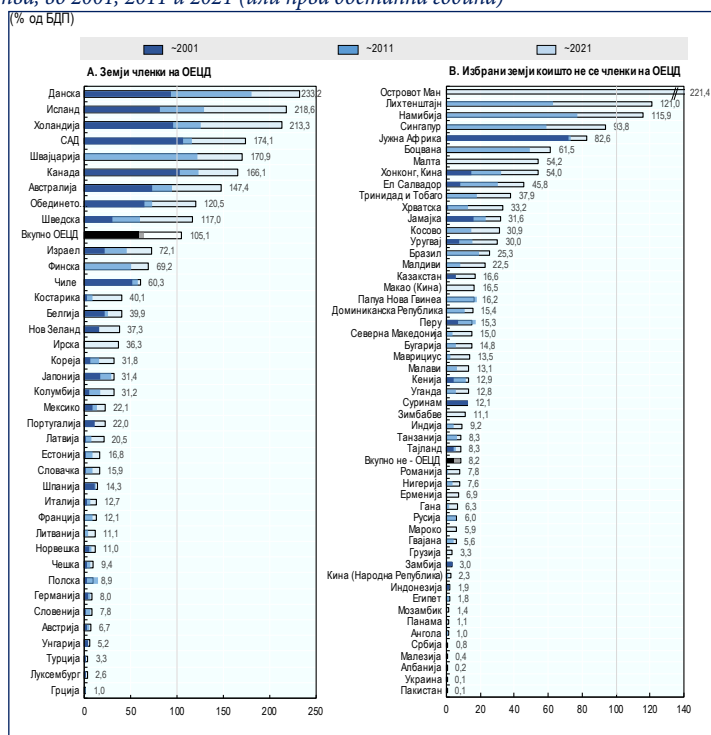
Пензиските системи во светот се карактеризираат со различни структури како резултат на различните социоекономски и демографски состојби во државите, влијанието на културата на народот и неговите навики и перцепциите на штедењето за пензија. Во последните декади, ризиците од стареењето на населението и од променливата природа на пазарот на трудот поттикнуваат широк спектар на реформи на пензиските системи, со цел истите да се ублажат, но со иста крајна цел – обезбедување одржлив пензиски систем и соодветен приход за осигурениците по нивното пензионирање.

Средства на пензиските заштеди, на светско ниво, пораснаа за 7% во однос на 2020 година и на крајот на 2021 година надминаа надминаа 60,6 билиони УСД (58,9 билиони УСД во земјите членки на ОЕЦД и 1,7 билиони УСД во избрани земји коишто не се членки на ОЕЦД). Главните двигатели на пензиските системи, на светско ниво, и понатаму се пензиските фондови (средства во износ од 38,5 билиони во 2021 година). Исто така, некои држави користат други начини на штедење за пензија како што се договори за пензиско осигурување со друштва за осигурување (на пример Данска, Франција) или производи кои ги обезбедуваат и управуваат банки и инвестициски компании (како на пример индивидуални сметки за пензија (англ: individual retirement accounts) во САД).

Големината на вредноста на средствата на приватните пензиски системи во сите земји е различна, што се должи, најверојатно, на различните почетоци на воспоставувањето на системите, дали вклучувањето во пензискиот план е задолжително или доброволно и, секако, на инвестициските резултати. Во апсолутна смисла, најголеми износи на пензиски средства се забележуваат во Северна Америка (Канада и САД), Западна Европа (Холандија, Швајцарија и Обединетото Кралство), Австралија и Јапонија каде што пензиските средства надминаа по еден билион УСД. Од друга страна, средства на приватните пензиски системи во 69 (од 90 земји коишто се истражувани) земји претставуваат по

¹Користени извори: Извештаи на ОЕЦД, Светска банка и ИОПС, и сопствени анализи и согледувања.

Графикон 1.1. Вкупно пензиски средства, во 2001, 2011 и 2021 (или прва достапна година)

Извор: ОЕЦД, Пензискиот пазар во фокус, 2022.

помалку од 0,2 билиони УСД. Големината на вредноста на средствата на приватните пензиски системи во сите земји е различна и во релативна смисла. Девет од 38 земји членки на ОЕЦД на крајот на 2021 година имаа средства над 100% од нивната економија. Во малите земји, како Исланд, акумулираните средства се мали (УСД 54 милијарди) во споредба со другите пензиски системи, но високи во однос на нивната економија (219% од БДП). Од друга страна, износот на пензиските средства е помал од 20% од БДП во 52 земји, вклучувајќи и некои големи и брзорастечки земји (на пример Кина, Индија).

Споредувањето на големината на вредноста на средствата на приватните пензиски средства во однос на големината на економијата, изразена преку бруто-домашниот производ, дава подобра слика за релативната важност на приватниот пензиски сегмент во земјата. Износот на пензиските средства во земјите членки на ОЕЦД во однос на вкупното БДП на земјите членки на ОЕЦД порасна од 59% во 2001 година на 64% во 2011 и на 105% во 2021 година (прикажано на Графикон 1.1). Додека во 2001 година водечка беше САД, во 2021 година водечка е Данска со 233% од БДП, потоа следуваат Исланд (219%) и Холандија (213%). Исто така, и во некои земји коишто не се членки на ОЕЦД пензиските средства достигнаа нивото над 100% од БДП (121% во Лихтенштајн и 116% во Намибија). Од друга страна и покрај определен забележан пораст, пензиските средства во некои земји (Албанија, Грција и Србија) и на крајот на 2021 година, сè уште се помали од 1% од БДП.

Уште еден индикатор за важноста на капитално финансираните и приватните пензии во една земја е стапката на покриеност. Стапката на покриеност може да се измери преку бројот на активни членови на пензиските планови (лица кои имаат средства во пензиските планови и сè уште не се пензионирани) во сооднос со работоспособното население (лица на возраст од 15 до 64 години). Пристапувањето во пензиски план може да биде задолжително, доброволно или поттикнато преку автоматско вклучување. Достапните податоци покажуваат дека, во 2021 година, во 15 од вкупно 30 истражувани земји во задолжителните пензиски планови се опфатени повеќе од 75% од работоспособното население. Највисоки стапки на покриеност се бележат во Данска, Финска, Исланд, Латвија и Шведска каде што скоро целокупното работоспособно население учествува во задолжителните пензиски планови. Во Латинска Америка, Чиле (84,3%) и Коста Рика (84,2%) бележат високи стапки на покриеност, што не е случај во другите земји, како на пример Колумбија (54,5%) и Перу (37,3%) каде што лицата имаат право на избор помеѓу пензискиот систем на генерациона солидарност и приватен капитално финансиран пензиски систем. Дополнително влијание на релативно ниските стапки на покриеност во задолжителните пензиски планови имаат високите стапки на неформална работа во овие земји. Учеството во доброволните пензиски планови се разликува многу низ државите. Повеќе од половина од вработените во Германија и Исланд, и повеќе од половина од работоспособното население во Белгија, Чешка, Јапонија и Полска е опфатено во доброволните пензиски планови. Во некои земји, учеството во доброволните пензиски планови беше прилично мало, особено во Албанија, Пакистан и Казакстан (помало од 1%). Сепак, во Казакстан, многу осигуреници веќе членуваат во задолжителните пензиски планови, односно 61,2% од работоспособното население. Малата покриеност во Албанија и Пакистан, може да биде резултат на недоволната свесност и мал интерес кај населението (особено кај младата популација) за ваквите пензиски планови.

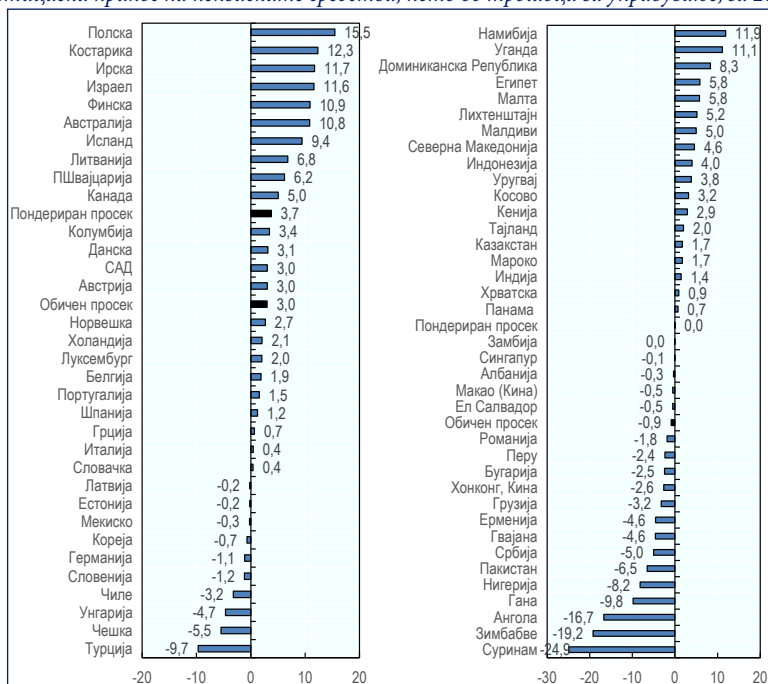
Вкупниот износ на уплатени придонеси во пензиските планови зависи од учеството на лицата кои имаат пристап и се вклучуваат во пензиските планови, колку од нив активно придонесуваат во плановите и износот на уплатите. Уплатата може да ја вршат членовите, нивните работодавци или државите (на пример, како финансиски стимулации). Најголеми износи на уплатени придонеси во 2021 година се забележуваат во земјите со задолжителни капитално финансирани пензиски планови. Релативно во однос на големината на нивната економија, највисоки износи на придонеси беа уплатени во Исланд (10,5% од БДП), Данска (9%), Доминиканска Република (8,5%), Швајцарија (8,3%), и Австралија (6,9%). Во овие земји, учеството во пензиските планови е задолжително и стапката на покриеност е релативно висока (од 55% до 100% од работоспособното население). Уплатите во пензиските планови во овие земји може да вршат и вработените и работодавците. За споредба, најмали износи на уплатени придонеси се забележуваат во доброволните пензиски системи во Пакистан и Албанија, каде што учеството во пензиските планови е доброволно и помалку од 2% од работоспособното население е вклучено во пензиски план.

Инвестициските резултати на капитално финансираните и приватните пензиски планови се главен двигател на растот на пензиските средства. Од перспектива на членовите на пензиските планови, позитивните инвестициски приноси ја зголемуваат сигурноста на ветувањата на плановите со дефинирани пензии и го зголемуваат износот на средствата и приходите по пензионирање што можат да ги очекуваат членовите на плановите со дефинирани придонеси. Раст на пензиските средства во 2021 година делумно се должи на инвестициските резултати на капитално финансираните и приватните пензиски планови во 2021 година. Пензиските планови во 2021 година забележаа позитивен реален инвестициски принос на пензиските средства (нето од трошоците за управување) во 41 од 70 истражувани земји. Реалниот инвестициски принос на пензиските средства (нето од трошоците за управување) во 2021 година, изнесуваше во просек 3% во земјите членки на ОЕЦД. Некои од најголемите пензиски пазари забележаа високи инвестициски резултати како Австралија (10,8%), Канада (5%), Швајцарија (6,2%) и САД (3%). Најдобри резултати кај земјите членки на ОЕЦД беа забележани во Полска (15,5%) и Костарика (12,3%). Сепак, пензиските планови во голем број земји не успеаа да достигнат позитивни инвестициски резултати, особено во земјите коишто не се членки на ОЕЦД (во 19 од 37 земји коишто не се членки на ОЕЦД) што резултираше со просечен инвестициски резултат помал од 0%. Финансиските пазари на глобално ниво продолжија да закрепнуваат во текот на 2021 година, овозможувајќи им на пензиските фондови инвестициски добивки особено преку инструментите вложени во секторите за енергетика, недвижности и за технолошки развој. Додека пак, вредноста на некои индекси на обврзниците забележа пад во 2021 година, што веројатно влијаеше на пад на вредноста на некои од обврзниците во кои пензиските фондови имаа инвестирано. Сепак, иако пензиските планови постигнаа инвестициски добивки, номинално, во скоро сите земји, овие добивки во 2021 година беа недоволни за да се надомести зголемената инфлација во 28 истражувани земји.

На графикон 1.2. се прикажани реалните инвестициски приноси на пензиските средства, нето од трошоците за управување за 2021 година, во избрани земји – членки на ОЕЦД и избрани земји кои не се членки на ОЕЦД.

Инвестициските перформанси на пензиските планови на долг рок се позначајни од краткорочните добивки или загуби бидејќи пензиските фондови се долгорочни инвеститори. Флукуациите во резултатите од инвестициите се неизбежни во

Графикон 1.2. Реален инвестициски принос на пензиските средства, нето од трошоци за управување, за 2021 година, во проценти

Извор: ОЕЦД, Пензискиот пазар во фокус, 2022.

текот на животот на едно пензиско портфолио. Пензиските планови во повеќето истражувани земји остварија позитивни инвестициски приноси на долг рок. И покрај растечката инфлација во 2021 година и шоките на финансиските пазари (како во првиот квартал во 2020 година на почетокот на пандемијата со вирусот Корона), пензиските планови постигнаа позитивни реални годишни инвестициски приноси во последните десет години во 41 од 44 истражувани земји.

Резултатите од инвестирањето на пензиските средства, во голема мера, зависат од алокацијата на средствата и нивото на ризик. Поголема изложеност на портфолиото на поризични инструменти имплицира потенцијално поголеми износи на принос и поголема волатилност на приносот. Во повеќето истражувани земји, во 2021 година, пензиските средства се инвестирани во обврзници и во акции, и тоа во повеќе од половина од инвестициите во 35 од 38 земји членки на ОЕЦД и во 38 од 46 истражувани земји кои не се членки на ОЕЦД. Затоа развојот на пазарите на обврзници и акции има главна улога во финансиските перформанси на пензиските планови. Највисок удел на обврзници и акции во вкупното портфолио на пензиските фондови имаше во Чиле (98,2%), Романија (97,9%), Доминиканска Република (97,2%), Полска (97,1%), Мексико (96%), Индија (95,4%) и Малдиви (95,3%). Процентуалното учество на акциите и обврзниците се разликува во земјите во 2021 година. Иако, генерално постои поголема наклонетост кон обврзниците, сепак во 14 земји членки на ОЕЦД и 13 земји коишто не се членки на ОЕЦД, процентуалното учество на акциите беше поголемо во однос на обврзниците. Државните обврзници, во спротивност на корпоративните обврзници, претставуваа најголем дел од директните инвестиции во обврзници во голем број на земји. На пример, државните обврзници беа 100% од директните инвестиции во обврзници во Албанија и Србија, 99,9% во Северна Македонија, 99,8% во Уганда, 99% во Кенија, 99,7% во Хрватска и 97,1% во Малдиви, но само 19,7% во Малта, 18,9% во Нов Зеланд, и 8,3% во Макао (Кина). Исто така значаен дел од пензиските средства во некои од истражуваните земји се во парични средства и депозити, надминувајќи 20% од средствата во 9 од 84 истражувани земји. Најголемо учество на парични средства и депозити (100%) во 2021 година имаше во Грузија, бидејќи вториот пензиски столб во Грузија неодамна започна со работа. Во повеќето истражувани земји, инвестициите во заеми, недвижен имот, приватни инвестициски фондови и други алтернативни инвестиции, опфаќаат релативно мал удел од инвестициите на пензиските средства. Позначаен удел на инвестиции во недвижен имот (директни или индиректни) се забележува на пример во Швајцарија (20,9%). Регулативата за инвестиции може да предвидува и ограничувања за инвестирање во нетрадиционалните инструменти. Повеќето земји ги ограничуваат или целосно ги забрануваат инвестициите во недвижен имот (барем директните инвестиции), приватни фондови и/или заеми. Некои земји, ги намалија инвестициските ограничувања во последните години и ги охрабрија инвестициите во инфраструктурни проекти и долгорочни проекти (како на пример во Хрватска и Романија). Во Хрватска, беа проширени инвестициските можности за задолжителните пензиски фондови, за директни инвестиции во инфраструктурни проекти од јануари 2019 година. Во Романија, со измени на регулативата од 2019 година, се овозможи инвестирање на средствата на пензиските фондови во инфраструктурни проекти (до 15% од пензиските средства). Во Швајцарија, од октомври 2020 година, се воведо ограничување од 10%, за инвестициите во инфраструктура, посебно од ограничувањето од 15% за алтернативни инвестиции, со цел да се овозможи зголемување на изложеноста на пензиските фондови на инвестиции во инфраструктура.

Иако структурата на инвестиции на пензиските средства во 2021 година во голема мера е иста во споредба со 2020 година, се забележува мало поместување на инвестирањето во обврзници кон инвестирање во акции. Учеството на акции во структурата на инвестиции се зголеми за 2 процентни поени, додека учеството на обврзници се намали скоро во иста мера на крајот на 2021 година во однос на крајот на 2020 година во просек во 73 истражувани земји. Овој тренд најверојатно се должи на растот на вредноста на акциите во портфолијата или прераспределбата на средствата во акции за да се искористи закрепнувањето на берзите.

Достапните податоци и анализите за 2022 година покажаа дека воениот конфликт во Украина има определено влијае врз негативните инвестициски резултати во првиот квартал во 2022 година и намалување на вредноста на средствата во првата половина на 2022 година. Војната и последователните санкции и контрасанкции по руската инвазија на Украина доведоа до намалување на вредноста на сите средства поврзани со Русија, особено средствата инвестирани во Русија или средствата инвестирани во инструменти издадени од руски издавачи. Пензиските планови, исто така, ги почувствуваа последиците од војната и преку други средства освен оние издадени од руски издавачи и преку макроекономски канали, како што се инфлаторните притисоци, повисоките каматни стапки и понискиот економски раст.

Во 2022 година продолжија дискусиите за пензиските проекции. Пензиските проекции можат да бидат моќна алатка за управување со очекувањата на членовите на пензиските фондови и можат да влијаат на одлуките и изборот што треба да ги направат членовите. Истите можат да ги едуцираат членовите за реалните вредности на идната пензија и да понудат совети за носењето одлуки за пензија. Но, пензиските супервизори се соочуваат со големи предизвици во однос на обезбедување на квалитетни проекции (соодветни податоци, методологија, претпоставки), изнаоѓање на соодветни методи за презентирање на резултатите, стандардизирање како и обезбедување на усогласеност со регулатива. Главните прашања на супервизорите се најчесто технички по природа и се однесуваат на развој на соодветна методологија за долгорочни проценки, демографски претпоставки (како што е долговечноста) и макроекономски претпоставки (како што се принос на средствата и каматни стапки за анuitети). Од огромно значење е и предизвикот за начинот на ефективно комуницирање на резултатите од проекциите со членовите на пензиските фондови, а особено презентирањето на неизвесноста на проектираните резултати. Во таа насока, ИОПС во 2022 година објави добри практики за дизајнирање, презентирање и супервизирање на пензиските проекции од капитално финансираните пензиски системи.

Практиките имаат цел да им помогнат на пензиските супервизори и да ја потенцираат важноста на транспарентноста во предвидувањата и јасната и едноставна комуникација. Соодветни пензиски проекции може да имаат и клучна улога за поддршка на пензиската одржливост, особено за пензиските фондови со дефинирани придонеси.

Во 2022 година се дискутираше за важноста на податоците коишто ги собираат пензиските супервизори. Објавениот документ на ИОПС ги опфаќа практиките за собирање на податоци коишто ги применуваат пензиските супервизори врз основа на истражување на 41 земја. Ова истражување ги вклучува следните клучни теми: предуслови, извори на информации, потреби за податоци, собирање/анализа на податоци и ИТ системи за поддршка на собирањето информации. Извештајот дава и преглед на прашања поврзани со собирањето податоци за супервизијата врз основа на ризици и следењето на ESG факторите (факторите на социјалните, етичките и аспектите на животна средина). Еден од главните заклучоци на ова истражување е дека успешното собирање на податоци, особено за супервизијата врз основа на ризици и следењето на ESG факторите, придонесува за синергија на достапноста/пристапноста на податоците, диверзифицираните извори на информации, барањата за квалитет на податоците како и многуте придружни алатки како што се ИТ системите. Извештајот, исто така, потенцира дека ќе се зголеми значењето на ИТ капацитетите и технологиите за податоци во собирањето податоци, како што ќе се зголемуваат барањата за употреба на големи податоци и напредни вештини за валидација/аналитика на податоците во супервизијата на пензиските системи.

Супервизијата заснована на оцена на ризиците е континуирано актуелна тема на ИОПС неколку години по ред, па така, и во текот на 2022 година. Пристапот за супервизија, заснован на оцена и на контрола на ризиците, претставува процес којшто вклучува идентификување на потенцијалните ризици со коишто се соочуваат пензиските фондови, или планови, проценување на тие ризици и на потенцијалните негативни финансиски влијанија врз членовите на пензискиот фонд и преземање мерки за ублажување или за отстранување на ефектите од овие ризици. Во последните три години дел од активностите вклучуваа ажурирање на ИОПС алатката за супервизија заснована на оцена на ризици и студиите на случај на неколку членки на ИОПС, како и дискутирање за предизвиците на супервизијата заснована на оцена на ризици преку анализирање на научените лекции и предизвиците поврзани со дизајнирањето, имплементацијата, користењето и ревизијата на системите коишто веќе практикуваат супервизија заснована на оцена на ризици. Врз основа на искуствата на 45 истражувани земји ИОПС ги идентификуваше трендовите што еволуирале низ годините на примена на овој пристап и добрите практики за супервизијата базирана на ризик. Моделите за оцена на ризици продолжуваат да се развиваат со цел да се ревидира фокусот на ризикот и различните пристапи за процена на ризикот и како супервизираните субјекти се справуваат со ризиците и предизвиците. Супервизорските активности за поддршка на супервизијата врз основа на ризик се проширија иако собирањето на податоците и примената на супервизорското расудување остануваат критично важни.

Структура на капитално финансираното пензиско осигурување во Република Северна Македонија

2

Опис на пензискиот систем 2.1

Улогата на капитално финансираното пензиско осигурување во пензискиот систем 2.2

Институционална инфраструктура на капитално финансираното пензиско осигурување 2.3

2. Структура на капитално финансираното пензиско осигурување во Република Северна Македонија

Македонскиот пензиски систем претставува комбиниран систем од јавно, тековно финансирано и од приватно, капитално финансирано пензиско осигурување. Капитално финансираното пензиско осигурување се заснова врз принцип на капитализација на уплатените придонеси на име и за сметка на членот. Карактеристично за ова осигурување е тоа што средствата во него се приватно и конкурентно управувани од страна на пензиски друштва. Важни обележја на капитално финансираното пензиско осигурување се правото на личен избор, правото на преносливост на средствата, како и обезбедувањето на висок степен на транспарентност.

Во РСМ, постојат четири пензиски друштва од кои три кои управуваат со по еден задолжителен и со по еден доброволен пензиски фонд и едно пензиско друштво кое управува со еден доброволен пензиски фонд.

2.1 Опис на пензискиот систем

Македонскиот пензиски систем е дел од социјалното осигурување на Република Северна Македонија и ја има следната структура:

- Осигурување врз основа на генерациска солидарност (т.н. прв столб),
- Задолжително капитално финансирано пензиско осигурување (т.н. втор столб),
- Доброволно капитално финансирано пензиско осигурување (т.н. трет столб).

Оваа структура е резултат на темелната реформа на пензискиот систем, која беше подготвувана повеќе години, а нејзината законска рамка е воспоставена во 2000 година. Постојат четири закони и голем број подзаконски акти, кои го уредуваат пензискиот систем во РСМ. Тоа се: Законот за пензиското и инвалидското осигурување, Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, Законот за исплата на пензии и пензиски надоместоци од капитално финансирано пензиско осигурување и поголем број на подзаконски акти кои ја доразработуваат соодветната област.

Пензискиот систем во РСМ има историја на долгогодишно постоење, голема опфатност на работната сила и обезбедување пензии за осигурените лица. Но социо-економските промени во РСМ, на почетокот од 90-тите години, имаа влијание врз пензискиот систем, кој се соочи со финансиски тешкотии во своето работење. Тие беа предизвикани од недоволните движења во стопанството кои влијаеја врз намалување на бројот на активните осигуреници и на намалена наплата на придонеси, од една страна, и на зголемување на бројот на пензионери, од друга страна. Трошоците за пензии бележеа континуиран раст.

Друг фактор што има силно влијание врз пензискиот систем, е демографскиот фактор. Имено, стареењето на населението, што е светски тренд, значи дека луѓето живеат сè подолго поради подобрите услови за живот и подобрите здравствени услуги, а едновременно се намалува бројот на новороденчиња, т.е. на млади лица. Како резултат на овој фактор, учеството на возрасните лица во вкупното население е сè поголемо.

Ваквите демографски движења во пензискиот систем предизвикуваат појава на зголемен број пензионери и подолготрајно користење на пензијата, а намалување на бројот на осигуреници. За систем со тековно финансирање многу е значаен соодносот помеѓу осигурениците и пензионерите, бидејќи со придонесите од постојните осигуреници се исплаќаат пензиите за постојните пензионери. Актуарските проекции, изработени при подготовката на реформата на пензискиот систем, покажаа дека може да се очекува овие фактори да имаат големо негативно влијание врз солвентноста на Фондот на ПИОСМ, на долг рок, односно, без реформи, системот би функционираше со изразен дефицит што брзо и значително ќе се зголемува.

Со цел пресретнување на овие очекувани состојби, беше спроведена темелна реформа на пензиското и инвалидското осигурување во нашата држава, со која се воведо тристолбен пензиски систем, со комбиниран начин на финансирање на идните пензии и со диверзификација на демографските и економските ризици, со цел обезбедување сигурна пензија за сегашните и идни генерации пензионери и долгорочна финансиска стабилност на пензискиот систем.

Првиот столб се финансира на тековна основа (PAYG), што значи дека со придонесите од постојните осигуреници се исплаќаат пензиите на сегашните пензионери. Овој столб функционира на принципот на т.н. дефинирани пензии, односно преку него се обезбедуваат пензии според однапред утврдена формула за пресметка на пензијата. Од првиот столб се исплаќа дел од старосната пензија, инвалидска пензија, семејна пензија, како и најнизок износ на пензија.

Вториот и третиот столб претставуваат капитално финансирано пензиско осигурување во кое се врши капитализација на уплатените придонеси на име и за сметка на членот. Овие два столба функционираат на принципот на т.н. дефинирани придонеси, односно кај нив, однапред е определено нивото на придонес што се уплаќа, додека пензијата се утврдува отпосле, во зависност од акумулираниот износ. Од вториот столб се исплаќа дел од старосната пензија. Од третиот столб се обезбедува финансиска заштита/надоместок за време на старост, инвалидност и во случај на смрт на осигуреникот.

Со воспоставувањето на повеќестолбен пензиски систем како комбиниран систем од јавно, тековно финансирано и од приватно, капитално финансирано пензиско осигурување во РСМ, се очекува да се обезбедат долгорочна стабилност на системот и сигурност во остварувањето на правата од пензиското и инвалидското осигурување, преку остварување долгорочни придобивки за индивидуалните лица кои учествуваат во пензискиот систем, за самиот пензиски систем, како и дополнителни ефекти врз економијата. Имено, од аспект на индивидуалните лица, се обезбедува поголема сигурност во остварувањето на пензијата која ќе се финансира од повеќе извори, така што се врши поделба на ризиците. Во исто време, со реформата се постигнуваат поголема транспарентност и информираност на членовите на пензиските фондови. Реформата треба да води кон воспоставување солвентен пензиски систем како и зголемување на заштедите и поттикнување на инвестирањето на населението и поттик на економскиот раст.

2.2 Улогата на капитално финансираното пензиско осигурување во пензискиот систем

Капитално финансираното пензиско осигурување радикално се разликува од тековното финансирано пензиско осигурување и во поглед на третманот и евиденцијата на уплатените придонеси и во поглед на утврдувањето и исплатата на пензијата. Во ова осигурување, секој член има индивидуална сметка на која се евидентираат неговите средства и се обезбедуваат тесна поврзаност и зависност помеѓу обемот на платените придонеси и идните пензии што ќе ги остварува секое лице. Овој начин на осигурување е заснован врз принцип на акумулирање средства од придонеси на индивидуални сметки, кои понатаму се инвестираат и остварениот принос од инвестициите, намален за трошоците на работењето на системот, во целост се додава на средствата акумулирани на индивидуалните сметки. Идната пензија зависи од акумулираните средства на индивидуалната сметка и од очекуваното траење на животот при пензионирање, односно очекуваниот период на користење на пензијата. Значајно е да се истакне дека ова пензиско штедење е долгорочно штедење, во чиј тек се случува постепено, но континуирано зголемување на заштедите, поради што, на почетокот, додека осигуреникот е млад, заштедите се мали, но во иднина, кога осигуреникот ќе ја достигне возраста на пензионирање, заштедите стануваат значително поголеми.

Карактеристично за ова осигурување е тоа што средствата во него се приватно и конкурентно управувани, така што уплатените придонеси се инвестираат од страна на специјализирани лиценцирани пензиски друштва кои управуваат со пензиски фондови. На овој начин, се обезбедува економските цели да ја одредат инвестициската стратегија, создавајќи можност за максимирање на целокупниот принос во интерес на членовите. Диверзификацијата на ризиците на инвестициите (вклучувајќи ја и меѓународната диверзификација) е една од поважните карактеристики на овој систем.

Понатаму, важни обележја на капитално финансираното пензиско осигурување се правото на личен избор и иницијативата на индивидуалното лице. На сите вработени, пред 1 јануари 2003 година, им беше дадена можност да одлучат дали ќе се вклучат во вториот столб на пензискиот систем и да одберат во кој задолжителен пензиски фонд сакаат да членуваат, додека сите нововработени лица по 1 јануари 2003 година имаа можност да одберат задолжителен пензиски фонд по сопствен избор. Исто така со измените на Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување од декември 2018 година, на членовите на задолжителните пензиски фондови кои доброволно се вклучија во втор столб (вработени по прв пат пред 1.1.2003 година) и кои се родени пред 1.1.1967 година, им беше дадена можност да изберат да го прекинат или продолжат членството во вториот пензиски столб. Сите нововработени лица по 1 јануари 2019 година кои на датумот на пристапување во задолжителното пензиско и инвалидско осигурување имаат возраст помала од 40 години имаат можност да одберат задолжителен пензиски фонд по сопствен избор. Потоа, членувањето во доброволните пензиски фондови е по сопствен избор на индивидуалното лице или преку учество во професионална пензиска шема, финансирана од страна на работодавец, или од здружение на граѓани.

Преносливоста (портабилноста) на средствата е, исто така, значајно право во еден систем на капитално финансирано пензиско осигурување. Сите членови, на задолжителен или на доброволен пензиски фонд, имаат право на премин од еден во друг пензиски фонд, при што се пренесуваат и нивните заштедени средства. И во случај на учество во професионална пензиска шема, лицето има право, при премин кај друг осигурител, да ги пренесе заштедените средства или во друга професионална пензиска шема или на доброволна индивидуална сметка.

Капитално финансираното пензиско осигурување обезбедува висок степен на транспарентност, што претставува една од неговите најважни карактеристики и корисна новост во пензискиот систем. Друштвата имаат законска обврска, најмалку еднаш годишно, да ги информираат, во писмена форма, членовите и пензионираните членови на пензискиот фонд, за состојбата на средствата на нивните индивидуални сметки, со доставување на т.н. „зелен плик“, со извештај за пензиска заштеда. Зелениот плик, исто така, содржи податоци за инвестирањето на пензискиот фонд, за наплатените надоместоци и за остварениот принос на пензискиот фонд.

2.3 Институционална инфраструктура на капитално финансираното пензиско осигурување

Институциите кои учествуваат во тристолбниот пензиски систем се:

- Министерство за труд и социјална политика – надлежно за креирање и водење на политиката на пензиското и инвалидското осигурување и за вршење надзор во спроведувањето на законитоста на ова осигурување
- Агенција за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување –регулаторна и супервизорска институција во капитално финансираното пензиско осигурување. МАПАС наплатува надоместок од пензиските друштва, којшто се пресметува како процент од придонесите уплатени во пензиските фондови. За 2022 година, овој процент изнесуваше 0,8%.
- Пензиско друштво – акционерско друштво, основано од финансиски институции со голем капитал и искуство, чија единствена дејност е управување со средствата на пензиските фондови. Во реформиранiot пензиски систем има можност за основање три вида друштва:
 - Друштво за управување со задолжителни пензиски фондови,
 - Друштво за управување со доброволни пензиски фондови,
 - Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови.
- Чувар на имотот на пензиски фонд – безбедно ги чува средствата на пензискиот фонд на посебна сметка, издвоени од средствата на друштвото.
- Управа за јавни приходи – врши централизирана наплата на придонесите и до Фондот на ПИОСМ ги доставува вкупните придонеси за пензиско и инвалидско осигурување
- Фонд на пензиското и инвалидското осигурување на Северна Македонија врши распределба на придонесите за пензиско осигурување меѓу првиот и вториот столб и врши пренос на придонесите и соодветните податоци за членовите, во избраните задолжителни пензиски фондови од вториот столб. Секое друштво кое управува со задолжителен пензиски фонд има обврска да плаќа месечен надоместок на Фондот на ПИОСМ во износ од 0,1% од секој уплатен придонес во претходниот месец во задолжителниот пензиски фонд со кој управува.

Пензиско друштво е акционерско друштво што се основа и работи во согласност со Законот за трговски друштва и Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, или со Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување. Пензиско друштво се основа врз основа на дозвола од МАПАС и управува со пензиски фонд врз основа на одобрение за управување со пензиски фонд. Друштво за управување со задолжителни пензиски фондови се основа и управува само со задолжителни пензиски фондови, друштво за управување со доброволни пензиски фондови се основа и управува само со доброволни пензиски фондови, а друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови се основа и управува со задолжителни и со доброволни пензиски фондови. Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови треба да има основна главнина во висина од најмалку 1,8 милиони евра во денарска противвредност според средниот курс на Народна банка на РСМ, друштво за управување со задолжителни пензиски фондови треба да има основна главнина од најмалку 1,5 милиони евра и друштво за управување со доброволни пензиски фондови треба да има основна главнина од најмалку 0,5 милиони евра. Во случај на зголемување на средствата на задолжителниот и/или на доброволниот пензиски фонд со кој управува пензиското друштво, друштвото е должно да ја зголеми главнината во согласност со законските одредби. Единствена дејност на пензиското друштво е управување со пензиски фондови, нивно претставување пред трети лица и активности кои директно произлегуваат од вршењето на работата на управување со пензиски фондови. Основни одговорности и активности на пензиското друштво се: зачленување, управување со средства, управување со ризици и контролни механизми за ублажување на ризиците, администрација и водење евиденција, почитување на законските и подзаконските акти, редовно известување на членовите, на јавноста и на МАПАС, исплата на програмирани повлекувања на пензионирани членови, итн. Пензиското друштво работи во согласност со правилата за добро корпоративно управување на друштвото и има фидуцијарна должност да работи единствено во корист на интересите на членовите и на пензионираниите членови на пензискиот фонд со кој управува, која треба да ја спроведува со примена на високи стандарди на етика и интегритет и без конфликт на интереси. За вршење на овие функции, пензиските друштва, во согласност со закон, наплатуваат три вида надоместок. (Повеќе детали за надоместоците има во поглавјата 5.7 и 6.7.)

Пензиски фонд (задолжителен или доброволен) претставува отворен инвестициски фонд, што се основа и работи во согласност со Законот за инвестициски фондови, доколку со Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, или со Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, поинаку не е уредено. Задолжителниот пензиски фонд го сочинуваат придонесите и средствата на членовите, средствата на пензионираниите членови и приносите од инвестираните придонеси и средства, намалени за надоместоците што се наплатуваат од задолжителниот пензиски фонд. Доброволниот пензиски фонд го сочинуваат доброволните придонеси, уплатени во име и за сметка на членовите, средствата на членовите, средствата на пензионираниите членови и приносите од инвестираните

придонеси и средства, намалени за надоместоците што се наплатуваат од доброволниот пензиски фонд. Сопственици на пензискиот фонд се неговите членови и пензионирани членови, а нивните поединечни сопственички права се определени од износот на средствата на нивните сметки. Средствата на пензискиот фонд не можат да бидат предмет на побарувања, ниту врз тие средства може да биде спроведено извршување од страна на, или од името на, доверителите на пензиското друштво што управува со тој пензиски фонд.

Во 2005 година, МАПАС, по пат на меѓународен јавен тендер, издаде две дозволи за основање друштва, со што беа основани две друштва за управување со пензиски фондови, а во 2009 година, МАПАС, на постојните две друштва за управување со задолжителни пензиски фондови, им издаде дозволи за вршење дејност – управување со доброволен пензиски фонд и одобренија за управување со доброволен пензиски фонд. Во текот на 2017 година и првата половина на 2018 година се спроведе процес на продажба на Акционерското друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови “НЛБ Нов Пензиски фонд” Скопје односно се изврши пренос на 100% од акциите издадени од НЛБ Нов пензиски фонд АД Скопје на Позаваровалница Сава д.д Љубљана, Република Словенија. Во јуни 2018 година, МАПАС даде одобрение за промена на називот на друштвото Акционерско друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови “НЛБ Нов пензиски фонд” Скопје во Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови Сава пензиско друштво а.д. Скопје, даде одобрение за промена на називот на пензискиот фонд Отворен задолжителен пензиски фонд – „НЛБ Пензиски фонд“ Скопје во Отворен задолжителен пензиски фонд Сава пензиски фонд и даде одобрение за промена на називот на пензискиот фонд Отворен доброволен пензиски фонд – „НЛБ Пензија плус“ Скопје во Отворен доброволен пензиски фонд Сава пензија плус. Во 2019 година беше основано трето пензиско друштво. Имено, на крајот на март 2019 година, МАПАС издаде дозвола за основање на друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови на Заваровалница Триглав ДД Љубљана, Република Словенија и одобрение за управување со задолжителен пензиски фонд и одобрение за управување со доброволен пензиски фонд. Потоа, во 2022 година беше основано четврто пензиско друштво. На крајот на мај 2022 година, МАПАС издаде дозвола за основање на друштво за управување со доброволни пензиски фондови на Друштво за управување со отворени и затворени инвестициски фондови ВФП ФОНД МЕНАЏМЕНТ АД СКОПЈЕ и одобрение за управување со доброволен пензиски фонд.

Заклучно со 31.12.2022 година, во РСМ, постојат три пензиски друштва кои управуваат со по еден задолжителен и со по еден доброволен пензиски фонд како што е прикажано во табела 2.1.

Табела 2.1. Пензиски друштва и пензиски фондови во РСМ

Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови Сава пензиско друштво а.д. Скопје	КБ Прво друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови АД Скопје	Друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови ТРИГЛАВ ПЕНЗИСКО ДРУШТВО АД Скопје	Друштво за управување со доброволни пензиски фондови ВФП ПЕНЗИСКО ДРУШТВО АД СКОПЈЕ
кое управува со:	кое управува со:	кое управува со:	кое управува со:
<ul style="list-style-type: none"> Отворен задолжителен пензиски фонд Сава пензиски фонд Отворен доброволен пензиски фонд Сава пензија плус 	<ul style="list-style-type: none"> КБ Прв отворен задолжителен пензиски фонд – Скопје КБ Прв отворен доброволен пензиски фонд – Скопје 	<ul style="list-style-type: none"> Триглав отворен задолжителен пензиски фонд – Скопје Триглав отворен доброволен пензиски фонд – Скопје 	<ul style="list-style-type: none"> ВФП отворен доброволен пензиски фонд – Скопје
Чувар на имот на пензиските фондови:	Чувар на имот на пензиските фондови:	Чувар на имот на пензиските фондови:	Чувар на имот на пензиските фондови:
НЛБ банка АД Скопје	Шпаркасе банка АД Скопје	Комерцијална банка АД Скопје	Шпаркасе банка АД Скопје
Акционер:	Акционери:	Акционер:	Акционер:
<ul style="list-style-type: none"> Позаваровалница Сава д.д Љубљана, Република Словенија – 100% учество во главнината на друштвото 	<ul style="list-style-type: none"> Скупина Прва заваровалнички холдинг ДД Љубљана, Република Словенија – 51% учество во главнината на друштвото Комерцијална банка АД Скопје, Република Северна Македонија – 49% учество во главнината на друштвото 	<ul style="list-style-type: none"> Заваровалница Триглав ДД Љубљана, Република Словенија – 100% учество во главнината на друштвото. 	<ul style="list-style-type: none"> Друштво за управување со отворени и затворени инвестициски фондови ВФП ФОНД МЕНАЏМЕНТ АД СКОПЈЕ, Република Северна Македонија – 100% учество во главнината на друштвото.
Основачки капитал:	Основачки капитал:	Основачки капитал:	Основачки капитал:
2,1 милиони евра.	1,8 милиони евра.	5,4 милиони евра.	0,5 милиони евра.

²Акционери на Акционерското друштво за управување со задолжителни и доброволни пензиски фондови “НЛБ Нов пензиски фонд” Скопје беа Нова Љубљанска банка, ДД, Љубљана, Република Словенија која учествуваше со 51% во главнината на друштвото и НЛБ банка АД Скопје, Република Северна Македонија која учествуваше со 49% во главнината на друштвото

Едно од пензиските друштва има комбинација на домашни (49% учество) и странски (51% учество) акционери, две пензиски друштва имаат единствен странски акционер (100% учество) и едно пензиско друштво има единствен домашен акционер (100% учество). Акционерите на четирите пензиски друштва се наведени во табела 2.1.

Средствата на пензискиот фонд се целосно одвоени од средствата на друштвото што управува со тој фонд и се чуваат кај банка чувар на имот. Оваа сегрегација на средствата е од исклучителна важност со цел да се постигнат висок степен на сигурност на средствата и дополнителна контрола на трансакциите со средствата на пензискиот фонд. Функцијата – чувар на имот, и за задолжителните и за доброволните пензиски фондови, ја вршат деловни банки кои ги исполнуваат законските услови и со кои друштвото има склучено договори за чување на имотот на пензиските фондови. Четирите пензиски друштва имаат избрано чувар на имот за секој пензиски фонд со којшто тие управуваат, како што е прикажано во табела 2.1. За својата функција на чување на имотот на задолжителните и доброволните пензиски фондови, чуварите на имот наплатуваат надоместок од пензиските друштва. Надоместоците се пресметуваат како процент од средствата на пензиските фондови, во согласност со склучените договори за чување на имот на пензиските фондови. Во табела 2.2. е даден преглед на надоместоците коишто ги наплаќаат чуварите на имот од пензиските друштва во 2022 година.

Табела 2.2. Надоместоци коишто ги наплаќаат чуварите на имот од пензиските друштва за чување на имот на пензиските фондови

За задолжителни пензиски фондови	Износ (на годишно ниво)	За вредност на средствата (во милиони евра)	Датум на примена		
Шпаркасе банка АД Скопје како чувар на имот на КБПз		0,032%	3 октомври 2021 г.		
		0,030%	3 октомври 2022 г.		
НЛБ Банка АД Скопје како чувар на имот на САВАЗ	0,058%	до 100	4 април 2019 г.		
	0,055%	над 100 до 200			
	0,050%	над 200 до 300			
	0,048%	над 300 до 400			
	0,040%	над 400 до 500			
	0,037%	над 500 до 600			
	0,035%	над 600 до 700			
	0,032%	над 700 до 800			
	0,029%	над 800 до 900			
	0,025%	над 900 до 1000			
Комерцијална банка АД Скопје како чувар на имот на ТРИГЛАВз	0,024%	над 1000	1 април 2019 г.		
	0,050%	до 50			
	0,041%	над 50 до 100			
	0,038%	над 100 до 200			
	0,035%	над 200 до 300			
	0,033%	над 300 до 400			
	0,028%	над 400 до 500			
	0,026%	над 500 до 600			
	0,025%	над 600 до 700			
	0,023%	над 700 до 800			
За доброволни пензиски фондови	0,020%	над 800 до 900	3 октомври 2018 г до 3 октомври 2023 г.		
	0,018%	над 900 до 1000			
	0,017%	над 1000			
	0,06%				
	Шпаркасе банка АД Скопје како чувар на имот на КБПд				4 април 2019 г.
		0,180%		до 50	
	НЛБ Банка АД Скопје како чувар на имот на САВАд	0,144%		над 50	1 април 2019 г
		0,050%		до 50	
	Комерцијална банка АД Скопје како чувар на имот на ТРИГЛАВд	0,041%		над 50 до 100	1 април 2019 г
		0,038%		над 100 до 200	
0,035%		над 200 до 300			
0,033%		над 300 до 400			
0,028%		над 400 до 500			
0,026%		над 500 до 600			
0,025%		над 600 до 700			
0,023%		над 700 до 800			
0,020%		над 800 до 900			
0,018%		над 900 до 1000			
Шпаркасе банка АД Скопје како чувар на имот на ВФПд	0,017%	над 1000	18 октомври 2022 г.		
	0,050%	до 50			
	0,041%	над 50 до 100			
	0,038%	над 100 до 200			
	0,035%	над 200 до 300			
	0,033%	над 300 до 400			
	0,028%	над 400 до 500			
	0,026%	над 500 до 600			
	0,025%	над 600 до 700			
	0,023%	над 700 до 800			
0,020%	над 800 до 900				
0,018%	над 900 до 1000				
	0,017%	над 1000			

Измени и дополнувања на законските
и подзаконските акти кои го уредуваат
капитално финансираното пензиско
осигурување

3

3. Измени и дополнувања на законските и подзаконските акти кои го уредуваат капитално финансираното пензиско осигурување

Во насока на унапредување и прецизирање или поедноставување на одредени постапки во 2022 година, беа донесени измени на правилниците кои ги уредуваат областите на лиценцирање, на членство во втор столб и трет столб, инвестирање на средствата на пензиските фондови, итн. Притоа, се регулираше можноста за уплата на доброволен придонес да се врши и преку трансакција поврзана со трансакциската сметка на членот, уплаќачот или осигурителот со што се зголемуваат можностите за уплати на доброволен придонес во третиот пензиски столб.

Во текот на 2022 година, Советот на експерти на МАПАС донесе четири правилници, односно измени на правилници, кои се однесуваат на задолжителното и/или на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување и тоа:

1. Правилник за измена и дополнување на Правилникот за начинот на уплата на придонеси во доброволен пензиски фонд („Службен весник на РСМ“ бр.27/2022);
2. Правилник за правилата и минималните стандарди за определување на каматни стапки („Службен весник на РСМ“ бр.177/2022);
3. Правилник за минималните стандарди за таблиците на смртност („Службен весник на РСМ“ бр.177/2022);
4. Правилник за измена на Правилникот за постапка за избор на домашни правни лица за вршење на услуги со хартии од вредност („Службен весник на РСМ“ бр.269/2022).

Измените на правилниците беа извршени заради прецизирање на одредени постапки. Со измената на Правилникот за начинот на уплата на придонеси во доброволен пензиски фонд се овозможува уплата на доброволен придонес да се врши и преку трансакција поврзана со трансакциската сметка на членот, уплаќачот или осигурителот со што се зголемуваат можностите за уплати на доброволен придонес во третиот пензиски столб. Со Правилникот за правилата и минималните стандарди за определување на каматни стапки се пропишуваат правилата и минималните стандарди за определување на каматни стапки што пензиското друштво ги користи при пресметката на ануитетниот фактор за пензии од втор столб и пензиски надоместоци од трет столб преку доживотни и привремени програмирани повлекувања. Со Правилникот за минималните стандарди за таблиците на смртност се уредуваат правилата и минималните стандарди за определување на таблиците на смртност кои пензиското друштво ги користи при пресметување на ануитетниот фактор за пензии од втор столб и пензиски надоместоци од трет столб преку доживотни и привремени програмирани повлекувања. Со измената на Правилникот за постапка за избор на домашни правни лица за вршење на услуги со хартии од вредност, се исклучува критериумот за избор на правното лице кое врши услуги со хартии од вредност, да е во првите 10 домашни правни лица кои вршат услуги со хартии од вредност според обемот на тргување односно остварен промет на класично тргување со хартии од вредност за последните шест месеци пред започнување на постапката за избор, согласно официјалната статистика на Македонската берза и се врши номотехничко подобрување на текстот на правилникот.

Податоци за финансиското работење на пензиските друштва

4

Приходи и трошоци на пензиските друштва за 2022 г.	4.1
Финансиски резултат на пензиските друштва	4.2
Главнина, основна главнина и сопствени средства на пензиските друштва	4.3
Индикатори	4.4

4. Податоци за финансиското работење на пензиските друштва

Сава пензиско друштво а.д. Скопје и КБ Прво пензиско друштво АД Скопје и во 2022 година, остварија позитивен финансиски резултат. Двете пензиски друштва ја завршија 2022 година со нето-добивка и остварија вкупна сеопфатна добивка и тоа, Сава пензиско друштво а.д. Скопје во износ од околу 74 милиони денари и КБ Прво во износ од околу 154 милиони денари. ТРИГЛАВ ПЕНЗИСКО ДРУШТВО АД Скопје бележи негативен финансиски резултат и во четвртата година од своето работење. Пензиските фондови со коишто управува ова друштво располагаат со релативно мал број на членови и средствата се од помал обем што влијае на помалиот износ на приходи од една страна, а од друга страна има значителни трошоци за управување со друштвото и фондовите. ВФП ПЕНЗИСКО ДРУШТВО АД СКОПЈЕ исто така бележи негативен финансиски резултат во првата година од своето работење. Ваквиот резултат е вообичаен и очекуван за почетните години од работењето на пензиско друштво.

4.1 Приходи и трошоци на пензиските друштва за 2022 г.

Пензиските друштва за своето финансиско работење изготвуваат финансиски извештаи, во согласност со Законот за трговски друштва, со Правилникот за формата и содржината на финансиските извештаи на пензиското друштво и со Правилникот за водење сметководство и важечките меѓународни сметководствени стандарди. Податоците, врз основа на кои се правени анализите во оваа глава, се од неревидираните годишни финансиски извештаи на четирите пензиски друштва, заклучно со 31.12.2022 година.

За вршење на единствената дејност – управување со средствата на пензиски фондови, пензиските друштва се финансираат преку законски утврдени надоместоци, односно наплатуваат надоместок од придонеси, надоместок од средства на пензиските фондови и надоместок за премин. Исто така, пензиските друштва имаат и финансиски приходи како резултат на вложување на слободните парични средства во депозити и хартии од вредност, кои се дозволени во согласност со Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување. Приходите на четирите пензиски друштва за 2022 година се дадени во табела 4.1.

Табела 4.1. Приходи на пензиските друштва за 2022 г.

(во денари)

Основ	САВА		КБ Прво		ТРИГЛАВ		ВФП	
Приходи од управување со задолжителниот пензиски фонд								
Надоместок од придонеси	100.097.777	31,50%	107.968.820	30,37%	15.101.781	47,26%	-	-
Надоместок од средства	177.431.550	55,83%	200.700.917	56,45%	14.593.160	45,67%	-	-
Надоместок од премин	1.850	0,00%	1.848	0,00%	31.498	0,10%	-	-
Вкупно приходи од управување со зпф	277.531.177	87,33%	308.671.585	86,81%	29.726.439	93,03%	-	-
Приходи од управување со доброволниот пензиски фонд								
Надоместок од придонеси	4.321.595	1,36%	5.540.213	1,56%	103.302	0,32%	113.833	50,63%
Надоместок од средства	12.966.502	4,08%	13.342.823	3,75%	45.643	0,14%	14.541	6,47%
Надоместок од премин	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Вкупно приходи од управување со дпф	17.288.097	5,44%	18.883.036	5,31%	148.945	0,47%	128.374	57,09%
Финансиски приходи	21.803.603	6,86%	27.531.324	7,74%	1.678.392	5,25%	96.477	42,91%
Останати приходи на друштвото	1.173.083	0,37%	480.546	0,14%	399.881	1,25%	0	0,00%
Вкупно приходи	317.795.960	100,00%	355.566.491	100,00%	31.953.657	100,00%	224.851	100,00%

Табела 4.2. Трошоци на пензиските друштва за 2022 г.*

(во денари)

Основ	САВА		КБ Прво		ТРИГЛАВ		ВФП	
Трошоци за управување со задолжителниот пензиски фонд								
Трошоци за агенти на друштвото	2.308.849	1,23%	1.520.947	0,83%	11.298.966	15,57%	-	-
Трошоци за маркетинг	13.862.463	7,38%	12.635.923	6,86%	4.821.879	6,64%	-	-
Трошоци за трансакции	71.182	0,04%	0	0,00%	0	0,00%	-	-

Трошоци за МАПАС	39.979.587	21,29%	43.129.312	23,42%	6.036.192	8,32%	-	-
Трошоци за чувар на имот	15.067.409	8,02%	17.560.111	9,54%	1.686.306	2,32%	-	-
Трошоци за Фондот на ПИОСМ	5.057.922	2,69%	5.396.056	2,93%	757.137	1,04%	-	-
Останати трошоци од управување со фондот	1.168.877	0,62%	1.083.696	0,59%	1.278.806	1,76%	-	-
Вкупно трошоци за управување со зпф	77.516.289	41,27%	81.326.045	44,17%	25.879.286	35,66%	-	-
Трошоци за управување со доброволниот пензиски фонд								
Трошоци за агенти на друштвото	5.035.260	2,68%	1.912.042	1,04%	13.378	0,02%	163.421	3,57%
Трошоци за маркетинг	802.249	0,43%	867.457	0,47%	19.210	0,03%	216.496	4,73%
Трошоци за трансакции	49.054	0,03%	0	0,00%		0,00%	0	0,00%
Трошоци за МАПАС	1.521.480	0,81%	1.619.169	0,88%	30.066	0,04%	32.722	0,72%
Трошоци за чувар на имот	2.600.375	1,38%	889.778	0,48%	2.572	0,00%	857	0,02%
Останати трошоци од управување со фондот	71.455	0,04%	265.128	0,14%	45.094	0,06%	350.000	7,65%
Вкупно трошоци за управување со доброволниот пензиски фонд	10.079.873	5,37%	5.553.574	3,02%	110.320	0,15%	763.496	16,70%
Трошоци за управување со пензиското друштво								
Плати и надоместоци за вработените	58.036.615	30,90%	43.193.401	23,46%	22.605.283	31,15%	1.412.750	30,90%
Трошоци за услуги	14.930.235	7,95%	9.814.575	5,33%	12.925.580	17,81%	1.508.551	32,99%
Трошоци за суровини и други материјали	2.642.212	1,41%	1.896.302	1,03%	1.080.694	1,49%	61.640	1,35%
Амортизација	2.772.463	1,48%	4.610.340	2,50%	3.365.748	4,64%	188.643	4,13%
Финансиски расходи	4.782.723	2,55%	25.304.413	13,74%	5.389	0,01%	8.328	0,18%
Останати трошоци од работењето	16.709.535	8,90%	11.648.834	6,33%	5.830.364	8,03%	629.172	13,76%
Резервирања за трошоци и ризици	350.439	0,19%	792.739	0,43%	771.613	1,06%	0	0,00%
Вкупно трошоци од управување со друштвото	100.224.222	53,36%	97.260.604	52,82%	46.584.671	64,19%	3.809.084	83,30%
Вкупно трошоци	187.820.384	100,00%	184.140.223	100,00%	72.574.277	100,00%	4.572.580	100,00%

* За трошоците, податоците кои не можат да се одделат, по задолжителен и доброволен пензиски фонд, пензиското друштво како пондер за одделување го употребува бројот на членови во задолжителниот, односно во доброволниот пензиски фонд.

При вршење на нивната единствена дејност, пензиските друштва имаат трошоци, генерално, за управување со средствата на пензиските фондови, за проценка на средствата, зачленување, водење сметки на членовите и за известување на членовите како и за плаќање на надоместоците за МАПАС, за Фондот на ПИОСМ и за чуварот на имот и за покривање трошоци поврзани со работењето на пензиските друштва. Трошоците на пензиските друштва се поделени во три групи: трошоци за управување со задолжителниот пензиски фонд, трошоци за управување со доброволниот пензиски фонд и трошоци од управување со друштвото. Трошоците на четирите пензиски друштва, во 2022 година, се прикажани во табела 4.2.

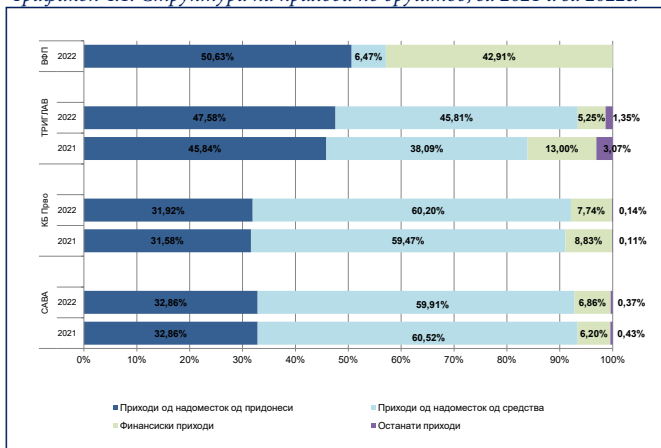
Во рамките на приходната страна и кај САВА и кај КБ Прво се забележува пораст на вкупните приходи во 2022 година во однос на 2021 година и тоа од околу 12% кај САВА и 10% кај КБ Прво. Притоа, најголем дел од приходите на САВА и КБ Прво, во 2022 година, потекнува од надоместоците од средства од задолжителните и од доброволните пензиски фондови (околу 60% и кај САВА и кај КБ Прво), по што следи надоместокот од придонеси во задолжителните и во доброволните пензиски фондови (околу 33% кај САВА и 32% кај КБ Прво). Во однос на претходната година, процентното учество на приходите од надоместоците од придонеси, во вкупните приходи, и кај двете пензиски друштва е на приближно исто ниво. Процентното учество на приходите од надоместокот од средства се намалило за околу еден проценет поен кај САВА и се зголемило за околу еден процент кај КБ Прво. Во однос на 2021 година, процентното учество на финансиските приходи кај САВА се зголемило за околу еден процентен поен додека кај КБ Прво се намалило за околу еден процентен поен. Процентното учество на останатите приходи на друштвата е најмало (помало од 1%) и кај двете пензиски друштва.

Во рамките на расходната страна во 2022 година во однос на 2021 година и кај САВА и кај КБ Прво се забележува пораст на вкупните трошоци и тоа за околу 12% кај САВА и околу 26% кај КБ Прво. Притоа, кај САВА најголем дел од трошоците односно околу 53% од трошоците се однесуваат за работењето на друштвото во кои најголеми се трошоците за плати и надоместоци за вработените, по што следат останатите трошоци од работењето и трошоците за услуги. И кај КБ Прво во 2022 година трошоците што се однесуваат на работењето на друштвото изнесуваат околу 53%. Повторно најголем дел од овие трошоци се однесуваат на трошоците за плати и надоместоци за вработените, па потоа на финансиски расходи, останатите трошоци од работењето и на трошоците за услуги. Останатите 47% од трошоците и на САВА и КБ Прво се однесуваат на трошоците за управување со пензиските фондови. Притоа, трошоците за маркетинг и агенти изнесуваат околу 12% од вкупните трошоци кај САВА и околу 9% од вкупните трошоци кај КБ Прво, што во споредба со претходната година значи дека и се намалиле за еден процентен поен и кај САВА и кај КБ Прво. Околу 34% од трошоците кај САВА и 37% од трошоците кај КБ Прво, се однесуваат на надоместоците за МАПАС, Фондот на ПИОСМ и за чуварите на имот.

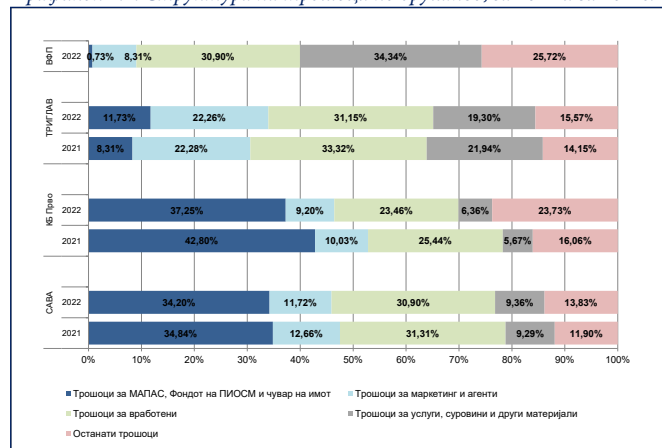
ТРИГЛАВ започна со активности на управување со пензиските фондови и со работи на маркетинг на задолжителен и доброволен пензиски фонд и испитување на јавното мислење од 1.4.2019 година. Триглав отворен доброволен пензиски фонд – Скопје започна со работа на 1.3.2021 година. Постои разлика во износите и распределбите по основи на приходите и трошоците во однос на САВА и КБ Прво коишто работат седумнаесет години. Кај ТРИГЛАВ на приходната страна најголемо учество имаат приходите од надоместокот од придонеси односно околу 48% од вкупните приходи. Учеството на приходите од надоместокот од средства во 2022 година се зголеми и изнесува 46%. Потоа, финансиските приходи имаат учество од околу 5% во вкупните приходи на ТРИГЛАВ, додека најмало е процентното учество на останатите приходи (околу 1%). Во однос на расходите најголем дел од трошоците односно околу 64% од трошоците се однесуваат за работењето на друштвото во кои најголеми се трошоците за плати и надоместоци за вработените, по што следат трошоците за услуги и останатите трошоци од работењето. Трошоците за управување со пензиските фондови изнесуваат околу 36%. Притоа, трошоците за маркетинг и агенти изнесуваат околу 22% од вкупните трошоци. Околу 12% од трошоците се однесуваат на надоместоците за МАПАС, Фондот на ПИОСМ и за чуварите на имот и околу 2% се останати трошоци од управување со пензиските фондови.

ВФП започна со активности на управување со пензиските фондови и со работи на маркетинг на доброволен пензиски фонд и испитување на јавното мислење од 1.8.2023 година. ВФП управува само со доброволен пензиски фонд и приходите и расходите во на ТРИГЛАВ се однесуваат само на работењето на доброволен пензиски фонд. ВФП отворен доброволен пензиски фонд – Скопје започна со работа на 18.10.2022 година кога беше извршена првата уплата на доброволен придонес. Видлива е значајна разлика во износите и распределбите по основи на приходите и трошоците во однос на останатите пензиски друштва коишто управуваат и со задолжителен пензиски фонд. Кај ВФП на приходната страна најголемо учество имаат приходите од надоместокот од придонеси односно околу 51% од вкупните приходи. Приходите од надоместокот од средства има значително помало учество од околу 6%. Тоа е и очекувано, бидејќи во првите години од работењето на фондот, средствата во доброволниот пензиски фонд се од помал обем. Значајно учество (околу 43%) во вкупните приходи на ВФП имаат финансиските приходи. Во однос на расходите најголем дел од трошоците односно околу 83% од трошоците се однесуваат за работењето на друштвото во кои најголеми се трошоците за услуги, по што следат трошоците за плати и надоместоци за вработените и останатите трошоци од работењето. Трошоците за управување со доброволниот пензиски фонд изнесуваат околу 17%. Притоа, трошоците за маркетинг и агенти изнесуваат околу 8% од вкупните трошоци. Околу 1% од трошоците се однесуваат на надоместоците за МАПАС и за чуварите на имот и околу 8% се останати трошоци од управување со доброволниот пензиски фонд.

Графикон 4.1. Структура на приходи по друштво, за 2021 и за 2022г.

Графикон 4.2. Структура на трошоци по друштво, за 2021 и за 2022г.

4.2 Финансиски резултат на пензиските друштва

САВА и КБ Прво и во 2022 година, остварија позитивен финансиски резултат. Двете пензиски друштва ја завршија 2022 година со нето-добивка (добивка по оданочување). КБ Прво има остварено поголема нето-добивка од САВА, што најмногу се должи на фактот дека КБ Прво има остварено повисоки приходи, а воедно има и помалку трошоци од САВА, за 2022 година. САВА во 2022 година бележи поголема нето-добивка во споредба со 2021 година и тоа за 10% додека КБ Прво бележи помала нето-добивка во споредба со 2021 година и тоа за 3%. Исто така, двете пензиски друштва остварија вкупна сеопфатна добивка и тоа, САВА во износ од околу 74 милиони денари и КБ Прво во износ од околу 154 милиони денари. Акумулираната добивка (заклучно со 31.12.2022 година) на САВА изнесува околу 435 милиони денари и на КБ Прво изнесува околу 471 милиони денари. ТРИГЛАВ бележи негативен финансиски резултат и во четвртата година од своето работење. Во задолжителниот пензиски фонд со којшто управува ТРИГЛАВ сè уште членуваат релативно мал број на членови и средствата се од помал обем што влијае на помалиот износ на приходи од една страна, а од друга страна има значителни трошоци заради одржување на инфраструктурата на друштвото и вработените, трошоци за маркетинг, како и тековни трошоци за управување со фондот. Исто така, доброволниот пензиски фонд со којшто управува ТРИГЛАВ работи пократко од две години и располага со релативно мал број на членови и мал обем на средства. ВФП исто така бележи негативен финансиски резултат во првата година од своето работење. Ваквиот резултат е вообичаен и очекуван за почетните години од работењето на пензиско друштво. ВФП управува само со доброволен пензиски фонд кој започна со работа во октомври 2022 година и во него членуваат мал број на членови и средствата се од помал обем што влијае на помалиот износ на приходи од една страна, а од друга страна има значителни трошоци заради воспоставување на системот, инфраструктурата на друштвото и вработените, трошоци за маркетинг, како и тековни трошоци за управување со фондот. Подетални податоци за финансискиот резултат на пензиските друштва се прикажани во табела 4.3.

Табела 4.3. Финансиски резултат на пензиските друштва за 2022 г.

(во денари)

Опис*	САВА	КБ Прво	ТРИГЛАВ	ВФП
Добивка / Загуба (за 2022 г.)	129.975.576	171.426.268	-40.620.620	-4.347.729
Добивка / Загуба по оданочување (за 2022 г.)	120.773.281	154.258.460	-40.620.620	-4.347.729
Вонредни расходи	0	0	0	0
Нето добивка (за 2022 г.)	120.773.281	154.258.460	-40.620.620	-4.347.729
Друга сеопфатна добивка**	-46.612.586	0	0	0
Вкупна сеопфатна добивка***	74.160.695	154.258.460	-40.620.620	-4.347.729
Акумулирана добивка / Пренесена загуба (заклучно со 31.12.2022 г.)	434.753.665	471.324.188	-89.709.078	-4.347.729

*Податоците за друга сеопфатна добивка и за вкупна сеопфатна добивка се од ревидираните финансиски извештаи на пензиските друштва за 2022 година.

**Податокот за друга сеопфатна добивка вклучува неостварени добивки или загуби, кои не се прикажани во билансот на успех.

***Податокот за вкупна сеопфатна добивка ги вклучува нето-добивката и другата сеопфатна добивка.

4.3 Главнина, основна главнина и сопствени средства на пензиските друштва

Од големо значење за системот и за членовите е пензиските друштва да бидат силни и стабилни институции и да имаат адекватна основна главнина. Три пензиски друштва управуваат со задолжителни и доброволни пензиски фондови и треба да имаат основна главнина во висина од најмалку 1,8 милиони евра, во денарска противвредност, според средниот курс на Народна банка на РСМ, додека едно пензиско друштво управува само со доброволен пензиски фонд и треба да има основна главнина во висина од најмалку 0,5 милиони евра, во денарска противвредност, според средниот курс на Народна банка на РСМ. Во случај на зголемување на средствата на задолжителниот и/или на доброволниот пензиски фонд, со кој управува пензиското друштво, друштвото е должно да ја зголеми главнината, во согласност со законските одредби.

Основната главнина на пензиското друштво се уплатува само во парични средства. Со цел да се зголеми финансиската сила на пензиските друштва, не се дозволува основната главнина да потекнува од заеми и кредити и не може да биде оптоварена на било кој начин. Основната главнина на друштвото мора да потекнува од законски извори и да биде оданочена во согласност со прописите на РСМ и со прописите на земјата во која секој странски акционер е основан како правно лице.

Друштвото е должно, во секое време, да го одржува износот на главнината, но не помалку од една половина од износот на основната главнина. Друштвото е должно, во секое време, да одржува сопствени средства, во износ не помал од една половина од износот на основната главнина.

Табела 4.4. Главнина, основна главнина и сопствени средства на пензиските друштва

(во денари)

Опис	САВА	КБ Прво	ТРИГЛАВ	ВФП
Главнина и резерви	692.573.481	779.738.726	199.036.322	26.499.821
Основна главнина	130.001.478	110.459.024	329.366.020***	30.847.550
Вишок главнина над законски утврден минимум	14,91%	26,80%	79,81%	86,00%
Сопствени средства*	649.732.875	701.798.879	186.528.802	22.191.089
Вишок (excess) сопствени средства над законскиот минимум**	115,61%	128,25%	237,03%	43,88%

*Сопствените средства се пресметуваат во согласност со Правилникот за методологијата за пресметка на сопствените средства на пензиско друштво.

** Во согласност со законската обврска, САВА, од ноември 2021 година, е должно да одржува зголемена главнина во однос на основната главнина, т.е. главнина во износ од 9,8 милиони евра во денарска противвредност, поради тоа што висината на средствата на задолжителниот и на доброволниот пензиски фонд, со коишто управува, ја надминува висината од 800 милиони евра.

КБ Прво, од ноември 2021 година, е должно да одржува зголемена главнина во однос на основната главнина, т.е. главнина во износ од 10 милиони евра во денарска противвредност, поради тоа што висината на средствата на задолжителниот и на доброволниот пензиски фонд, со коишто управува, ја надминува висината од 900 милиони евра.

*** Во октомври 2022 година ТРИГЛАВ ја зголеми основната главнина за 2.356.000 евра со издавање на обични акции со право на глас од втора емисија по пат на приватна понуда со што основната главнина изнесува 5.356.000 евра. Зголемувањето на основната главнина на друштвото е со цел одржување на потребниот износ на главнина согласно закон.

4.4 Индикатори

При анализа на финансиските податоци на пензиските друштва, од значење е движењето на одделни индикатори по член како и коефициентот за ефикасност. Во табела 4.5 се прикажани поважните индикатори по член и коефициентот за ефикасност на четирите пензиски друштва за 2022 година.

Во споредба со 2021 година, просечните приходи по член бележат пораст од 10% кај САВА, 8% кај КБ Прво и 21% кај ТРИГЛАВ. Потоа, во споредба со 2021 година, просечните расходи по член бележат пораст од 10% кај САВА и 24% кај КБ Прво, додека кај ТРИГЛАВ бележат намалување од 12%. Притоа, кај САВА има зголемување на добивката по член во однос на 2021 година во износ од околу 9% додека кај КБ Прво има намалување од околу 5%. Исто така, се забележува дека коефициентот за ефикасност кај двете друштва покажува мало зголемување во однос на 2021 година. Во 2022 година ТРИГЛАВ бележи намалување на загубата по член од околу 27% во однос на 2021 година, но коефициентот на ефикасност сè уште прикажува голема застапеност на вкупните трошоци во однос на вкупните приходи. ВФП бележи загуба по член во 2022 година, воедно и коефициентот на ефикасност прикажува голема застапеност на вкупните трошоци во однос на вкупните приходи.

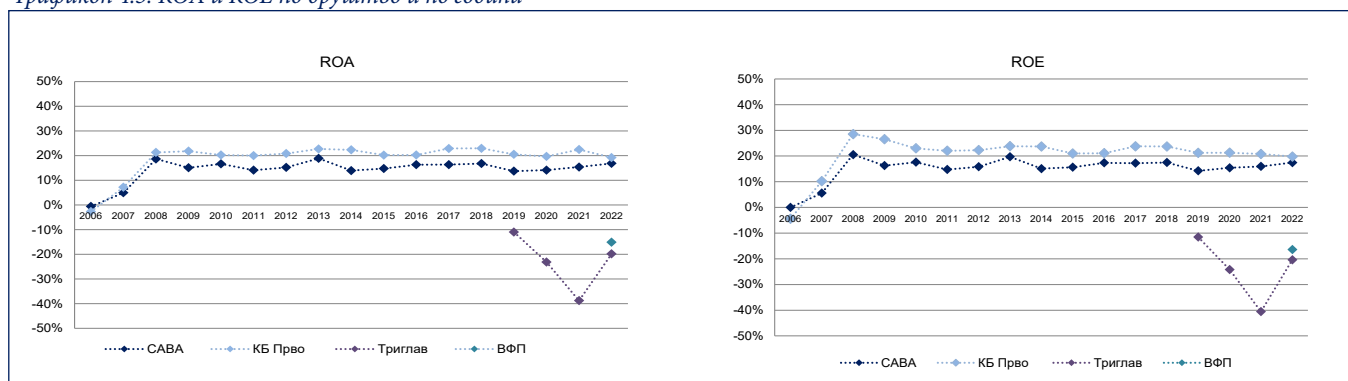
На графикон 4.3 и табела 4.6 е прикажано движењето на индикаторите за профитабилност ROA (нето-добивка/вкупно средства) и ROE (нето-добивка/капитал), споредбено за САВА и КБ Прво, за период од 2006 до 2022 година, за ТРИГЛАВ за период од 2019 до 2022 година и за ВФП за 2022 година. Може да се забележи дека, во 2022 година, во однос на 2021 година, стапката на поврат на средствата бележи пораст кај САВА и намалување кај КБ Прво. Исто така, стапката на поврат на капиталот во 2022 година, во однос на 2021 година кај САВА бележи мало зголемување, додека кај КБ Прво бележи мало намалување. Коефициентите ROA и ROE за ТРИГЛАВ и ВФП се негативни.

Табела 4.5. Индикатори

(во денари)

Опис	САВА	КБ Прво	ТРИГЛАВ	ВФП
Индикатори за приходи и расходи по член				
Просечни приходи по член	1.184,62	1.228,69	728,70	2.444,03
Просечни расходи по член	700,12	636,31	1.655,06	49.701,96
Добивка по член	484,50	592,38	-926,35	-47.257,92
Индикатори за ефикасност				
Коефициент за ефикасност (вкупно трошоци / вкупно приходи)	59,10%	51,79%	227,12%	2033,60%

Графикон 4.3. ROA и ROE по друштво и по години

Табела 4.6. Индикатори за профитабилност

Пензиско друштво	САВА		КБ Прво		ТРИГЛАВ		ВФП	
	ROA	ROE	ROA	ROE	ROA	ROE	ROA	ROE
Година / Опис								
2006	-0,60%	0,00%	-2,69%	-4,45%				
2007	4,97%	5,57%	7,19%	10,19%				
2008	18,66%	20,55%	21,30%	28,53%				
2009	15,09%	16,26%	21,80%	26,54%				
2010	16,66%	17,60%	20,24%	23,00%				
2011	14,09%	14,75%	20,02%	22,03%				
2012	15,21%	15,84%	20,84%	22,31%				
2013	18,88%	19,68%	22,71%	23,80%				
2014	13,94%	15,09%	22,35%	23,71%				
2015	14,77%	15,65%	20,20%	21,00%				
2016	16,34%	17,34%	20,23%	21,09%				
2017	16,35%	17,23%	22,89%	23,78%				
2018	16,79%	17,49%	22,96%	23,71%				
2019	13,70%	14,26%	20,52%	21,24%	-10,99%	-11,55%		
2020	14,13%	15,43%	19,66%	21,29%	-23,13%	-24,18%		
2021	15,38%	15,96%	22,46%	20,82%	-38,77%	-40,54%		
2022	16,84%	17,44%	19,23%	19,78%	-19,81%	-20,41%	-15,07%	-16,41%

5 Информации за задолжителните пензиски фондови

- 5.1 Членство во задолжителните пензиски фондови
- 5.2 Податоци за членство во задолжителните пензиски фондови
- 5.3 Премин на член од еден во друг задолжителен пензиски фонд
- 5.4 Придонеси во задолжителните пензиски фондови
- 5.5 Инвестирање и структура на портфолиото на задолжителните пензиски фондови
- 5.6 Нето средства, сметководствена единица и стапка на принос на задолжителните пензиски фондови
- 5.7 Надоместоци кај задолжителните пензиски фондови
- 5.8 Исплата на пензии од задолжително капитално финансирано пензиско осигурување

5. Информации за задолжителните пензиски фондови

Вкупниот број членови и времено распределени осигуреници во втор столб во 2022 година порасна за околу 3,93% и заклучно со 2022 година изнесува 550.477. Раздвижувањето во трендот на премини на членови од еден во друг задолжителен пензиски фонд што беше поттикнато со почнувањето на работа на третиот задолжителен пензиски фонд во 2019 година продолжи во 2022 година, притоа 1,48% од вкупниот број членови преминале од еден во друг задолжителен пензиски фонд.

Во текот на 2022 година, во задолжителните пензиски фондови беа пренесени придонеси во износ од околу 11,15 милијарди денари. Покрај придонесите, Фондот на ПИОСМ пренесе и вкупно околу 2,76 милиони денари како надоместок за ненавремено пренесување на придонесите за членовите за кои не ги пренел придонесите на сметките на избраните задолжителни пензиски фондови во рок од три месеци од денот на приемот на придонесите.

Во текот на 2022 година вкупните средства на задолжителните пензиски фондови забележаа забавен раст од 7,46% и достигнаа 113,54 милијарди денари, што претставува околу 14,29% од БДП на РСМ. Иако структурата на инвестиции на пензиските средства во 2022 година не се разликува многу во споредба со 2021 година, се забележува мало зголемување на учеството на обврзниците за сметка на учеството на депозитите, акциите и инвестициските фондови. Инвестициското портфолио на задолжителните пензиски фондови во 2022 година се состои од домашни инвестиции кои вклучуваат државни хартии од вредност (63,12%), депозити (5,47%), акции (2,20%), удели во инвестициски фондови (0,11%) и корпоративни обврзници (0,02%), како и инвестиции во странство кои вклучуваат инвестиции во странски државни обврзници (0,82%), удели на инвестициски фондови (24,13%) и акции (3,57%).

Во 2022 година сметководствените единици на трите задолжителни пензиски фондови забележа поголеми осцилации од вообичаените предизвикани од неповолните состојби на финансиските пазари во услови на глобална криза како последица на воениот конфликт помеѓу Украина и Русија. Па така во 2022 година сметководствените единици на трите задолжителни пензиски фондови забележаа отстапување од трендот на раст. Притоа, на крајот од годината, вредноста на сметководствената единица на САВАЗ забележа пад од 2,34%, на КБПз пад од околу 2,43%, а на ТРИГЛАЗ пад од 1,12%.

На ниво на втор столб, во седумгодишниот период 2016 – 2022 година, беше остварен просечен принос сведен на годишно ниво од 4,52% во номинален износ односно 0,50% во реален износ, пресметан преку промената на пондерираниот просек на сметководствените единици на задолжителните пензиски фондови.

Во 2022 година беа остварените пензии и исплати за 581 член на вториот столб.

5.1 Членство во задолжителните пензиски фондови

Еден осигуреник може да стекне членство во задолжителен пензиски фонд на два начина:

- 1) со потпишување договор за членство во задолжителен пензиски фонд и со регистрација во Регистарот на членови што го води МАПАС;
- 2) со распределба во задолжителен пензиски фонд по случаен избор, од страна на Фондот на ПИОСМ, во случај кога осигуреникот, кој е должен да стане член на задолжителен пензиски фонд, не потпишал договор за членство во периодот за избор на задолжителен пензиски фонд и со регистрација во Регистарот на членови што го води МАПАС.

Постојат две категории на осигуреници кои се членови во вториот столб:

- Задолжителни членови:

о осигурениците кои се вработиле, односно кои пристапиле во задолжително пензиско и инвалидско осигурување, првпат, по 1 јануари 2003 година и се родени по 1 јануари 1967 година;

о осигурениците кои се вработиле, односно пристапиле во задолжително пензиско и инвалидско осигурување, првпат по 1 јануари 2019 година и кои на датумот на пристапувањето се помлади од 40 години.

- Доброволни членови:

о осигурениците кои се вработиле првпат, пред 1 јануари 2003 година, кои по сопствен избор со склучување договор за членство пристапиле во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и се родени по 1 јануари 1967 година;

о осигурениците кои се вработиле првпат, пред 1 јануари 2003 година, кои по сопствен избор со склучување договор за членство пристапиле во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, се родени пред 1 јануари 1967 година и кои потпишале изјава за продолжување на членство во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување.

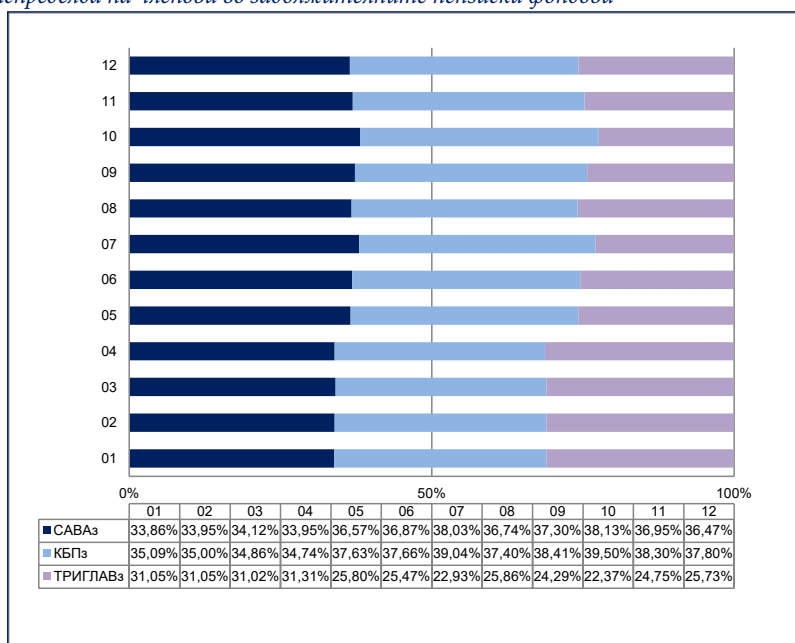
Осигурениците на кои стажот на осигурување им се смета со зголемено траење и осигурениците кои припаѓаат во главата VII – „Стекнување и остварување на правата на определени категории осигуреници под посебни услови од Законот за пензиското и инвалидското осигурување“ (вработени со бенефициран стаж во МВР, казнено-поправни домови, АРМ и слично) не се опфаќаат во вториот столб, доколку имаат навршен стаж на осигурување со зголемено траење кој овозможува намалување на старосната граница за остварување право на старосна пензија за најмалку една година. Кога осигуреници кои се членови на задолжителен пензиски фонд ќе навршат стаж на осигурување со зголемено траење што овозможува намалување на старосната граница за остварување право на старосна пензија за најмалку една година согласно со членот 118 став (3) од Законот за пензиското и инвалидското осигурување, имаат право да изберат да го продолжат членството во вториот столб со писмена изјава за продолжување на членството во задолжителен пензиски фонд во рок од три месеци од навршувањето на стажот на осигурување. Доколку, овие членови не дадат писмена изјава, им престанува членството во задолжителен пензиски фонд по истекот на овој рок.

5.2 Податоци за членство во задолжителните пензиски фондови

Осигурениците кои се задолжителни членови во капитално финансираното пензиско осигурување се должни да се зачленат во задолжителен пензиски фонд во рок од три месеци, сметано од датумот на првото вработување. Фондот на ПИОСМ, времено ги распределува овие осигуреници во задолжителните пензиски фондови, по случаен избор, од моментот на нивното вработување, со цел нивните средства да се инвестираат веднаш по вработувањето. Доколку во законскиот рок не потпишат договор за членство со ниту едно друштво, овие осигуреници остануваат членови на задолжителниот пензиски фонд во кој претходно биле времено распределени.

Пондерот, според кој се врши времена распределба на осигурениците во задолжителни пензиски фондови по случаен избор, се утврдува од страна на МАПАС за секој задолжителен пензиски фонд, на првиот работен ден од секој месец. Пондерот зависи од вредноста на надоместокот од придонеси што го наплаќа пензиското друштво и од приносот во номинален износ што го остварил пензискиот фонд, при што поголемо влијание има приносот (70%) во однос на надоместокот од придонеси (30%)³. Пондерите што се користени за распределба на осигурениците во задолжителните пензиски фондови, во текот на 2022 година, се прикажани на графикон 5.1.

Графикон 5.1. Пондер за распределба на членови во задолжителните пензиски фондови

На 1.4.2019 започна со работа задолжителниот пензиски фонд ТРИГЛАВз, со што почнувајќи од април 2019 година осигурениците се распределуваат во три задолжителни пензиски фондови. Со цел поддршка на работење во почетните години од работа на нов задолжителен пензиски фонд, а согласно со дефинираните одредби во регулативата, доколку задолжителниот пензиски фонд работи помалку од 12 месеци како вредност за принос (заради пресметка на пондерот) се зема просекот од приносите во номинален износ на постојните задолжителните пензиски фондови. Потоа, доколку фондот работи помалку од 36 месеци, а повеќе од 12 месеци, тогаш како вредност за принос (заради пресметка на пондерот) се зема поголемата вредност помеѓу: приносот во номинален износ на задолжителниот пензиски фонд и

³Формулата за пресметка на пондер е пропишана во Правилникот за членство во задолжителен пензиски фонд.

просекот од приносите во номинален износ на сите постојни задолжителни пензиски фондови вклучувајќи го и приносот во номинален износ на задолжителниот пензиски фонд. Овој принцип на распределба на осигурениците е оправдан заради поттикнување на конкуренцијата во капитално финансираното пензиско осигурување, со цел да се зголеми изборот на пензиски фондови за членовите и да се поттикнат подобри инвестициски резултати на пензиските фондови. Имајќи го предвид фактот дека, во 2022 година, трите пензиски друштва наплатуваа надоместок од придонеси во иста висина, на износите на пондерот најмногу влијаеа износите на остварените приноси на задолжителните пензиски фондови. Во 2022 година, пондерот на ТРИГЛАВз е помал во однос на САВАЗ и КБПз бидејќи приносот на ТРИГЛАВз во овој период беше помал. Од мај 2022 година се забележува поголемо намалување на пондерот на ТРИГЛАВз бидејќи измина периодот на поддршка на работење на нов задолжителен пензиски фонд, а приносот на ТРИГЛАВз е помал од приносите во номинален износ на САВАЗ и КБПз. Исто така, во текот на цела 2022 година, вредноста на пондерот на КБПз е малку поголема (во просек за еден процентен поен) во однос на вредноста на пондерот на САВАЗ.

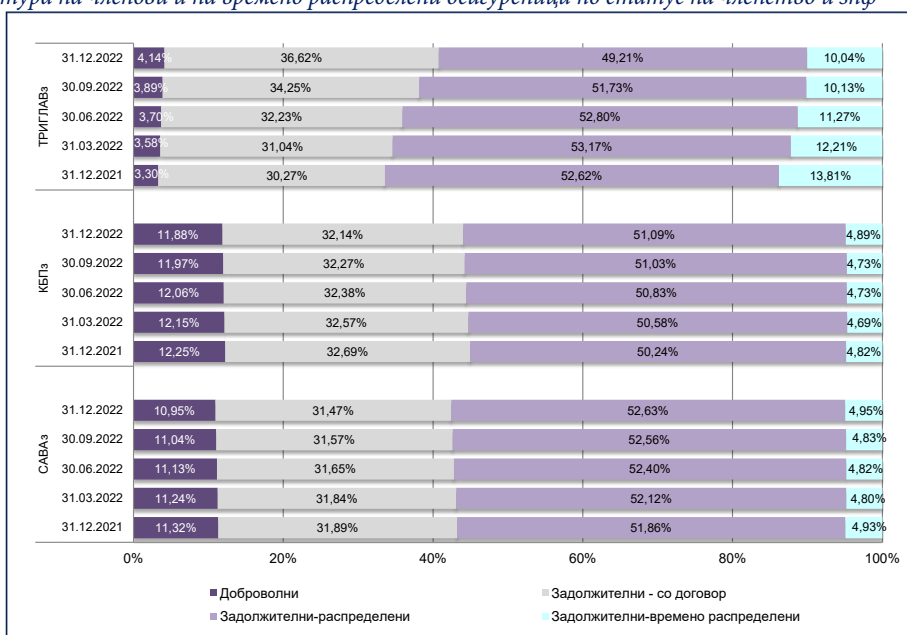
Вкупниот број членови и времено распределени осигуреници во задолжителните пензиски фондови, заклучно со 31 декември 2022 година, изнесува 572.094, што значи зголемување на бројот на членовите на вториот столб за 21.617, или за околу 3,93%, во споредба со 2021 година. Порастот на членството во 2022 година во однос на 2021 година го задржува приближно истото ниво како и минатата година.

Во однос на распределбата на членството по задолжителни пензиски фондови, очекувано е и во 2022 година најголемиот број на осигуреници да се членови на САВАЗ и КБПз. Значи, од вкупниот број членови и времено распределени осигуреници по задолжителните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2022 година 48% се во КБПз, 45% се во САВАЗ и 8% се во ТРИГЛАВз. Притоа, во однос на 2021 година, се забележува помало процентното учество на членството и во САВАЗ и во КБПз (за околу еден процентен поен), односно поголемо процентно учество на членството во ТРИГЛАВз (за околу три процени поени).

Од вкупниот број членови на вториот столб, 62.189 или 11% се доброволни членови, додека 509.905 или 89% се задолжителни членови. Од вкупниот број задолжителни членови, 184.122 членови потпишале договор за членство, 295.410 не потпишале договор и се трајно распределени и 30.373, осигуреници се времено распределени. Во 2022 година се забележува зголемување на бројот на нови осигуреници кои потпишуваат договори за членство. Имено, може да се забележи дека околу 19% од осигурениците кои имаат обврска да се зачленат во задолжителен пензиски фонд во 2022 година и за кои истекол рокот за избор на задолжителен пензиски фонд, потпишале договор за членство, додека останатите, околу 81%, не потпишале договор и останале во фондот каде што претходно биле распределени.

Во структурата на членови и на времено распределени осигуреници по статус на членство, во 2022 година, за САВАЗ и КБПз не се случиле некои неочекувани и значајни промени. Структурата на членови и на времено распределени осигуреници по статус на членство, во 2022 година, е слична кај САВАЗ и КБПз. Притоа, може да се забележи дека во секој квартал, процентното учество на доброволните членови се намалува, додека учеството на задолжителните членови се зголемува, што е и очекувано, бидејќи секоја година се зголемува приливот на задолжителни членови. Исто така, може да се забележи дека процентното учество на задолжителните членови, кои потпишале договор за членство, постепено се намалува од квартал во квартал, за разлика од учеството на задолжителните членови кои трајно се

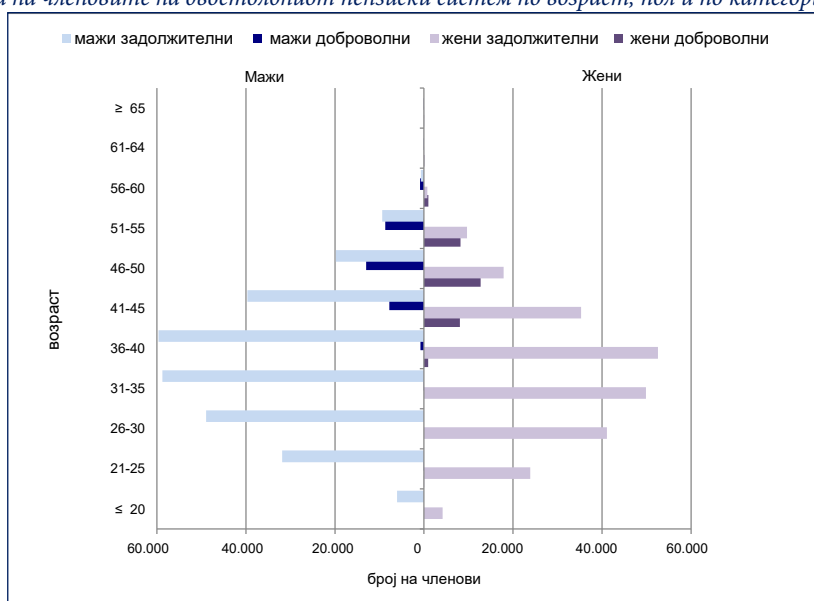
Графикон 5.2. Структура на членови и на времено распределени осигуреници по статус на членство и зпф

распределени, што постепено се зголемува од квартал во квартал. По работа од повеќе од три години структурата на членови и на времено распределени осигуреници по статус на членство на ТРИГЛАВз постепено се приближува кон структурата на САВАЗ и КБПз. Сепак, учеството на доброволни членови кај ТРИГЛАВз е помало во однос на учеството на доброволни членови кај САВАЗ и КБПз, додека учеството на времено распределени осигуреници кај ТРИГЛАВз е поголемо во однос на учеството на времено распределени осигуреници кај САВАЗ и КБПз. Доброволните членови во ТРИГЛАВз се осигуреници кои потпишале договори за премин од САВАЗ или КБПз во ТРИГЛАВз. Структурата на членови и на времено распределени осигуреници по задолжителните пензиски фондови и по статус на членство во 2022 година е прикажана на квартално ниво, на графикон 5.2.

Анализата на структурата на членовите по возраст покажува дека членовите, во најголем број, се млади лица. Задолжителните членови се млади лица, при што 74% од задолжителните членови се на возраст до 40 години, додека доброволните членови се малку повозрасни и 70% од нив се на возраст до 50 години. Просечната возраст на задолжителните членови е 35 за мажи и 36 за жени, а на доброволните членови е 48 години (и за мажи и за жени), а на сите членови, вкупно, е 37 години. Структурата на членовите на двостолбниот пензиски систем по возраст, по пол и категорија на зачленување, е прикажана на графикон 5.3.

Графикон 5.3. Структура на членовите на двостолбниот пензиски систем по возраст, пол и по категорија на зачленување

Извор: Државен завод за статистика – Активно население во РСМ, Резултати од Анкетата за работна сила, 2022 година.

Според податоците на ДЗС, на крајот на 2022 година, вкупниот број работоспособно население⁴ во РСМ изнесува 1.464.492, додека вкупното активно население⁵ изнесува 808.078. Со состојба на крајот од 2022 година, околу 39% од вкупното работоспособно население во РСМ се членови на двостолбниот систем, односно околу 71% од вкупното активно население во РСМ се членови на двостолбниот пензиски систем. Порастот на учеството на членовите во двостолбниот пензиски систем, во вкупното работоспособно население и активно население во РСМ, во периодот од 2017 до 2022 година, е прикажан на графикон 5.4.

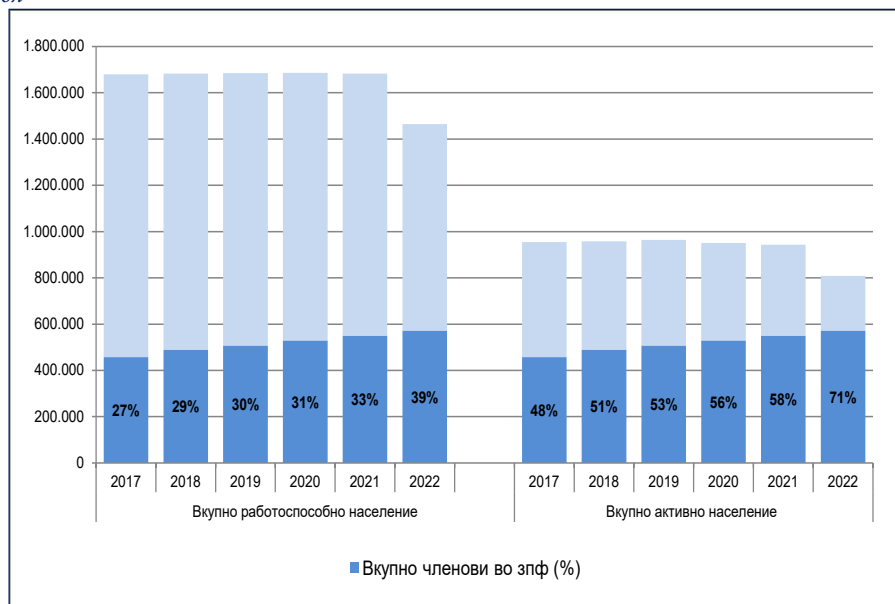
Согласно податокот на Фондот на ПИОСМ за бројот на осигуреници заклучно со 31.12.2022 година, околу 99% од вкупниот број осигуреници во Фондот на ПИОСМ се членови⁶ на двостолбниот пензиски систем. На графикон 5.5. може да се види порастот на учеството на членовите во двостолбниот пензиски систем во вкупниот број на осигуреници во Фондот на ПИОСМ од почетокот на работа на вториот столб.

⁴Работоспособно население - го сочинуваат сите лица на возраст од 15 до 79 години.

⁵Економски активно население - го сочинуваат вработените и невработените лица

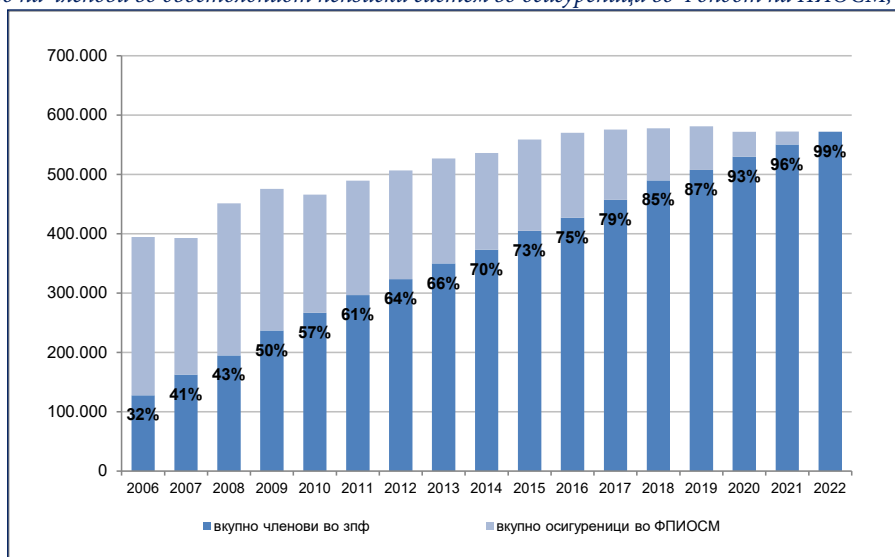
⁶Согласно законот прекилот на уплата на придонес не влијае на статусот на членство во задолжителен пензиски фонд. Околу 72% од вкупниот број осигуреници во Фондот на ПИОСМ се членови на двостолбниот пензиски систем кои имале барем една уплата во задолжителен пензиски фонд во 2022 година..

Графикон 5.4. Структура на членови во двостолбниот пензиски систем во вкупното работоспособно население и активно население, по возрастни групи и пол

Извор: МАПАС и ДЗС – Активно население во РСМ, Резултати од Анкетата за работна сила, 2022 година.

Графикон 5.5. Учество на членови во двостолбниот пензиски систем во осигуреници во Фондот на ПИОСМ, по години, 2006-2022 г.

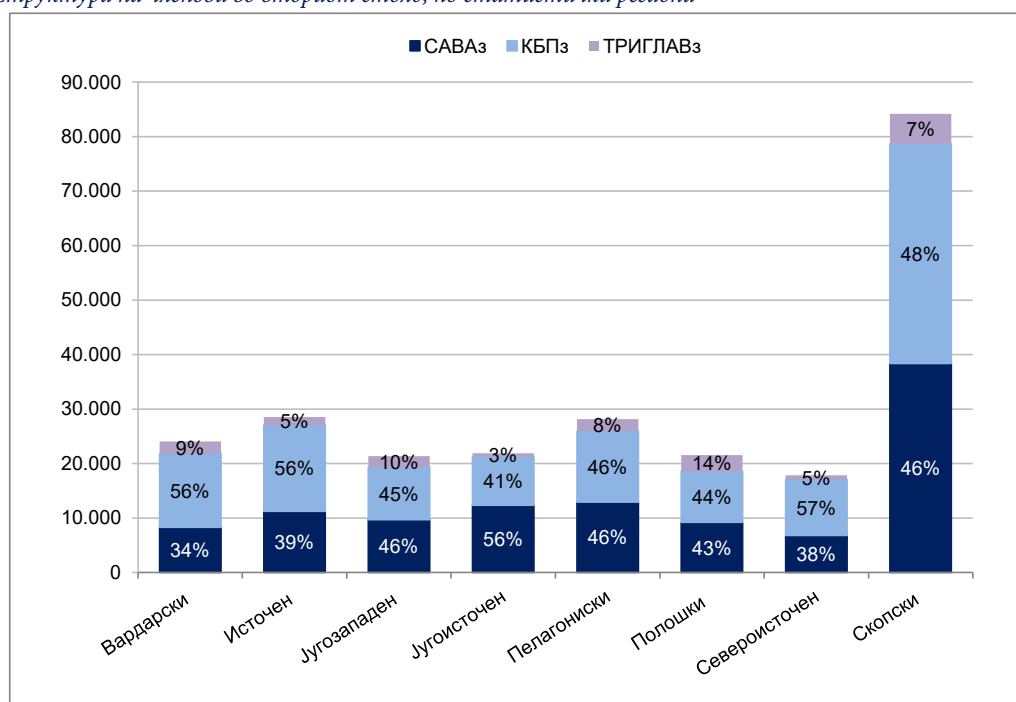

Извор: МАПАС и Фондот на ПИОСМ

Структурата на членовите во задолжителните пензиски фондови, по статистички региони⁷ во РСМ, е дадена на графикон 5.6. Најмногу членови и во трите задолжителни пензиски фондови има од Скопскиот регион. Најмалку членови во САВАЗ има од Североисточниот регион, најмалку членови во КБПз и во ТРИГЛАВз има од Југоисточниот регион.

⁷Статистичките региони се дефинирани според ДЗС – територијални единици. Номенклатурата на територијални единици е заснована врз територијалната организација на локалната самоуправа во РСМ и е усогласена со класификацијата на ЕУ.

Графикон 5.6. Структура на членови во вториот столб, по статистички региони

5.3 Премин на член од еден во друг задолжителен пензиски фонд

Секој член на задолжителен пензиски фонд има право да премине во друг задолжителен пензиски фонд, ако не е задоволен од задолжителниот пензиски фонд каде што членува, т.е. од друштвото што управува со него. Доколку лицето членувало во задолжителниот пензиски фонд пократко од 24 месеци, при премин, тоа е должно да плати надоместок за премин. Ако лицето членувало во некој фонд подолго од 24 месеци, тогаш преминот во друг фонд е бесплатен. При премин се пренесуваат и вкупните средства од сметката на членот.

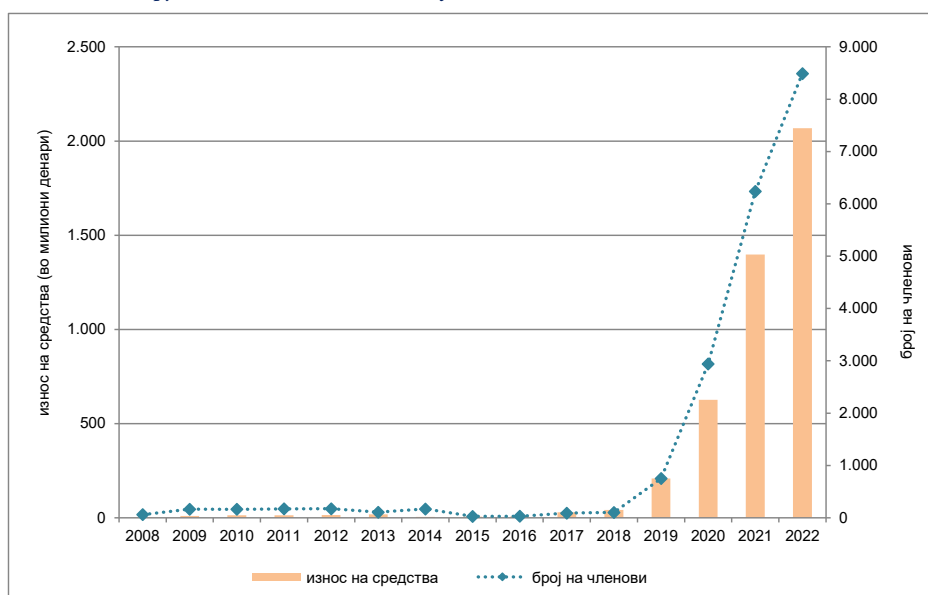
Во табела 5.1. се дадени податоци за бројот на членови кои преминале од еден во друг задолжителен пензиски фонд и за износот на пренесените средства од еден во друг задолжителен пензиски фонд, врз таа основа, во текот на 2022 година.

Табела 5.1. Премини на членови од еден во друг задолжителен пензиски фонд

2022		ЗПФ во коишто преминале членови односно во кои се пренесени средства			Вкупно
		САВАз	КБПз	ТРИГЛАВз	
Членови кои преминале од ЗПФ	САВАз	-	245	3.686	3.931
	КБПз	272	-	3.976	4.248
	ТРИГЛАВз	74	237	-	311
	Вкупно	346	482	7.662	8.490
Средства што се пренесени од ЗПФ (во денари)	САВАз	-	69.133.121	905.481.414	974.614.535
	КБПз	80.986.527	-	916.861.833	997.848.360
	ТРИГЛАВз	19.909.615	75.839.763	-	95.749.378
	Вкупно	100.896.142	144.972.884	1.822.343.247	2.068.212.273

Раздвижувањето во трендот на премини на членови од еден во друг задолжителен пензиски фонд што беше поттикнато со почнувањето на работа на третиот задолжителен пензиски фонд во 2019 година продолжи во 2022 година. Во текот на 2022 година, вкупниот број членови во задолжителните пензиски фондови, кои преминале од еден во друг задолжителен пензиски фонд, изнесува 8.490, што претставува 1,48% од вкупниот број членови. Иако процентуалното учество на членовите кои направиле промена на задолжителниот пензиски фонд во вкупниот број на членови е сè уште мало сепак во 2022 година, бројот на членови кои направиле промена на задолжителниот пензиски фонд е значително поголем во споредба со 2021 година. Притоа, 346 членови преминале во САВАЗ, 482 преминале во КБПЗ и 7.662 членови преминале во ТРИГЛАВЗ. При преминот, околу 101 милиони денари биле пренесени во САВАЗ, околу 146 милиони денари биле пренесени во КБПЗ и околу 1,82 милијарди денари биле пренесени во ТРИГЛАВЗ. На графикон 5.7. е даден преглед на сите премини на членови од еден во друг задолжителен пензиски фонд и вкупно пренесени средства од еден во друг задолжителен пензиски фонд од 2008 до 2022 година.

Графикон 5.7. Премини од еден во друг задолжителен пензиски фонд по години, 2008-2022 г.

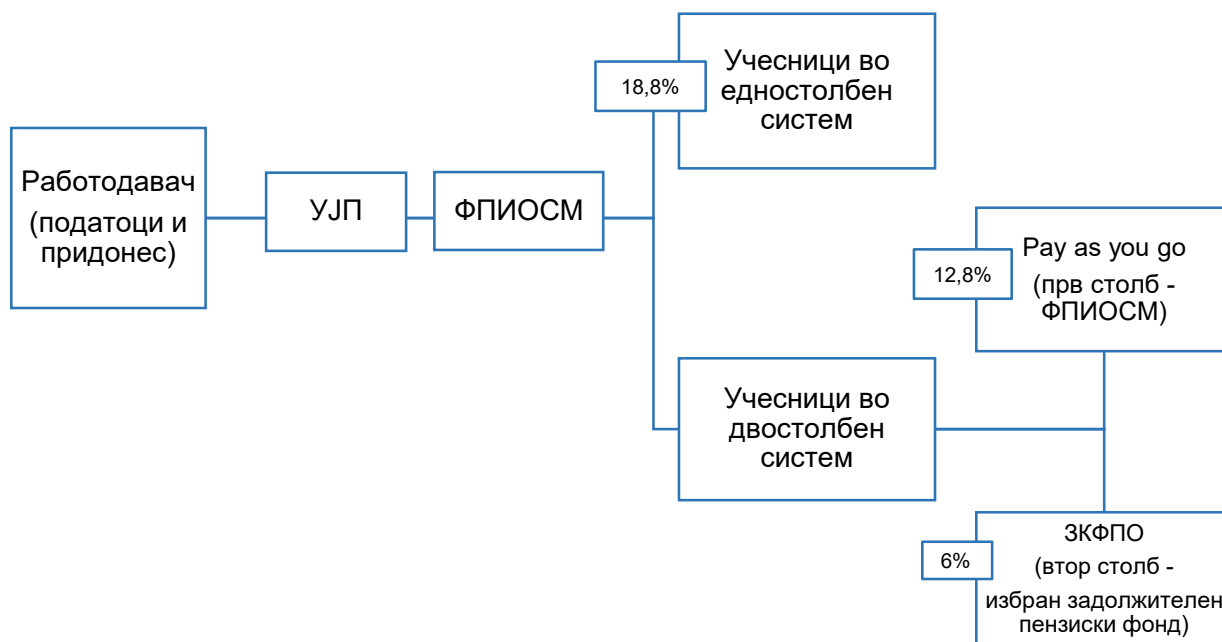
5.4 Придонеси во задолжителните пензиски фондови

Уплатата на придонесите за пензиско и инвалидско осигурување ја врши должникот за плаќање на придонес, односно работодавецот, во име на вработениот. Управата за јавни приходи врши интегрирана наплата на придонесите од задолжително социјално осигурување (придонес за пензиско и инвалидско осигурување, придонес за здравствено осигурување и придонес за вработување во случај на невработеност) и персонален данок на доход.

За осигурениците кои учествуваат во систем со еден столб, вкупно уплатениот придонес останува во Фондот на ПИОСМ (за 2022 година, изнесуваше 18,8% од бруто-платата). За осигурениците кои се вклучени во системот со два столба, Фондот на ПИОСМ врши распределба на уплатениот придонес меѓу првиот и вториот столб. Висината на придонесот, што се пренесува во задолжителен пензиски фонд, изнесува 6% од бруто-платата, а во Фондот на ПИОСМ останува придонес во висина што се добива како разлика меѓу вкупниот придонес за пензиско и инвалидско осигурување и придонесот уплатен во задолжителниот пензиски фонд (за 2022 година, изнесуваше 12,8% од бруто-платата ($12,8\% = 18,8\% - 6\%$)).

Веднаш, а најдоцна во рок од пет работни дена од приемот на придонесите, Фондот на ПИОСМ ги пренесува придонесите на членовите на задолжителните пензиски фондови на индивидуалните сметки во избраните задолжителни пензиски фондови, под услов, во истиот рок да биле примени и соодветни податоци во согласност со законот, кои му овозможуваат на Фондот на ПИОСМ да ја изврши таа обврска. Доколку Фондот на ПИОСМ не ги пренесува придонесите на членовите на задолжителните пензиски фондови на сметките на избраните задолжителни пензиски фондови веднаш, а најдоцна во рок од пет работни дена од денот на приемот на придонесите поради недостиг на соодветни податоци, Фондот на ПИОСМ е должен во рок не подолг од три месеци од денот на приемот на придонесите да обезбеди соодветни податоци и да изврши пренесување на придонесите на членовите на задолжителните пензиски фондови на сметките на избраните задолжителни пензиски фондови кај чуварот на имот. Потоа, Фондот на ПИОСМ доставува податоци до друштвата и МАПАС во врска со извршениот пренос на придонесите.

Графикон 5.8. Шематски приказ на уплатата и на распределбата на придонесите

Во текот на 2022 година, во задолжителните пензиски фондови биле пренесени придонеси во износ од околу 11,15 милијарди денари што претставува околу 1,40% од БДП⁸ на РСМ. Вкупните уплатени придонеси во задолжителните пензиски фондови во 2022 година пораснале за 15,19% во однос на вкупните уплатените придонеси во 2021 година. Детално уплатените придонеси по месеци (во милиони денари), се прикажани во табела 5.2.

Табела 5.2 Уплатени придонеси во втор столб

(во милиони денари)

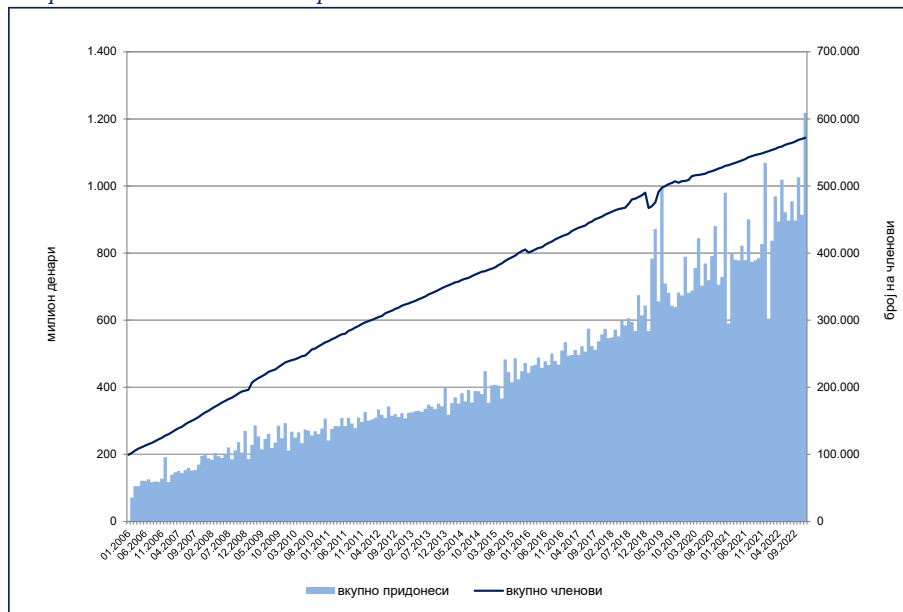
	Вкупно 2021	Јан.	Фев.	Мар.	Апр.	Мај	Јун.	Јул.	Авг.	Сеп.	Окт.	Ное.	Дек.	Вкупно 2022
САВАз	4.449	273	380	440	404	460	415	401	428	399	457	406	539	5.002
КБПз	4.820	298	409	474	436	495	443	434	460	433	493	439	584	5.396
ТРИГЛАВз	413	34	48	56	55	64	64	62	67	65	76	70	95	754
Вкупно	9.682	605	837	969	894	1.019	922	897	954	898	1.026	914	1.218	11.153

На графикон 5.9. се прикажани вкупните придонеси (во милиони денари), уплатени во вториот столб, секој месец, од почетокот на работа на задолжително капитално финансирано пензиско осигурување до 31.12.2022 година и вкупниот број членови, на крајот на секој месец, во истиот период.

Може да се забележи дека, генерално, со порастот на бројот на членовите, растат и уплатените придонеси во задолжителните пензиски фондови (иако трендот на уплати не е целосно линеарен, туку има и извесни падови и поголеми пораста во одредени месеци). Поголемите пораста на уплатените придонеси во месеците во првата половина на 2019 година веројатно се должат и на уплатените придонеси за осигуренците кои беа ненавремено распределени во втор столб. Намалување на состојбата на членството во првиот месец во 2019 година се должи на престанувањето на членството на одредени категории на осигуреници на 1.1.2019 г. согласно измените на законот.

⁸Извор за БДП: ДЗС – Соопштение - бруто-домашен производ, четврто тримесечје од 2022 година – проценети податоци.

Графикон 5.9. Уплатени придонеси и членови во вториот столб

5.4.1 Надоместок за ненавремено пренесување на придонеси

Измените на Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување од 28.12.2018 година предвидуваат обврска на Фондот на ПИОСМ за уплатување на надоместок за ненавремено пренесување на придонесите во случај кога Фондот на ПИОСМ не ги распределил осигурениците кои биле задолжителни членови на втор столб согласно критериумите пред донесувањето на измените на законот, во случај доколку Фондот на ПИОСМ не изврши распределба на осигурениците кои се задолжителни членови на втор столб согласно новите критериуми за зачленување во рок од три месеци по нивното пристапување во задолжителното пензиско и инвалидско осигурување и во случај доколку Фондот на ПИОСМ не ги пренесува придонесите на членовите на задолжителните пензиски фондови на сметките на избраните задолжителни пензиски фондови во рок од три месеци од денот на приемот на придонесите. Средствата за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, остварени по основ на ненавремено и нецелосно плаќање на придонес, се пренесуваат на индивидуалната сметка на членот на задолжителниот пензиски фонд.

Износот на надоместокот за ненавремено пренесување на придонеси се определува⁹ врз основа на проценка на состојбата на хипотетичка индивидуална сметка на член на задолжителен пензиски фонд кој има идентична историја на уплати на придонеси со осигуреникот со ненавремена распределба односно врз основа на проценка на состојбата на дел од средствата на индивидуалната сметка на членот на задолжителниот пензиски фонд, износот на вкупните ненавремено пренесени придонеси и надоместоците од придонеси што ги наплатува пензиското друштво.

Во 2022 година, во задолжителните пензиски фондови Фондот на ПИОСМ пренесе вкупно околу 2,76 милиони денари како надоместок за ненавремено пренесување на придонесите за членовите за кои не ги пренел придонесите на сметките на избраните задолжителни пензиски фондови во рок од три месеци од денот на приемот на придонесите. Во табела 5.3. се прикажани детални податоци за пренесените надоместоци за ненавремено пренесување на придонеси по фондови.

Табела 5.3. Уплатени надоместоци за ненавремено пренесување на придонеси за ненавремено пренесени придонеси во втор столб во 2022 г. (во милиони денари)

ЗПФ	Надоместок за ненавремено пренесување на придонесите
САВАз	2,15
КБПз	0,50
ТРИГЛАВз	0,10
Вкупно	2,76

⁹Формулата за пресметка на надоместокот за ненавремено пренесување на придонеси е пропишана во Правилник за ненавремено пренесување на придонеси.

5.4.2 Вратени средства во Фондот на ПИОСМ

Во текот на 2022 година, еден дел од уплатените средства во задолжителните пензиски фондови (околу 451 милиони денари) беше вратен во Фондот на ПИОСМ поради неколку причини:

- остварување право на инвалидска или семејна пензија;
- вишок на уплатени придонеси во втор столб поради технички грешки или вишок на уплати од страна на работодавецот
- раскинување договори за членство или поништување на распределба;
- престанување на членство на осигуреници кои во текот на осигурувањето навршиле стаж на осигурување со зголемено траење што овозможува намалување на старосната граница за остварување право на старосна пензија за најмалку една година.

Во 2022 година најголем дел од вратените средства во Фондот на ПИОСМ (64%) се однесуваат на престанувањето на членството на осигурениците кои во текот на осигурувањето навршиле стаж на осигурување со зголемено траење што овозможува намалување на старосната граница за остварување право на старосна пензија за најмалку една година и не дале писмена изјава за продолжување на членството во задолжителен пензиски фонд во рок од три месеци од навршувањето на стажот на осигурување.

Структурата на вратените средства во Фондот на ПИОСМ, по задолжителни пензиски фондови, детално е прикажана во табела 5.4.

Табела 5.4. Структура на вратени средства во Фондот на ПИОСМ, по ЗПФ

(во милиони денари)

Причини	ЗПФ			Вкупно
	САВАз	КБПз	ТРИГЛАВз	
Остварена пензија	56,42	83,90	1,59	141,90
- инвалидска пензија	16,66	28,37	0,02	45,06
- семејна пензија	39,76	55,53	1,56	96,85
Вишок уплати на придонес	0,02	0,03	0,003	0,05
Раскинување договори и поништување распределби	6,73	11,51	0,06	18,30
Престанување на членство	134,70	151,39	4,39	290,48
- членови кои во текот на осигурувањето навршиле стаж на осигурување со зголемено траење што овозможува намалување на старосната граница за остварување право на старосна пензија за најмалку една година	134,70	151,39	4,39	290,48
Вкупно	197,86	246,83	6,040	450,73

5.5 Инвестирање и структура на портфолиото на задолжителните пензиски фондови

Вообичаено, во задолжително капитално финансираните пензиски системи, во почетната фаза, се користат проактивна контрола и квантитативни и квалитативни ограничувања на инвестициите. Тргувајќи од тоа, во законот и во подзаконските акти се дефинирани инвестициските цели и принципи, видовите на инструменти во кои можат да се вложуваат средствата на задолжителните пензиски фондови, условите што треба да ги исполнуваат регулираните секундарни пазари на капитал, каде што се тргува со средствата на задолжителните пензиски фондови, квалитетот на инструментите во кои може да се инвестираат средствата на задолжителните пензиски фондови, држави или групи на држави во кои може да се инвестираат средствата на задолжителните пензиски фондови, инвестициските ограничувања во рамките на инструментите и издавачите, забранетите инвестиции, надминување на инвестициските ограничувања, итн.

Друштвото е должно, средствата на задолжителниот пензиски фонд да ги инвестира во согласност со законските и подзаконските одредби и со својата инвестициска стратегија, со цел остварување на највисок принос, единствено во полза на членовите и на пензионираниите членови на задолжителниот пензиски фонд и преку диверзификација и финансиска анализа да го минимизира ризикот од загуби, кои настанале поради неплаќање на издавачот или на другата договорна страна, кои произлегуваат од влијанието на домашните и странските финансиски пазари, загуби во реалната вредност на средствата на задолжителниот пензиски фонд поради инфлација и загуби кои се последица од продажба на средствата на задолжителниот пензиски фонд поради обезбедување ликвидност на задолжителниот пензиски фонд.

Притоа, член на управен одбор и на надзорен одбор во друштвото, при управувањето и контролата на инвестирањето на средствата на задолжителниот пензиски фонд, е должен да применува степен на грижа, делотворност и вештини, кои би ги применувал разумен човек при инвестирање на сопствените средства. Секој член на управен одбор и на надзорен одбор во друштвото треба да ја исполнува својата обврска во согласност со неговите фидуцијарни должности и треба да обезбеди нивна примена од страна на секој вработен и работно ангажиран во друштвото.

Во законот и во подзаконските акти е регулирано дека средствата на задолжителните пензиски фондови можат да се инвестираат во банкарски депозити и во сертификати за депозити, обврзници и во други должнички хартии од вредност, во акции и комерцијални записи, издадени од издавачи со седиште во РСМ и во странство, во државите-членки на ЕУ или на ОЕЦД. Имајќи предвид дека е неопходно да се постигне соодветна диверзификација помеѓу различните видови инвестиции, предвидени се максимални ограничувања за инвестирање во одредена компанија и максимални ограничувања на износите кои можат да бидат инвестирани во одредени видови инструменти. Со цел да се спречат инвестициите во инструменти кои не се погодни за инвестирање на задолжителните пензиски фондови, законски се забрануваат инвестиции во акции, обврзници и во други хартии од вредност, кои не котираат на официјален пазар или со кои јавно не се тргува, инструменти со кои не може правно да се располага, инструменти кои не можат веднаш да бидат проценети, поголемиот број форми на имот кои не можат веднаш да бидат проценети и ставки од несигурна вредност, на пример, антиквитети, уметнички дела, итн.

Со оглед на тоа што средствата на задолжителните пензиски фондови се во постојан раст, нивното зголемување е проследено со можност за излез на поголем број пазари на капитал и во поголем обем, бидејќи домашниот пазар станува мал во однос на потребите за инвестирање на средствата на задолжителните пензиски фондови, како и со цел да се овозможат поголема диверзификација на средствата при нивното инвестирање и поголем избор на компании за инвестирањето на средствата на задолжителните пензиски фондови од страна на друштвата. Максималните инвестициски ограничувања се прикажани во табела 5.5.

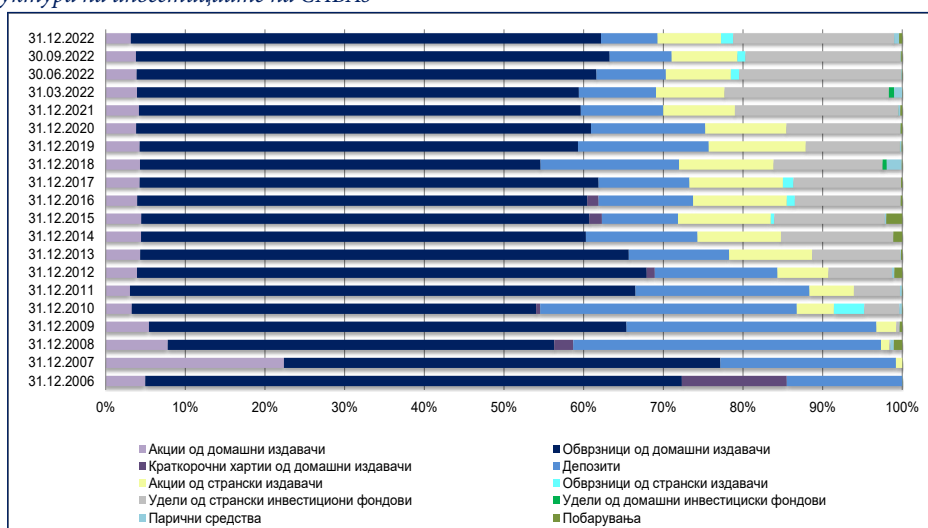
Табела 5.5. Максимални инвестициски ограничувања

Вид на инструмент	Максимално ограничување
Инвестиции во странство (ЕУ и ОЕЦД)	50%
<ul style="list-style-type: none"> обврзници и други хартии од вредност издадени од странски влади и централни банки 	50%
<ul style="list-style-type: none"> хартии од вредност издадени од недржавни странски компании, банки или инвестициски фондови 	30%
Хартии од вредност издадени или гарантирани од РСМ на домашен пазар или НБРСМ	80%
Банкарски депозити, сертификати за депозит, обврзници, хартии од вредност врз основа на хипотека и други хартии од вредност издадени од домашни банки	60%
<ul style="list-style-type: none"> банкарски депозити 	30%
Обврзници издадени од единиците на локаната самоуправа и од домашни акционерски друштва кои не се банки и комерцијални записи од домашни акционерски друштва, кои не се банки	40%
<ul style="list-style-type: none"> обврзници издадени од единиците на локалната самоуправа 	10%
Акции издадени од домашни акционерски друштва	30%
Документи за удел и акции на отворени, затворени и приватни инвестициски фондови во РСМ	5%
<ul style="list-style-type: none"> документи за удел на приватни инвестициски фондови 	1,5%

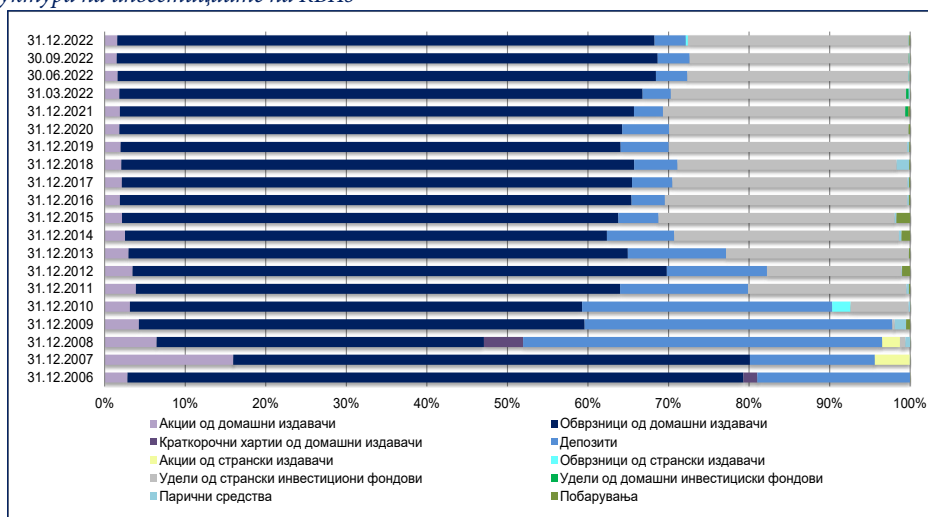
МАПАС може да пропише ограничувања на вложувањата на одделни видови инструменти различни од ограничувањата утврдени во законот, кои ќе важат во рок исто така пропишан од МАПАС, но не подолг од пет години. Во 2019 година беа донесени одлуки за дополнителни ограничувања согласно кои максималниот процент од вредноста на средствата на задолжителен и доброволен пензиски фонд кои можат да се вложат во депозити во банки кои имаат дозвола издадена од НБРСМ, доколку носат камата односно во обврзници и други хартии од вредност што ги издава или за кои гарантира РСМ на домашниот пазар, во период од една година од датумот на првата уплата во задолжителен и доброволен пензиски фонд, изнесува 100%.

Структурата на инвестициите на задолжителните пензиски фондови САВАз и КБПз, од почетокот на функционирањето на системот (за период 2006 – 2021 година, на годишно ниво, а за 2022 година, на квартално ниво) е прикажана на графикон 5.10. и на графикон 5.11. Структурата на инвестициите на задолжителниот пензиски фонд ТРИГЛАВз од почетокот на работа на фондот (1.4.2019 година) и на квартално ниво за 2022 година е прикажано на графикон 5.12.

Графикон 5.10. Структура на инвестициите на САВАз

Графикон 5.11. Структура на инвестициите на КПЗ

Графикон 5.12. Структура на инвестициите на ТРИГЛАВз

Структурата на инвестициите на задолжителните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2022 година, не се разликува многу во споредба со структурата на инвестициите на задолжителните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2021 година и таа е прикажана на графикон 5.13. Учеството на домашните обврзници коишто вклучуваат домашни државни обврзници (63,12%) и корпоративна обврзница (перпетуална обврзница издадена од банка – 0,02%) изнесува 63,10% што значи е зголемено во споредба со состојбата на 31.12.2021 година (59,87%). Многу мал дел од инвестициите на задолжителните пензиски фондови припаѓа на краткорочни хартии од вредност од домашни издавачи што вклучуваат 12 - месечен државен запис (0,04%). Учеството пак на банкарските депозити е намалено и изнесува 5,47%. На домашните акции им припаѓа мал дел од портфолиото (2,20%) и ова учество останува скоро на исто ниво во однос на состојбата на 31.12.2021 година. Многу мал дел од инвестициите на задолжителните пензиски фондови припаѓа на инвестиции

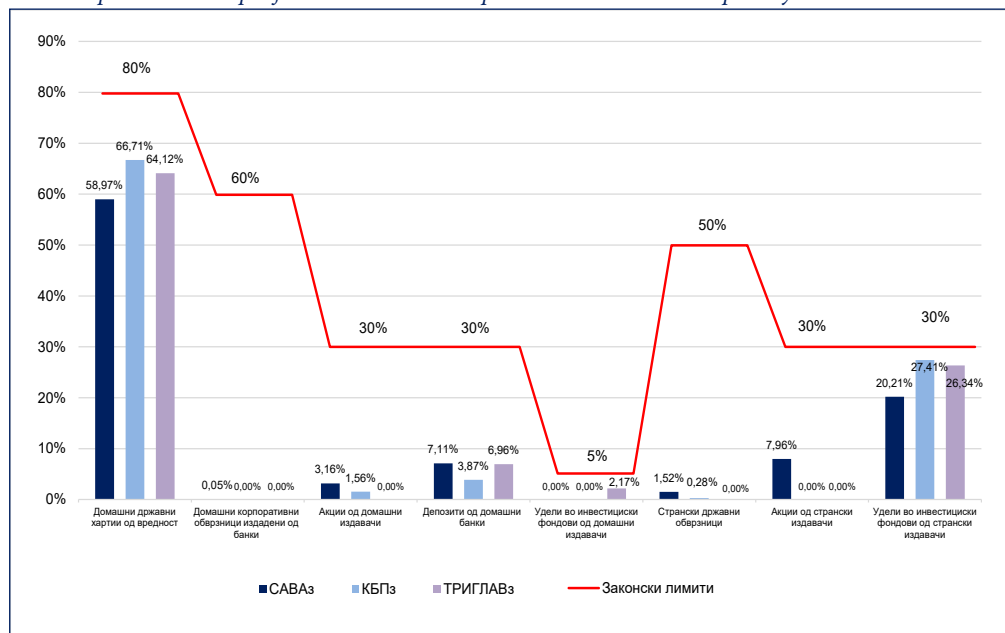
Графикон 5.13. Структура на инвестициите во втор столб, со состојба на 31.12.2022

во удели од домашни инвестициски фондови (0,11%). Во 2022 година учеството на инвестициите во странство се намалило, во споредба со претходната година, и изнесува 28,52%. Во 2022 година два пензиски фонда инвестираа и во странски државни обврзници, па инвестициите во странски хартии од вредност вклучуваат инвестиции во странски државни обврзници (0,82%), удели на инвестициски фондови (24,13%) и инвестиции во акции (3,57%). Останатите средства се парични средства 0,32% и побарувања 0,24%.

Во текот на 2022 година грите задолжителни пензиски фонда вложуваа во рамките на максималните инвестициски ограничувања. На графикон 5.14. е прикажано процентното учество во портфолиото по класи на средства кај САВАз, КБПз и ТРИГЛАВз и законските ограничувања, со состојба на 31.12.2022 година.

Графикон 5.14. Класи на средства во портфолиото на ЗПФ споредени со законските ограничувања

Како и во претходната година така и во 2022 година, мал процент од средствата на задолжителните пензиски фондови (2,20%) се инвестирани во акции на домашни издавачи. Во 2022 година кај САВАз изложеноста во акции се намалила во однос на 2021 година, додека кај КБПз скоро на исто ниво. Притоа, изложеноста на акции во домашни издавачи е поголема кај САВАз (3,16%) во однос на КБПз (1,56%). ТРИГЛАВз заклучно со 31.12.2022 година нема вложувања во акции на домашни издавачи.

Споредбено, движењето¹⁰ на вредноста на Македонски Берзански Индекс - МБИ10, Индексот на обврзници на Македонската берза - ОМБ и вредностите на сметководствените единици на задолжителните пензиски фондови, во текот на 2022 година, се прикажани на графикон 5.15. Вредноста на сметководствената единица на САВАз забележа намалување од 2,34%, сметководствената единица на КБПз намалување од 2,43% и сметководствената единица на ТРИГЛАВз намалување од 1,12%. МБИ10, во текот на 2022 година, забележа намалување од околу 8,14%. ОМБ, во текот на 2022 година, забележа намалување од околу 6,74%.

Графикон 5.15. Споредбено движење на вредноста на МБИ10, ОМБ и вредност на сметководствената единица на ЗПФ, 2022 г.

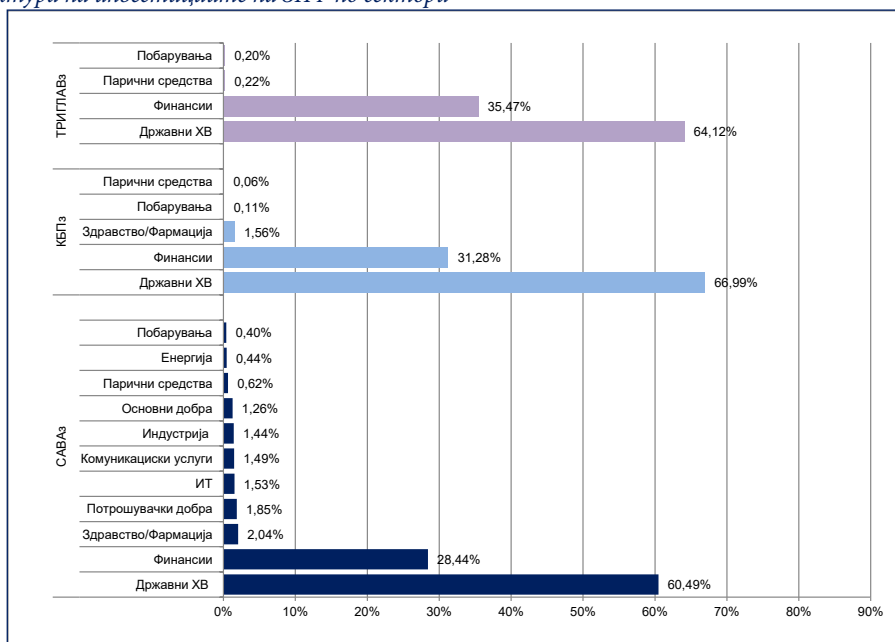

Извор: МАПАС и Македонска берза АД Скопје – Годишен статистички билтен 2022.

Повеќе од половина од средствата на задолжителните пензиски фондови и во 2022 година припаѓа на државните хартии од вредност и тоа на домашните државни хартии од вредност (58,97% кај САВАз, 66,71% кај КБПз и 64,12% кај ТРИГЛАВз) и на странските државни хартии од вредност (1,52% кај САВАз и 0,28% кај КБПз). Гледано по сектори, потоа, околу една третина од средствата на трите пензиски фондови се вложувања во инструменти од издавачи/акционерски друштва од финансискиот сектор односно, 28,44% кај САВАз, 31,28% кај КБПз и 35,47% кај ТРИГЛАВз. Во рамките на овој сектор, кај САВАз најголемо е учеството на уделите во странски и домашни инвестициски фондови (71,07%) и на домашните банкарски депозити (24,99%) и помало е учеството на финансиските услуги (3,22%), на акциите во домашни банки (0,53%) и обврзници издадени од домашни банки (0,18%). Кај КБПз во рамките на финансискиот сектор преовладува учеството на странски и домашни инвестициски фондови (87,63%), а потоа следуваат домашни банкарски депозити (12,37%). И кај ТРИГЛАВз во рамките на финансискиот сектор преовладува учеството на странски и домашни инвестициски фондови (80,38%), а потоа следуваат домашни банкарски депозити (19,62%). Покрај во горенаведените сектори, задолжителните пензиски фондови инвестираат и во други сектори: фармација, потрошувачки добра, индустрија, основни добра, информатичка технологија, комуникациски услуги и енергија, но со многу помало учество (од 0,44% до 2,04%). Структурата на инвестициите на задолжителните пензиски фондови по сектори е прикажана на графикон 5.16.

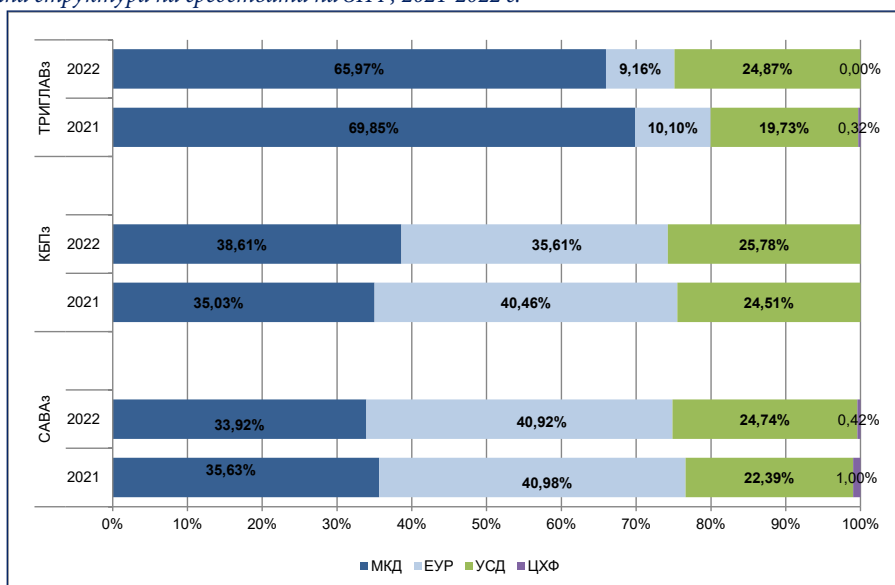
¹⁰ Движењата се прикажани преку промената на индексите/единиците во однос на почетен индекс еднаков на 100, на 31.12.2021 година

Графикон 5.16. Структура на инвестициите на ЗПФ по сектори

Според валутната структура на средствата на задолжителните пензиски фондови, што е прикажана на графикон 5.17, може да се забележи дека и во 2022 година кај САВАз (40,92%) најголем дел од средствата се инвестирани во евра, додека кај КБПз (38,61%) најголем дел од средствата се инвестирани во домашна валута. Кај САВАз учеството во инструменти во евра во 2022 година останува скоро на исто ниво во споредба со 2021 година, додека кај КБПз може да се забележи намалување на учеството во инструменти во евра (35,61%), во однос на претходната година. Учеството во инструменти во домашна валута кај САВАз бележи мало намалување и изнесува 33,92% додека кај КБПз бележи зголемување во однос на претходната година. Потоа, и кај САВАз (24,74%) и кај КБПз (25,78%) може да се забележи зголемување на учеството во инструменти, во американски долари, во споредба со 2021 година. Многу мал дел од средствата на САВАз се инвестирани во швајцарски франци (0,42%). Валутната структура на ТРИГЛАВз се разликува во однос на валутната структура на САВАз и КБПз во однос на учеството во инструменти во евра и во денари. Тежината на средствата на ТРИГЛАВз е сè уште на страната на средствата кои се инвестирани во инструменти во денари (65,97%), потоа 24,87% од средствата се инвестирани во инструменти во американски долари, а останатите 9,16% во инструменти во евра.

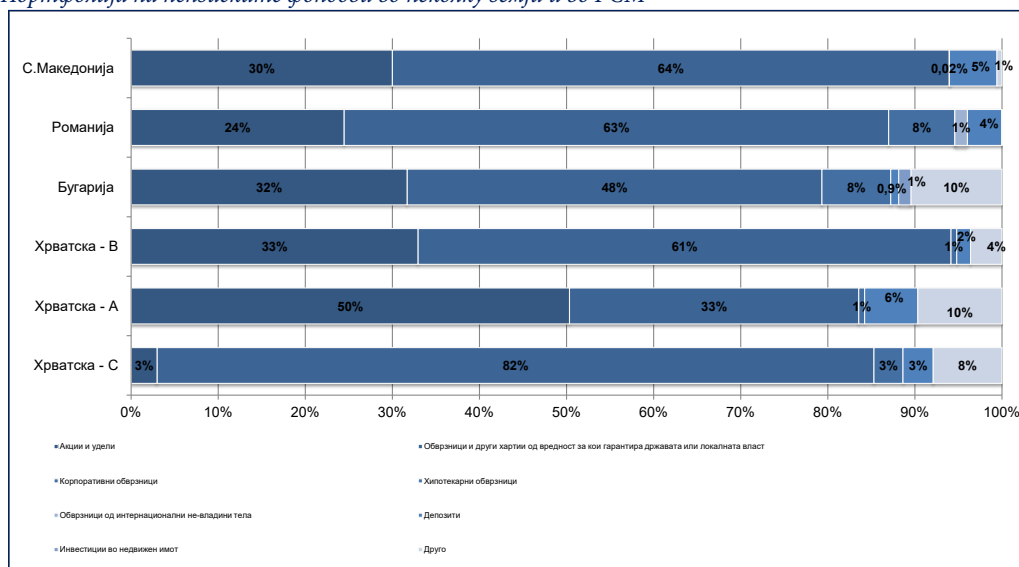
Графикон 5.17. Валутна структура на средствата на ЗПФ, 2021-2022 г.

Доколку се направи споредба со земјите од регионот кои имаат слични пензиски системи со македонскиот, можат да се видат сличности, но и значителни разлики во инвестициските портфолија на задолжителните пензиски фондови. На графикон 5.18. се прикажани портфолија на пензиските фондови (кои соодветствуваат на задолжителните пензиски фондови во Северна Македонија) во неколку земји и во РСМ, на 31.12.2022 година .

Доколку портфолијата на задолжителните пензиски фондови се разгледаат по видови инструменти, може да се забележи дека, освен во Бугарија, кај сите земји, над 50% од средствата на пензиските фондови се инвестирани во обврзници и во други хартии од вредност, за кои гарантира државата, или локалната власт (64% во Северна Македонија, 63% во Романија 61% во Хрватска В¹¹ и 48% во Бугарија). Преостанатиот дел од средствата се вложени на различни начини. Во акции и удели најмногу се вложува во Хрватска В (33%), потоа Бугарија (32%), Северна Македонија (30%) и Романија (24%). Најмногу вложувања во депозити имаат пензиските фондови во Македонија (5%), потоа следуваат Романија (4%), Хрватска В (2%) и Бугарија (1%). Пензиските фондови вложувале и во корпоративни обврзници и тоа 8% во Бугарија и во Романија и 1% во Хрватска В. Во споредба со пензиските фондови во другите земји учество на инвестиции во корпоративни обврзници во Северна Македонија е значително помало, 0,02%. Инвестиции во недвижен имот имаат само пензиските фондови во Бугарија (1%) (во другите земји, овој инструмент, најчесто, не е дозволен). Во однос на изложеноста на портфолијата на задолжителните пензиски фондови во инструменти издадени од издавачи од странство¹², може да се забележи дека најголема изложеност во странство имаат пензиските фондови во Северна Македонија (29%), потоа во Хрватска В (24%) и во Романија (10%).

Графикон 5.18. Портфолија на пензиските фондови во неколку земји и во РСМ

Извори: www.hanfa.hr; www.fsc.bg; www.asfromania.ro и сопствени пресметки.

5.6 Нето-средства, сметководствена единица и стапка на принос на задолжителните пензиски фондови

Придонесите уплатени во задолжителните пензиски фондови, намалени за надоместокот од придонеси, веднаш се инвестираат. Вкупниот остварен принос се припишува на средствата во задолжителниот пензиски фонд, односно на индивидуалните сметки на членовите. Еднаш месечно друштвата наплатуваат и надоместок за управување со средствата, што се пресметува дневно, како процент од нето-средствата на задолжителниот пензиски фонд. Дополнително, при секоја трансакција, со средствата на задолжителниот пензиски фонд се наплатуваат трансакциските провизии од самиот задолжителен пензиски фонд. Секојдневно се врши проценка на вредноста на средствата на задолжителниот пензиски фонд. Таа се утврдува врз основа на пазарната вредност на секое поединечно средство или врз основа на амортизираната вредност на средството, доколку инструментот се чува до достасување, или во портфолиото расположливо за продажба, или доколку не може да се процени неговата пазарна вредност.

¹¹Во Хрватска постојат мултифондови, односно три категории на пензиски фондови: А (со најголем ризик), В (постојните портфолија во моментот на воведување на мултифондовите) и С (со најмал ризик).

¹²Податокот за инвестиции во странство за Бугарија со состојба 31.12.2022 година не беше достапен во преземените податоци.

Табела 5.6. Промени на средствата на ЗПФ (во милиони денари)

	САВАЗ	КБПз	ТРИГЛАВз
Нето-средства на 31.12.2021 г.	48.059,63	54.605,42	2.996,68
Придонеси	5.002,49	5.396,05	754,47
Надоместоци од придонеси	100,10	107,97	15,10
Придонеси намалени за надоместоците од придонеси	4.902,40	5.288,09	739,37
Надоместок за ненавремено пренесување на придонеси	2,15	0,50	0,10
Надоместоци од средства	177,43	200,70	14,59
Расходи за посреднички провизии	2,82	0,58	0,36
Пренос од другиот фонд	101,61	146,09	1.822,82
Пренос во другиот фонд	975,60	998,49	96,43
Пренос од фондот по основ раскинување договор, поврат на придонес, пензионирање и престанок на членство	197,86	246,83	6,04
Исплата на наследство	12,19	12,11	0,05
Исплата на старосна пензија – програмирани повлекувања	0,70	1,34	0,00
Еднократна исплата	0,00	0,28	0,00
Исплата на семејна пензија – програмирани повлекувања	0,13	0,00	0,00
Бруто-добивка од инвестиции	-983,60	-1.160,92	-33,74
Нето-добивка од инвестиции	-1.163,84	-1.362,21	-48,69
Нето-средства на 31.12.2022 г.	50.715,46	57.418,84	5.407,76

Промените на средствата на задолжителните пензиски фондови од почетокот до крајот на годината се случуваат поради:

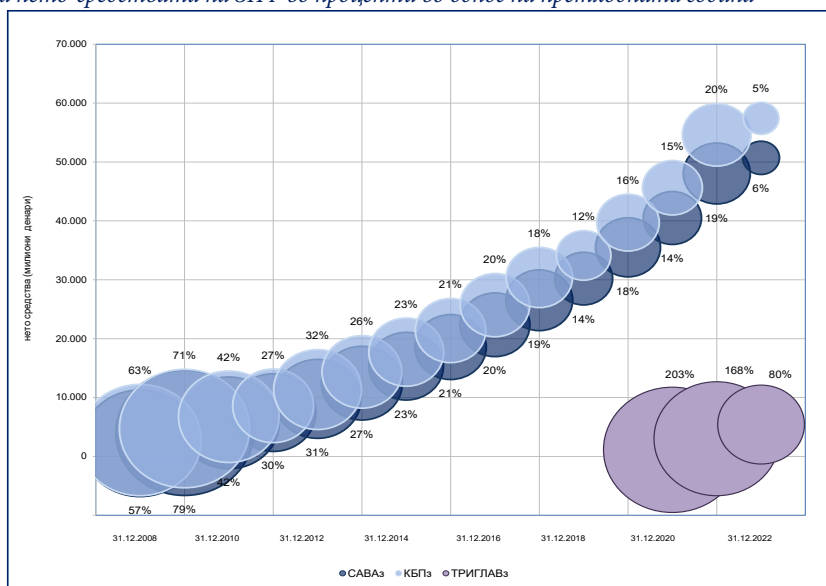
- прилив на придонеси,
- прилив на надоместоци за ненавремено пренесување на придонеси во случај на ненавремено пренесување на придонеси,
- одлив поради надоместоци и трансакциски провизии,
- прилив поради премин од другиот задолжителен пензиски фонд (за лица кои претходно биле времено распределени во друг фонд, а потоа потпишале договор со тековниот фонд и за лица кои членувале во друг фонд, а потоа преминале во тековниот фонд),
- одлив поради премин во другиот задолжителен пензиски фонд (за лица кои биле времено распределени во односниот фонд, но потоа потпишале договор со другиот фонд и лица кои членувале во односниот фонд, а потоа преминале во другиот фонд),
- одлив за лица кои ги раскинале договорите за членство, одлив поради вишок на уплатен придонес, одлив поради остварување право на инвалидска или на семејна пензија и одлив за лица на кои им престанало членството во задолжителниот пензиски фонд кои во текот на осигурувањето навршиле стаж на осигурување со зголемено траење што овозможува намалување на старосната граница за остварување право на старосна пензија за најмалку една година
- одлив поради исплата на наследство,
- одлив поради еднократни исплати на лица кои не оствариле право на старосна пензија,
- одлив поради исплата на старосна пензија – програмирани повлекувања,
- одлив поради исплата на семејна пензија – програмирани повлекувања,
- (не)реализирани добивки или загуби од инвестиции.

Тргувајќи од вредноста на нето-средствата, на крајот од претходната година, и имајќи ги предвид сите горенаведени промени, се доаѓа до вредноста на нето-средствата, на крајот од годината, што е прикажано во табела 5.6.

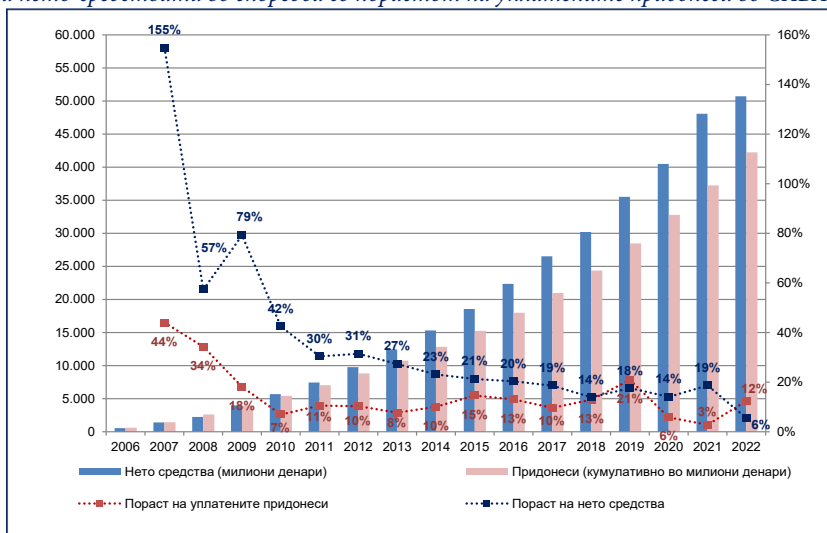
Вкупните нето-средства на задолжителните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2022 година, изнесуваа околу 113,54 милијарди денари или околу 1,85 милјарди евра, што претставува околу 14,29% од БДП на РСМ.

На графикон 5.19. се прикажани вредностите на нето-средствата на задолжителните пензиски фондови, на крајот на секоја година (2008-2022 година), и нивниот пораст во проценти, во однос на нето-средствата во претходната година. Притоа, може да се забележи дека нето-средствата и на САВАЗ и КБПз растат со сличен тренд. Најголем пораст и кај САВАЗ и КБПз се забележува во 2009 во однос на 2008 година, додека најмал пораст се забележува во 2022 во однос на 2021 година. Кај ТРИГЛАВз се забележува голем пораст на нето средствата во почетните години од работењето на фондот.

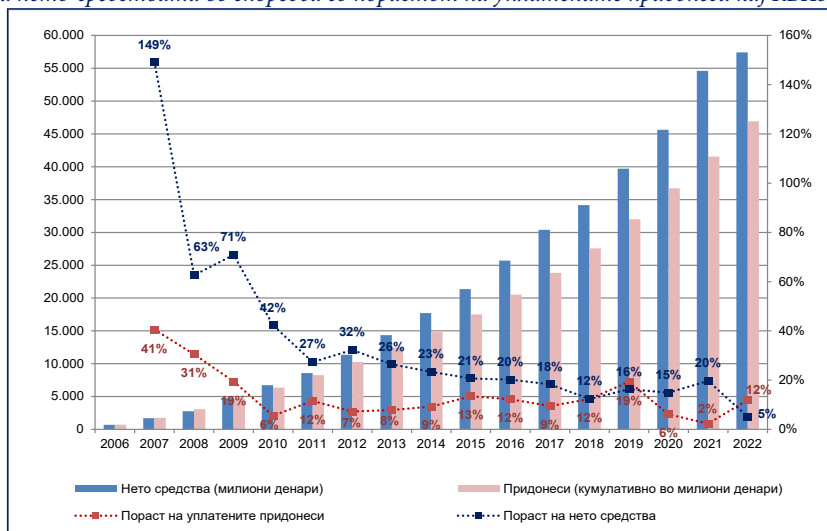
Графикон 5.19. Пораст на нето-средствата на ЗПФ во проценти во однос на претходната година

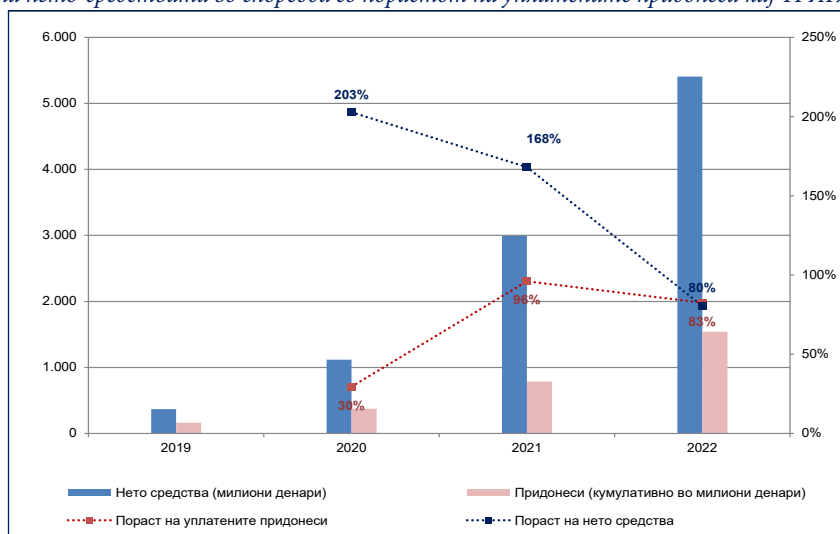
Графикон 5.20. Пораст на нето-средствата во споредба со порастот на уплатените придонеси во САВАЗ

Графикон 5.21. Пораст на нето-средствата во споредба со порастот на уплатените придонеси кај КБПз

Графикон 5.22. Пораст на нето-средствата во споредба со порастот на уплатените придонеси кај ТРИГЛАВз

Движењето на вредноста на нето-средствата и на кумулативните придонеси како и порастот на уплатените придонеси и порастот на нето-средствата на САВАз и КБПз, од почетокот на работата на системот (т.е. од датумот на прва уплата, на 1.1.2006 година) до 31.12.2022 година, се прикажани на графикон 5.20. и на графикон 5.21. Растот на нето средствата на задолжителните пензиски фондови е имплициран од растот на уплатените придонеси и од инвестициските резултати. За 2022 година се забележува намалување на растот на нето средствата и истиот најмногу се должи на уплатените придонеси заради негативните инвестициски резултати. Во споредба со првите години од работењето на фондовите, учеството на уплатените придонеси во вкупниот раст на нето-средствата бележи постепено намалување освен во 2022 година. Исто така, може да се забележи дека, во текот на првите години, учеството на кумулативните придонеси во вкупните нето средства е значително големо, потоа постепено се намалува, и во последните пет години, во просек изнесува 80%.

Кај САВАз и КБПз, нето-средствата и кумулативните придонеси континуирано растат од почетокот на функционирањето на системот. Најголем пораст на нето-средствата (околу 150%) како и на уплатените придонеси (околу 40%) и кај САВАз и КБПз е забележан во 2007 година. Тоа се должи, веројатно, на најголемиот процентен пораст на членството, односно на придонесите во однос на претходната година како и на прилично високиот пораст на единицата. Потоа следи опаѓање на порастот и на нето-средствата и на уплатените придонеси. Со текот на годините има постепено стабилизирање, така што порастот на нето-средствата, во последните пет години, во просек, изнесува околу 14%, додека порастот на уплатените придонеси во истиот период, во просек, изнесува околу 11%. Во 2022 година во однос на 2021 година, се забележува зголемување на растот на уплатените придонеси (12% и кај САВАз и кај КБПз) и намалување на растот на нето-средствата (6% кај САВАз и 5% кај КБПз).

Движењето на вредноста на нето-средствата и на кумулативните придонеси како и порастот на уплатените придонеси и порастот на нето-средствата на ТРИГЛАВз, за четири години на работење на ТРИГЛАВз, (2019 - 2022 година), е прикажано на графикон 5.22. И кај ТРИГЛАВз се забележува раст на нето-средствата и кумулативните придонеси во 2022 година во однос на 2021 година. Растот на нето средствата на ТРИГЛАВз покрај тоа што е имплициран од растот на уплатените придонеси, во голема мера се должи и на пренесените средства во ТРИГЛАВз од САВАз и КБПз врз основа на склучените договори за премин на членовите кои преминале од САВАз и КБПз во ТРИГЛАВз.

За евиденција на средствата на задолжителните пензиски фондови се користат сметководствени единици. Една сметководствена единица претставува пропорционален дел од вкупните нето-средства на задолжителниот пензиски фонд. Вредноста на сметководствената единица е еднаква на вредноста на нето-средствата поделена со вкупниот број сметководствени единици на сите индивидуални сметки и потсметки. Почетната вредност на сметководствената единица на пензиски фонд изнесува 100 денари. Пензиските фондови, вклучително и македонските, подлежат на циклични појави и движења, што подразбира пораст или пад на вредностите на нивните сметководствени единици, во зависност од инвестирањето на средствата и од движењето на вредноста на инструментите во кои се вложени средствата на пензиските фондови, како и од наплатата на надоместоците и провизиите.

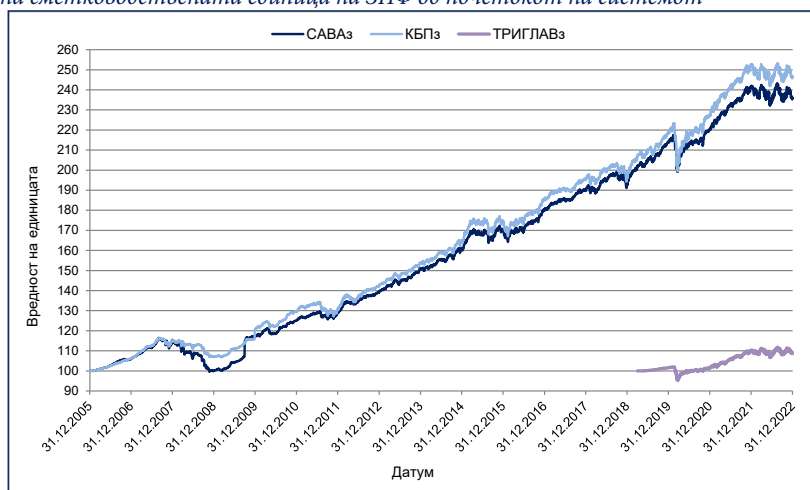
Табела 5.7. Вредност на сметководствената единица од почетокот на системот

Датум	Вредност на сметководствена единица		
	САВАз	КБПз	ТРИГЛАВз
31.12.2006	105,929336	106,265900	
31.12.2007	115,511364	115,303221	
31.12.2008	100,155213	107,116421	
31.12.2009*	116,874672	120,667142	
31.12.2010	125,009646	129,590887	
31.12.2011	129,003093	130,697013	
31.12.2012	139,225567	142,372582	
31.12.2013	151,117506	153,757419	
31.12.2014	160,733889	164,578077	
31.12.2015	170,193521	174,392410	
31.12.2016	179,771032	184,786292	
31.12.2017	189,686331	195,037486	
31.12.2018	193,113009	196,706281	
31.12.2019	213,757775	218,317207	101,578448
31.12.2020	220,489334	227,667060	101,665261
31.12.2021	241,504146	252,373824	110,128711
31.03.2022	240,312008	250,362201	110,260134
30.06.2022	233,588828	243,616996	107,431271
30.09.2022	234,514403	244,287184	108,088053
31.12.2022	235,843874	246,231776	108,891957

Движењето на вредноста на сметководствените единици на задолжителните пензиски фондови, од почетокот на функционирањето на системот до 31.12.2022 година, е дадено во табела 5.7., на графикон 5.23. и на графикон 5.24. Притоа, од почетокот на работењето на САВАз и КБПз се забележува растечки тренд на сметководствените единици. На 1.4.2019 година започна со работа трет задолжителен пензиски фонд, ТРИГЛАВз. Во 2022 година сметководствените единици на трите задолжителни пензиски фондови забележа поголеми осцилации од вообичаените предизвикани од неповолните состојби на финансиските пазари во услови на глобална криза како последица на воениот конфликт помеѓу Украина и Русија. Па така во 2022 година сметководствените единици на трите задолжителни пензиски фондови забележаа отстапување од трендот на раст. Притоа, на крајот од годината, вредноста на сметководствената единица на САВАз забележа пад од 2,34%, на КБПз пад од околу 2,43%, а на ТРИГЛАВз пад од 1,12%. Сепак, пензиските фондови по нивната природа, работат на долг рок, па нивните перформанси треба да се оценуваат на долг рок.

*Во втората половина на 2009 година, двете САВА и КБ Прво донесоа одлуки за рекласификација на финансиските инструменти кои се чуваат до достасување во категорија на финансиски инструменти расположливи за продажба и, во оваа постапка, друштвата извршија повторна проценка на вредноста на финансиските инструменти, со примена на објективна, фер вредност и ја утврдија вредноста на средствата, на нето-средствата, вредноста на сметководствените единици и бројот на сметководствени единици, што предизвика релативно висока корекција на вредноста на сметководствените единици

Графикон 5.23. Вредност на сметководствената единица на ЗПФ од почетокот на системот

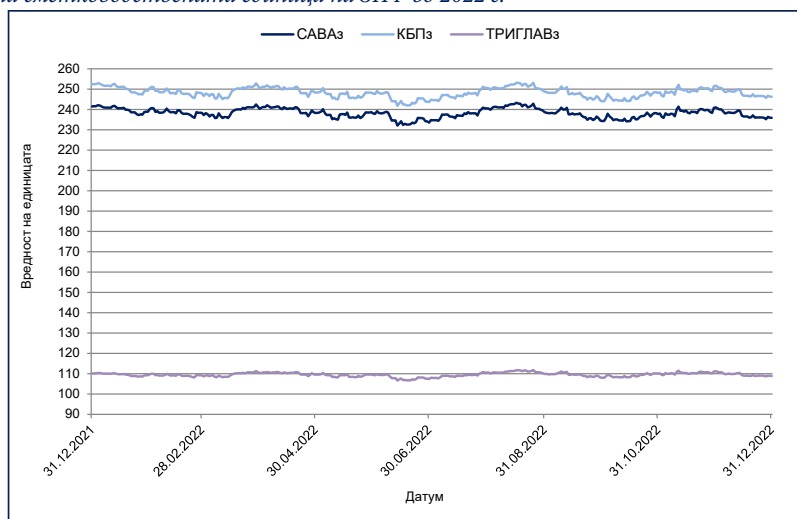

Вообичаено, приносот за пензиски фондови се пресметува за последните неколку години, сведен на годишно ниво. Така, и во македонскиот пензиски систем, законски е уредено приносот да се пресметува за период од седум години (пресметковен период), сведен на годишно ниво, во номинален и во реален износ. Доколку фондот постои пократко од 84 месеци, но подолго од 12 месеци, приносот се пресметува на крајот на јуни, односно декември, за период од првиот јуни, односно декември, по основањето на фондот, до крајот на јуни, односно декември, кога се прави пресметката. Во тој случај, пресметковниот период изнесува 78, 72, 66, 60, 54, 48, 42, 36, 30, 24, 18 или 12 месеци.

Приносот во номинален износ¹³ претставува промена (пораств) во проценти на вредноста на сметководствената единица на последниот датум на проценка од пресметковниот период и вредноста на сметководствената единица на последниот

¹³Формулите за пресметка на приносот во номинален и во реален износ се пропишани во Правилникот за проценка на средствата на задолжителните и на доброволните пензиски фондови.

Графикон 5.24. Вредност на сметководствената единица на ЗПФ во 2022 г.

Табела 5.8. Принос на ЗПФ*

Период	САВАз		КБПз		ТРИГЛАВз***	
	во номинален износ	во реален износ	во номинален износ	во реален износ	во номинален износ	во реален износ
01.01.2006 - 31.12.2008	0,05%		2,32%			
31.12.2006 - 31.12.2009	3,33%		4,32%			
31.12.2007 - 31.12.2010	2,67%		3,97%			
31.12.2008 - 31.12.2011	8,80%		6,86%			
31.12.2009 - 31.12.2012	6,00%		5,66%			
31.12.2006 - 31.12.2013	5,20%	2,16%	5,41%	2,37%		
31.12.2007 - 31.12.2014	4,83%	2,67%	5,21%	3,05%		
31.12.2008 - 31.12.2015	7,87%	6,45%	7,21%	5,80%		
31.12.2009 - 31.12.2016	6,34%	4,74%	6,27%	4,67%		
31.12.2010 - 31.12.2017	6,13%	4,63%	6,01%	4,51%		
31.12.2011 - 31.12.2018	5,93%	4,72%	6,01%	4,80%		
31.12.2012 - 31.12.2019	6,31%	5,74%	6,29%	5,72%		
31.12.2013 - 31.12.2020	5,54%	4,84%	5,76%	5,06%	-	-
31.12.2014 - 31.12.2021	5,98%	4,48%	6,29%	4,79%	-	-
30.06.2019 - 31.12.2021	-	-	-	-	3,84%	1,01%
31.03.2015 - 31.03.2022	5,20%	3,07%	5,37%	3,23%	-	-
30.06.2019 - 31.03.2022	-	-	-	-	3,54%	-0,50%
30.06.2015 - 30.06.2022	4,83%	1,84%	5,01%	2,01%	-	-
30.06.2019 - 30.06.2022	-	-	-	-	2,35%	-3,55%
30.09.2015 - 30.09.2022	5,11%	1,28%	5,35%	1,52%	-	-
30.06.2019 - 30.09.2022	-	-	-	-	2,36%	-4,48%
31.12.2015 - 31.12.2022	4,77%	0,73%	5,05%	1,00%	-	-
30.06.2019 - 31.12.2022	-	-	-	-	2,40%	-4,40%
Почеток** - 31.12.2022	5,17%	2,12%	5,44%	2,37%	2,30%	-4,11%

*До донесување на измените на Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување од јануари 2013 година, приносот на задолжителен пензиски фонд се пресметуваше за период од 3 години, само во номинален износ.

**Почеток на работа на САВАз и КПз е 1.1.2006 г. Почеток на работа ТРИГЛАВз е 1.4.2019 г.

***ТРИГЛАВз се вклучува во споредбените анализи за принос со пресметан принос за соодветните периоди, согласно регулативата, бидејќи постои подолго од 12 месеци но пократко од 84 месеци.

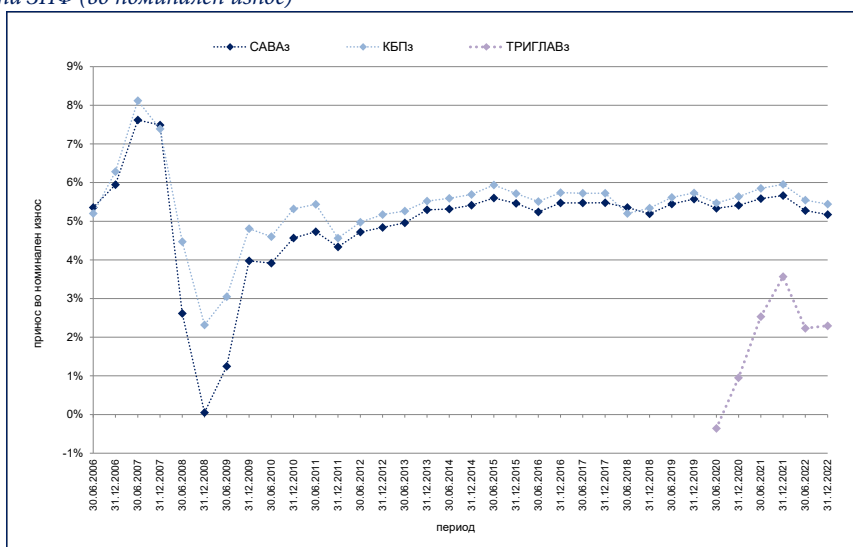
ден од месецот кој претходи на првиот месец во пресметковниот период, конвертирана во еквивалентна годишна стапка на принос во номинален износ. Приносот во реален износ, за секој пресметковен период, конвертиран во еквивалентна годишна стапка на принос во реален износ, се пресметува врз основа на годишната стапка на принос во номинален износ и промената на нивото на трошоците на живот во пресметковниот период, сведена на годишно ниво. Приносот на задолжителните пензиски фондови, по периоди, сведен на годишно ниво, е прикажан во табела 5.8.

Приносот на индивидуалната сметка е променлив и зависи од приносот на задолжителниот пензиски фонд и од надоместоците наплатени од друштвото. Приносот, односно добивката, е параметар кој реално не може да се предвиди, бидејќи зависи од условите на пазарот на капитал и од целокупната економија.

Со оглед на долгорочната природа на пензиското осигурување, важно е да се пресмета и приносот на задолжителните пензиски фондови од почетокот на системот односно од почетокот на работа на задолжителниот пензиски фонд сведен на годишно ниво, кој за САВАЗ изнесува 5,17% во номинален односно 2,12% во реален износ, за КБПз 5,44% во номинален износ односно 2,37% во реален износ. Приносот од почетокот на работа на ТРИГЛАВз сведен на годишно ниво изнесува 2,30% во номинален односно -4,11% во реален износ.

Движењето на приносот во номинален износ, во текот на седумнаесетте години постоење на задолжителното капитално финансирано пензиско осигурување, може да се види на графикон 5.25, каде што се прикажани приносите по периоди (од почеток на системот до соодветниот датум), од почетокот на системот до 31.12.2022 година, по фондови (за САВАЗ и за КБПз). На графиконот се прикажани и приносите по периоди од почетокот на работа на ТРИГЛАВз до соодветниот датум. На почетокот на постоењето на системот, се забележува раст на приносот, така што, на крајот од 2006 и 2007 година, има високи приноси, додека на крајот од 2008 година, се забележуваат најниски приноси, како резултат на негативните случувања на домашните и на странските финансиски пазари. Потоа следи постепено закрепнување од кризата и зголемување на приносите, до крајот на 2009 година, како и на крајот на 2010 година. На крајот од 2011 година, се забележува мало намалување на приносот, во однос на крајот од 2010 година. Во текот на следните години, се забележува пораст (со мали отстапувања од растот на приносите заклучно со крајот на 2015 година и првата половина на 2016 година и приносите во 2018 година). Помалите износи на приносите во 2018 година најмногу се должат на влијанието на цените на светските финансиски пазари кои бележеа поголема волатилност во текот на 2018 година и намалување на крајот на 2018 година. Во текот на 2019 година се забележува постепен пораст на приносите. Во 2020 година се забележуваат помали приноси во однос на 2019 година кај САВАЗ и КБПз, најмногу заради неповолните состојби на финансиските пазари во услови на пандемија на вирусот Корона. ТРИГЛАВз во почетните години од своето работење и во исклучителни околности заради неповолните состојби на финансиските пазари во услови на пандемија на вирусот Корона, забележа принос во номинален износ помал од нула, којшто веќе во следниот период беше надоместен. После порастот на приносите во 2021 година, во 2022 година се забележува пад на приносите кај трите пензиски фондови заради глобалната криза предизвикана од воениот конфликт помеѓу Украина и Русија.

Графикон 5.25. Принос на ЗПФ (во номинален износ)

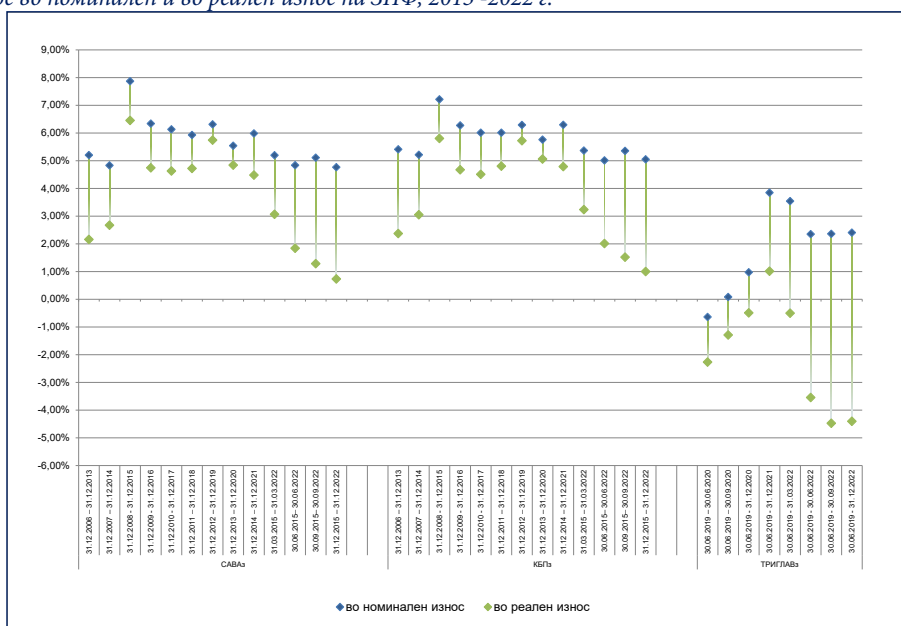

Движењето на приносот во номинален и во реален износ, во период од 2013 до 2021 година (на годишно ниво) и во 2022 година (на квартално ниво), по седумгодишни периоди, конвертиран во еквивалентна годишна стапка на принос, по задолжителен пензиски фонд, можат да се видат на графикон 5.26. На овој графикон е прикажано и движењето на приносот во номинален и во реален износ на ТРИГЛАВз, за соодветните периоди согласно регулативата бидејќи постои подолго од 12 месеци но пократко од 84 месеци. Во 2022 година приносот и во номинален и во реален износ бележи намалување и кај САВАЗ (од 5,20% до 4,77% во номинален и од 3,07% до 0,73% во реален износ) и кај КБПз

(од 5,37% до 5,05% во номинален износ и од 3,23% до 1,00% во реален износ). Притоа, најмал износ на принос во номинален износ и во реален износ е забележан во четвртиот квартал кај пензиските фондови кои постојат повеќе од седум години. Приносот на третиот задолжителен пензиски фонд што почна со работа во април 2019 година после порастот во 2021 година во 2022 година забележува пад и во номинален (од 3,54% до 2,40%) и во реален износ (од -0,50% до -4,40%). Во разгледуваниот период (2013-2022 година) промената на нивото на трошоците на живот во пресметковните периоди, сведена на годишно ниво, до 2019 година бележи намалување што влијае врз постепено приближување на приносите во реален износ кон приносите во номинален износ, додека пак во периодот по 2019 година (особено во 2022 година) бележи зголемување што влијае врз постепено одалечување на приносите во реален износ од приносите во номинален износ.

Седумгодишниот принос на ниво на задолжително капитално финансирано пензиско осигурување за период 31.12.2015 – 31.12.2022 година, пресметан преку промената на пондерираниот просек¹⁴ на сметководствените единици на задолжителните пензиски фондови, сведен на годишно ниво изнесува 4,52% во номинален односно 0,50% во реален износ.

Графикон 5.26. Принос во номинален и во реален износ на ЗПФ, 2013 -2022 г.

5.7 Надоместоци кај задолжителните пензиски фондови

За вршење на своите функции за управување со средствата на задолжителниот пензиски фонд, проценка на средствата, зачленување, водење индивидуални сметки на членовите и известување на членовите, како и за плаќање на надоместоците за МАПАС, за Фондот на ПИОСМ и за чуварот на имот и покривање на сопствените трошоци, друштвата, во согласност со Законот, наплатуваат надоместок од придонеси, надоместок од средства и надоместок за премин.

Ваквиот начин на финансирање на пензиските друштва е вообичаен за друштвата кои функционираат во пензиски систем сличен на македонскиот. Надоместокот што се наплатува како процент од придонесите, се плаќа еднаш од уплатата на придонесот, а потоа истиот придонес се инвестира сè до повлекување на средствата, додека надоместокот што се наплатува од средства, се наплатува на крајот на секој месец, од вкупните средства кои се управуваат. Надоместоците, засновани на придонеси, имаат тежина „на почетокот“, односно се релативно големи во почетните години. Надоместоците засновани на средства имаат тежина „на крајот“, бидејќи акумулираните средства се многу поголеми колку што се поблиску до пензионирањето¹⁵. Гледано на долг рок, надоместокот од придонеси нема да има значајно влијание врз висината на пензијата на членот, а надоместокот од средства ќе станува сè позначаен со текот на годините.

Видовите и висината на надоместоците, кои ги наплаќаа друштвата, кои управуваат со задолжителни пензиски фондови, во 2022 година, се прикажани во табела 5.9.

¹⁴Прочесната вредност е пресметана како пондериран просек на сметководствените единици на задолжителните пензиски фондови во однос на нето-средствата на задолжителните пензиски фондови.

¹⁵Administrative Charges for Funded Pensions: An International Comparison and Assessment, Edward Whitehouse, June 2000.

Табела 5.9. Надоместоци кои ги наплаќаа друштвата кои управуваат со задолжителни пензиски фондови во 2022 г.

Вид на надоместок	САВА	КБ Прво	ТРИГЛАВ***
Надоместок од придонеси	2,00%*	2,00%*	2,00%
Месечен надоместок од вредноста на нето-средствата на задолжителниот пензиски фонд	0,030%**	0,030%**	0,030%
Надоместок за премин			
Број на денови****	Износ на надоместок за премин	Износ на надоместок за премин	Износ на надоместок за премин
број на денови ≤ 720	15 евра	15 евра	15 евра
број на денови > 720	не се наплаќа надоместок за премин	не се наплаќа надоместок за премин	не се наплаќа надоместок за премин

* Висината е еднаква со законски определениот максимум за 2020 година (претходно беше 2,25% кај сите зпф).

** Висината е еднаква со законски определениот максимум за 2019 година (претходно изнесуваше 0,035% и кај САВАз и кај КБПз).

*** Висината е еднаква со законски определениот максимум за 2019 година. Од април 2019 година

**** Бројот на денови се пресметува од датумот за кој членот се стекнал со статус на член во постојниот задолжителен пензиски фонд (или од први во месецот за кој членот стекнал право на придонес во постојниот задолжителен пензиски фонд, во случај на прво членство) до датумот на пренос на средствата на индивидуалната сметка на членот во идниот задолжителен пензиски фонд.

Првично, надоместокот од придонеси беше определен на тендер, а почетниот надоместок, што го наплатуваа САВА и КБ Прво, изнесуваше 8,50%. Понатаму, со развојот на системот и со намалувањето на надоместоците кои ги наплатуваат државните институции од друштвата, како и со растот на придонесите и средствата, кои се основа за пресметка на надоместоците, следеше континуирано постепено намалување на овој надоместок. Висината на надоместоците од придонеси, кои се наплатуваа од почетокот на постоењето на системот, заклучно со 2022 година, е прикажана во табела 5.10.

Табела 5.10. Висина на надоместоците од придонеси кои ги наплаќаат пензиските друштва во вториот столб

	износ	датум на примена		износ	датум на примена		износ	датум на примена
САВА	9,90%	На тендер	КБ Прво	9,90%	На тендер	ТРИГЛАВ	2,25%	Од април 2019 г.
	8,50%	Од почетокот на системот (2006 г.)		8,50%	Од почетокот на системот (2006 г.)		2,00%	Од јануари 2020 г.
	7,90%	Од јули 2007 г.		7,90%	Од јули 2007 г.			
	6,90%	Од февруари 2008 г.		6,80%	Од февруари 2008 г.			
	6,50%	Од мај 2009 г.		5,50%	Од јануари 2010 г.			
	5,50%	Од јануари 2010 г.		4,50%	Од јануари 2011 г.			
	4,50%	Од јануари 2011 г.		4,00%	Од јануари 2012 г.			
	4,00%	Од јануари 2012 г.		3,75%	Од јуни 2013 г.			
	3,75%	Од јуни 2013 г.		3,50%	Од јануари 2014 г.			
	3,50%	Од јануари 2014 г.		3,25%	Од јануари 2015 г.			
	3,25%	Од јануари 2015 г.		3,00%	Од јануари 2016 г.			
	3,00%	Од јануари 2016 г.		2,75%	Од јануари 2017 г.			
	2,75%	Од јануари 2017 г.		2,50%	Од јануари 2018 г.			
	2,50%	Од јануари 2018 г.		2,25%	Од јануари 2019 г.			
	2,25%	Од јануари 2019 г.		2,00%	Од јануари 2020 г.			
	2,00%	Од јануари 2020 г.						

Надоместокот од средства беше определен во закон и, заклучно со мај 2013 година, изнесуваше 0,05% месечно од вредноста на нето-средствата на задолжителниот пензиски фонд, потоа заклучно со декември 2014 година, изнесуваше 0,045%. Од јануари 2015 година, надоместокот изнесуваше 0,04%, заклучно со декември 2016 година. Од јануари 2017 година, надоместокот од средства изнесуваше 0,035%. Од јануари 2019 година надоместокот од средства изнесува 0,030%

Од 2013 година, со закон беше определена максималната висина на надоместокот од придонеси и надоместокот од средства, што ќе може да ја наплаќаат пензиските друштва и беше предвидено нивно постепено понатамошно намалување.

Наплатата на надоместоците (во милиони денари) од страна на друштвата, во текот на 2022 година, е прикажана во табела 5.11.

Табела 5.11. Наплата на надоместоци од страна на друштвата, во 2022 г. (во милиони денари)

	Јан.	Фев.	Мар.	Апр.	Мај	Јун.	Јул.	Авг.	Сеп.	Окт.	Ное.	Дек.	Вкупно
САВАз – вкупно	19,83	21,99	23,28	22,75	23,79	22,90	22,80	23,67	22,97	24,11	23,37	26,07	277,53
Од придонеси	5,46	7,61	8,79	8,08	9,19	8,31	8,04	8,56	7,99	9,14	8,12	10,80	100,10
Од средства	14,37	14,38	14,48	14,67	14,60	14,58	14,77	15,12	14,98	14,97	15,25	15,28	177,43
КБПз – вкупно	22,27	24,44	25,86	25,30	26,41	25,35	25,37	26,27	25,60	26,78	26,05	28,98	308,67
Од придонеси	5,97	8,18	9,47	8,72	9,90	8,87	8,68	9,20	8,66	9,86	8,78	11,68	107,97
Од средства	16,30	16,27	16,38	16,58	16,51	16,48	16,69	17,07	16,93	16,92	17,27	17,30	200,70
ТРИГЛАВз – вкупно	1,59	1,91	2,11	2,16	2,40	2,43	2,47	2,65	2,67	2,92	2,91	3,47	29,69
Од придонеси	0,68	0,96	1,12	1,09	1,29	1,27	1,24	1,34	1,31	1,51	1,40	1,89	15,10
Од средства	0,92	0,95	0,99	1,06	1,12	1,16	1,23	1,31	1,36	1,41	1,50	1,58	14,59

Трансакциските провизии, во врска со трансакциите за стекнување или за пренос на средствата на задолжителен пензиски фонд, се плаќаат од средствата на задолжителниот пензиски фонд, на избрани правни лица кои вршат услуги со хартии од вредност, дома и во странство. Трансакциските провизии се пресметуваат како процент од вредноста на секоја склучена трансакција.

Во текот на 2022 година, од САВАз биле наплатени вкупно 2,82 милиони денари трансакциски провизии, од КБПз биле наплатени вкупно 0,58 милиони денари и од ТРИГЛАВз биле наплатени вкупно 0,10 милиони денари трансакциски провизии.

5.8 Исплата на пензии од задолжително капитално финансирано пензиско осигурување

Условите за стекнување право на пензија се исти и за првиот и за вториот столб: возрасна граница од 64 години за мажи, односно од 62 години за жени, со минимум 15 години работен стаж.

Од првиот столб се врши исплата на дел од старосната, од семејната и од инвалидската пензија, како и од минималната пензија. Пензијата од првиот столб се пресметува како дефинирана пензија според однапред утврдена формула (одреден процент, во зависност од годините на стаж, помножен со пензиска основа, определена од валоризирани плати од целиот работен век).

Од вториот столб се врши исплата на дел од старосната пензија, во вид по избор на членот:

- пензиски ануитет со целиот износ на средства, акумулирани на индивидуалната сметка на членот; ануитетот се исплаќа до крајот на животот, од друштво за осигурување, овластено за таа цел, или
- програмирани повлекувања, од акумулираните средства на индивидуалната сметка на членот и се исплаќаат од друштво кое управува со задолжителен пензиски фонд, или
- комбинација на горенаведените методи.

Обезбедувањето пензиски ануитети и програмирани повлекувања е регулирано со Законот за исплата на пензии и пензиски надоместоци од капитално финансирано пензиско осигурување.

Доколку осигуреникот кој остварил право на инвалидска пензија е член на вториот столб, вкупниот износ на средствата на сметката на тој член се пренесува во Фондот на ПИОСМ и целосната исплата на инвалидската пензија се исплаќа од Фондот на ПИОСМ. По исклучок, доколку акумулираните средства на сметка на членот се повеќе од износот потребен за исплата на инвалидска пензија, во согласност со Законот за пензиското и инвалидското осигурување, тогаш членот може да избере наместо таа пензија да користи пензија од втор столб.

Во случај на смрт на член на задолжителен пензиски фонд од вториот столб, чии членови имаат право на семејна пензија, вкупниот износ на средствата на сметката на тој член се пренесува во Фондот на ПИОСМ и целосната исплата на семејната пензија се исплаќа од Фондот на ПИОСМ. По исклучок, доколку акумулираните средства на сметка на членот се повеќе од износот потребен за исплата на семејна пензија, во согласност со Законот за пензиското и инвалидското осигурување, тогаш корисникот на семејна пензија може да избере, наместо таа пензија, да користи пензија од втор столб.

Во 2022 година беа остварени 139 инвалидски пензии и 306 семејни пензии од страна на членови на вториот столб, односно членови на семејство на починат член, поради што нивните акумулирани средства беа пренесени во Фондот на ПИОСМ, од каде се исплаќа инвалидската, односно семејната пензија. Во 2022 година, за 14 членови на вториот столб започна да се исплаќа старосна пензија од втор столб, преку програмирани повлекувања. Додека во 2022 година, се исплаќаше старосна пензија од втор столб, преку програмирани повлекувања, за вкупно 30 пензионирани членови (вклучувајќи ги членовите кои започнаа да ги повлекуваат средствата во претходните години). Исто така, во 2022 година, за член на семејство на еден починат член, кој оствари право на семејна пензија, започна да се исплаќаат програмирани повлекувања.

Предвидени се и случаи во кои се врши исплата на средства од индивидуалната сметка на членот, а притоа да нема остварување право на пензија и тоа:

- кога починатиот член на задолжителен пензиски фонд нема членови на семејството кои имаат право на семејна пензија, тогаш средствата на сметката на тој член стануваат дел на оставинската маса на оставителот и со нив се постапува во согласност со Законот за наследување;

- кога член на задолжителен пензиски фонд нема да стекне право на старосна пензија според Законот за пензиското и инвалидското осигурување, поради тоа што нема навршено пензиски стаж најмалку 15 години, може да оствари пензија само од средствата од втор столб, доколку пензијата е поголема или еднаква на 40% од најнискиот износ на пензија, а доколку пресметаниот износ на пензијата е помал од 40% од најнискиот износ на пензија, задолжителниот пензиски фонд на членот наеднаш ќе му ги исплати акумулираните средства на неговата сметка. Остварување на пензија само од средствата од втор столб и исплата на вкупните акумулирани средства во овие случаи може да се изврши по навршување 65 години.

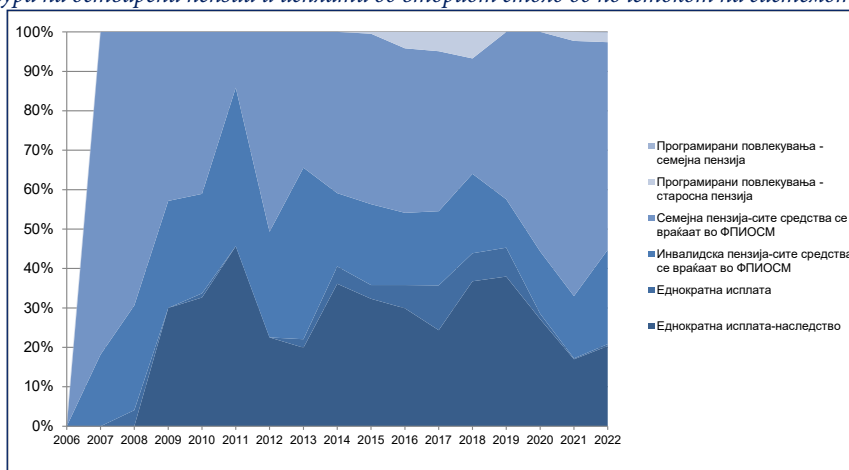
Во текот на 2022 година беа исплатени средства како наследство од индивидуалните сметки на 118 починати членови. Исто така, еднократно беа исплатени средства на 3 лица. Подетален преглед на остварените пензии и исплати за членови на вториот столб во 2022 година, по задолжителни пензиски фондови, е даден во табела 5.12.

Табела 5.12. Остварени пензии и исплати за членовите во втор столб во 2022 г.

Вид на пензија/ Задолжителен пензиски фонд	САВАз	КБПз	ТРИГЛАВЗ	Вкупно
Инвалидска пензија	52	86	1	139
Семејна пензија	147	154	5	306
Старосна пензија – програмирани повлекувања	5	9	0	14
Семејна пензија – програмирани повлекувања	1	0	0	1
Еднократна исплата – член	0	3	0	3
Еднократна исплата – наследство	56	60	2	118
Вкупно	261	312	8	581

На графикон 5.27. е прикажана структурата на остварени пензии и исплати од вториот столб, во седумнаесетте години на постоење на вториот столб, заклучно со 2022 година. Бројот на исплати е многу мал, бидејќи членовите се млади лица. Најголем дел од исплатите се во случаите на смрт на член, преку остварена семејна пензија, или исплата на наследство, па исплатите по основ на остварена инвалидска пензија, а најмал е бројот на еднократни исплати на членови и исплати на членови преку програмирани повлекувања.

Графикон 5.27. Структура на остварени пензии и исплати од вториот столб од почетокот на системот

Информации за доброволните пензиски фондови

6

- Цел на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување **6.1**
- Членство во доброволните пензиски фондови **6.2**
- Премин на член од една на друга сметка во ист или друг доброволен пензиски фонд **6.3**
- Придонеси во доброволните пензиски фондови **6.4**
- Инвестирање и структура на портфолиото на доброволните пензиски фондови **6.5**
- Нето средства, сметководствена единица и стапка на принос на доброволните пензиски фондови **6.6**
- Надоместоци кај доброволните пензиски фондови **6.7**
- Исплата на пензиски надоместоци од доброволно капитално финансирано пензиско осигурување **6.8**

6. Информации за доброволните пензиски фондови

Во доброволното капитално финансирано пензиско осигурување, заклучно со 2022 година, има вкупно 29.502 членови, што значи пораст на членството во годината за околу 6,23% што е на приближно исто ниво како и минатата година. Од вкупниот број членови во третиот столб околу 46% се членови со доброволна индивидуална сметка, додека околу 54% се учесници во пензиска шема со професионална сметка. Новиот доброволен пензиски фонд направи нешто поголемо раздвижување во премините на членови од еден во друг доброволен пензиски фонд во 2022 година.

Во текот на 2022 година, во доброволните пензиски фондови се уплатени вкупно околу 400,09 милиони денари. Вкупните средства на доброволните пензиски фондови пак забележаа помал раст во однос на вкупните средства на задолжителните пензиски фондови, односно пораснаа за 6,36% и достигнаа 3,05 милијарди денари, што претставува околу 0,38% од БДП на РСМ. Структурата на инвестициското портфолио на доброволните пензиски фондови, исто така, не се разликува значајно во споредба со минатата година, иако и кај доброволните пензиски фондови се забележува мало зголемување на учеството на обврзниците за сметка на учеството на депозитите, акциите и инвестициските фондови. Почнувањето на работа на четвртиот доброволниот пензиски фонд не влијаеше многу на вкупната структура на инвестициите на доброволните пензиски фондови со оглед на фактот дека во почетните години од работа новиот фонд сè уште располага со средства што се од мал обем во однос на вкупните средства на доброволните пензиски фондови.

Во 2022 година сметководствените единици на четирите доброволни пензиски фондови забележаа отстапување од трендот на раст поради неповолните состојби на финансиските пазари (пад од 2,76% на вредноста на сметководствената единица на САВАд, пад од 2,98% на КБПд, пад од 1,48% на ТРИГЛАВд, додека вредноста на сметководствената единица на ВФПд забележа пад од 1,21% од почетокот на работа).

На ниво на трет столб, во седумгодишниот период 2016 – 2022 година, беше остварен просечен принос сведен на годишно ниво од 4,64% во номинален износ односно 0,61% во реален износ, пресметан преку промената на пондерираниот просек на сметководствените единици на доброволните пензиски фондови.

Во 2022 година беа остварени 377 пензиски надоместоци и исплати од третиот столб.

6.1 Цел на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување

Примарна цел на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување е обезбедување повисок приход по пензионирањето, за осигурениците кои се веќе осигурени во едностволбниот и/или во двостолбниот пензиски систем, обезбедување пензија на лицата кои не се опфатени со задолжителното пензиско осигурување лично за себе или од други лица и обезбедување предуслови за воспоставување професионални пензиски шеми во процесот на усогласување на системот на социјално осигурување во РСМ со системите во ЕУ. Основни принципи на доброволното капитално финансирано пензиско осигурување се: обезбедување дополнителни средства во случај на старост, членување на доброволна основа, капитално финансирање на принцип на дефинирани придонеси, инвестирање на средствата врз основа на сигурност, диверзификација на ризик и одржување адекватна ликвидност, како и транспарентност.

Доброволното пензиско осигурување овозможува опфат на голема група лица од населението на РСМ, како и на лица кои не се државјани на РСМ. Тоа овозможува дополнително штедење за старост, со што се зголемува материјалната сигурност при старост. Понатаму, во согласност со вообичаените практики во многу европски земји, каде што постојат професионални пензиски шеми, преку кои работодавците, или здруженијата на граѓаните, организираат и финансираат дополнително пензиско осигурување за своите вработени, односно членови, тоа е овозможено и во РСМ. Бидејќи европските системи за социјално осигурување се под притисок, кој постојано се зголемува, професионалните пензии, во иднина, сè повеќе и повеќе, ќе имаат улога на дополнување на приходите, по пензионирање. Од тие причини, треба да се развијат професионалните пензии, дополнително на социјалното осигурување, со цел обезбедување сигурно, трајно и ефикасно социјално осигурување, кое треба да гарантира пристоеен животен стандард во староста. Во третиот столб, работодавец, или здружение на граѓани (осигурител), може да организира и да финансира професионална пензиска шема и да уплаќа придонес во доброволен пензиски фонд за своите вработени и членови. Повеќе работодавци, или повеќе здруженија на граѓани, можат заедно да организираат и да финансираат професионални пензиски шеми. Осигурителот потпишува договор со друштвото што го избрал да управува со доброволниот пензиски фонд, во кој ќе биде вклучена професионалната пензиска шема.

Се очекува доброволното капитално финансирано пензиско осигурување да има дополнително значително влијание врз економијата во целина, преку зголемување на штедењето на населението, зголемување на моќта на инвестирањето и на поттикнувањето на развојот и продлабочувањето на пазарот на капитал, преку инвестирање на средствата на доброволните пензиски фондови, зголемување на побарувачката за нови инструменти и преку нови финансиски услуги, итн.

Доброволното капитално финансирано пензиско осигурување стана оперативно во втората половина на 2009 година, така што на постојните друштва им беа доделени дозволи за управување со доброволни пензиски фондови. Отворен доброволен пензиски фонд „НЛБ пензија плус“ – Скопје почна со работа на 15.7.2009 година, додека КБ Прв отворен доброволен пензиски фонд – Скопје, на 21.12.2009 година. Во јуни 2018 година, МАПАС даде одобрение за промена на називот на пензискиот фонд Отворен доброволен пензиски фонд – „НЛБ Пензија плус“ Скопје во Отворен доброволен пензиски фонд Сава пензија плус. Триглав отворен доброволен пензиски фонд – Скопје почна со работа на 1.3.2021 година. ВФП отворен доброволен пензиски фонд – Скопје почна со работа на 18.10.2022 година.

6.2 Членство во доброволните пензиски фондови

Едно лице може да стекне членство во доброволен пензиски фонд на три начина:

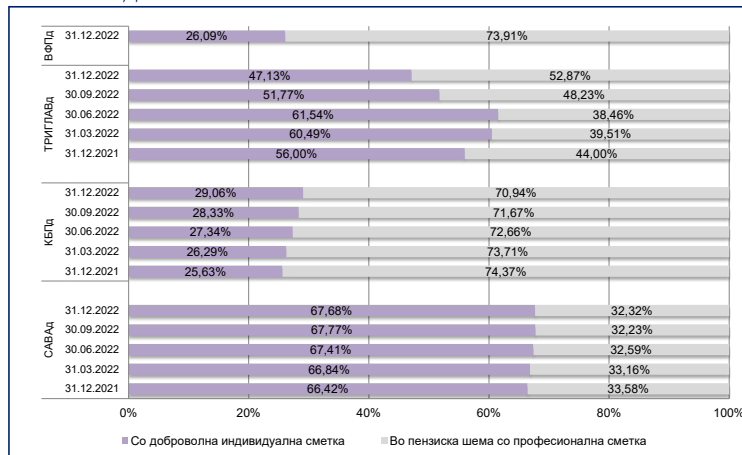
- 1) со потпишување на договор за членство во доброволен пензиски фонд меѓу лицето и друштвото и со отворање на доброволна индивидуална сметка,
- 2) со потпишување на договор за членство во доброволен пензиски фонд меѓу лицето, физичкото лице кое уплаќа во име и за сметка на лицето (уплаќач) и друштвото и со отворање на доброволна индивидуална сметка,
- 3) со учество во професионална пензиска шема, организирана од неговиот работодавец или од здружение во кое членува и со отворање на професионална сметка.

Едно лице може да има само една доброволна индивидуална сметка и една професионална сметка. Овие сметки можат да бидат во ист или во различен доброволен пензиски фонд.

Во доброволното капитално финансирано пензиско осигурување, со состојба на 31.12.2022 година, има вкупно 29.502 членови, што значи 1.730 членови повеќе во споредба со 31.12.2021 година, односно има пораст на членството за околу 6,23%. Порастот на членството во 2022 година во однос на 2021 година го задржува приближно истото ниво како и минатата година. Од вкупниот број членови во третиот столб 13.628 или околу 46% се членови со доброволна индивидуална сметка, додека 15.874 или околу 54% се учесници во пензиска шема со професионална сметка. Бидејќи ТРИГЛАВд и новиот доброволен пензиски фонд ВФПд имаат релативно мал број на членови (0,59% од вкупниот број на членови во ТРИГЛАВд и 0,31% во ВФПд), во однос на распределбата на членовите по доброволните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2022 година, кај доброволните пензиски фондови кои работат од 2009 година нема значителна промена во однос на состојбата во минатата година, односно околу 44,11% од членовите се во САВАд, додека околу 54,99% се во КБПд.

Од графиконот 6.1., каде се прикажани структурата на членови по доброволните пензиски фондови и по тип на членство, во 2022 година, на квартално ниво, може да се забележи значителна разлика во однос на видот на членството кај четирите доброволни пензиски фонда. Имено, САВАд има поголем број членови со доброволни индивидуални сметки (67,68%), КБПд и ВФПд имаат повеќе членови во пензиски шеми со професионални сметки (70,94% кај КБПд и 73,91% кај ВФПд), додека кај ТРИГЛАВд распределбата на членството е порамномерна иако малку поголем број се членови во пензиски шеми со професионални сметки (52,87%). Во однос на структурата на членови по тип со состојба 31.12.2022 година, и кај САВАд и кај КБПд нема значителна промена во споредба со состојбата во минатата година.

Графикон 6.1. Структура на членови по ДПФ и по тип на членство

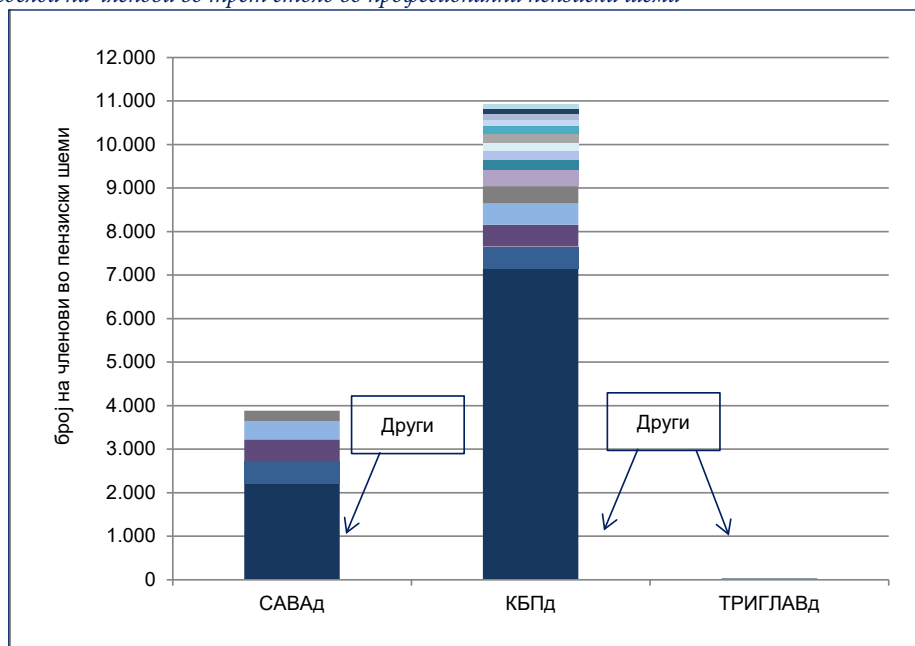

Од досегашното искуство, најчесто, членовите кои имаат индивидуални сметки сами си уплаќаат средства, а во мал број случаи има членови за кои придонес плаќа уплаќач (од вкупно 13.628 членови кои имаат индивидуални сметки, само 750 членови или 5,5% имаат уплаќач). Доброволното капитално финансирано пензиско осигурување овозможува членување и на лица кои не се државјани на РСМ. Во досегашното постоење на третиот столб постојат многу мал број членови кои се странски државјани (0,02% од вкупниот број членови).

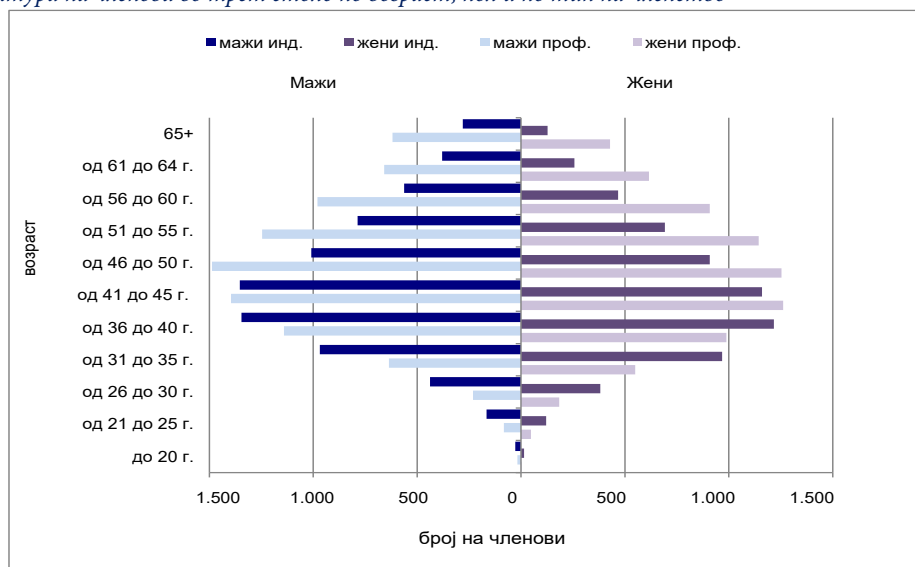
Во врска со учеството на членовите во професионалните пензиски шеми, во САВАд, 4.206 членови се учесници во 1.233 професионални пензиски шеми, во КБПд, 11.508 членови се учесници во 2.883 професионални пензиски шеми, во ТРИГЛАВд, 92 членови се учесници во 5 професионални пензиски шеми и во ВФПд, 68 членови се учесници во 14 професионални пензиски шеми. Постојат професионални пензиски шеми со неколку десетици членови и професионални пензиски шеми само со по 1 до 2 члена. Од вкупниот број шеми, 19 професионални пензиски шеми имаат по над 100

членови, четири шеми имаат по над 500 членови од кои едната има над 1.000 членови. Распределбата на членовите во професионалните пензиски шеми по фондови е дадена на графикон 6.2., во кој поединечно се прикажани само шемите кои имаат повеќе од 100 члена, додека останатите шеми се вклучени во ставката „други“.

Графикон 6.2. Распределба на членови во трет столб во професионални пензиски шеми

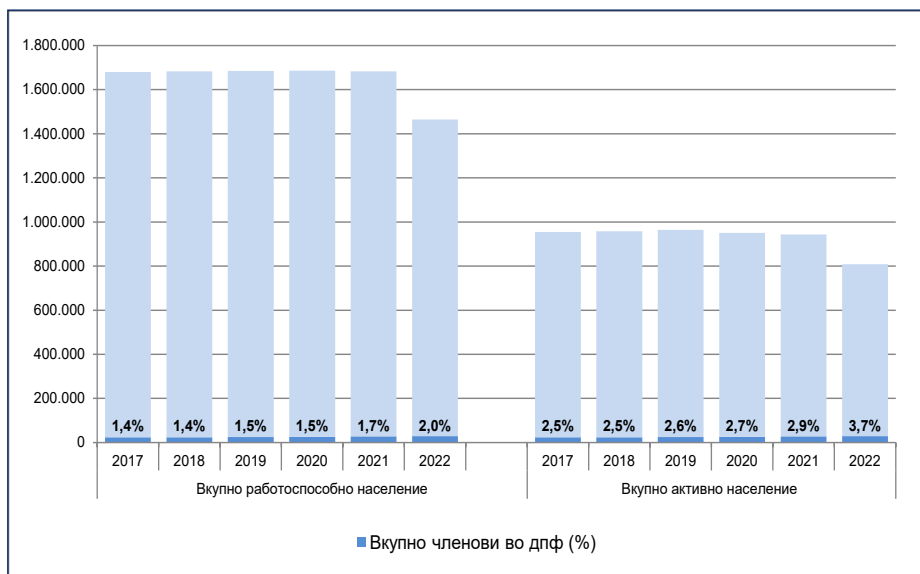
Графикон 6.3. Структура на членови во трет столб по возраст, пол и по тип на членство

Структурата на членовите во третиот столб, по возраст, пол и по тип на членство, е прикажана на графикон 6.3. Од овој графички приказ може да се забележи дека во третиот столб во споредба со вториот столб има повеќе повозрасни членови. Нешто околу 60% од членовите со доброволна индивидуална сметка се на возраст до 45 години, додека околу 58% од членовите со професионална сметка се на возраст до 50 години. Членовите кои имаат професионална сметка се повозрасни во однос на членовите со индивидуална сметка. Просечната возраст на членовите со индивидуална сметка е 44 години за мажи и 43 години за жени, а на членовите со професионална сметка е 48 години за мажи и 48 години за жени, додека просечната возраст на сите членови вкупно, е 46 години.

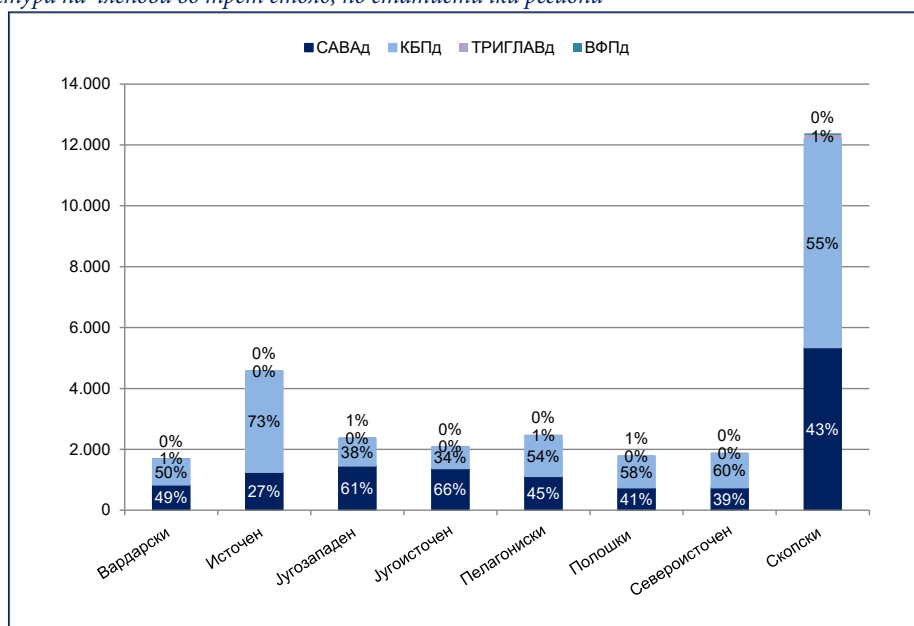
Учеството на вкупниот број на членови на третиот столб во вкупното работоспособно население и во вкупното активно население иако порасна во 2022 година сè уште е мало. Со состојба на крајот од 2022 година, само околу 2,0% од вкупното работоспособно население во РСМ се членови на третиот столб, односно околу 3,7% од вкупното активно население во РСМ се членови на третиот столб. Порастот на учеството на членовите во третиот столб, во вкупното работоспособно население и активно население во РСМ, во периодот од 2017 до 2022 година, е прикажан на графикон 6.4. Овој резултат покажува дека постои значаен потенцијал за развој на третиот столб.

Графикон 6.4. Структура на членови во третиот столб во вкупното работоспособно население и активно население, по возрастни групи и пол

Структурата на членовите во доброволните пензиски фондови по статистички региони¹⁶ во РСМ е дадена на графикон 6.5. Најмногу членови во четирите доброволни пензиски фондови има од Скопскиот регион, 6.872 членови во КБПд, 5.345 членови во САВАд, 113 членови во ТРИГЛАВд и 52 членови во ВФПд. Најмалку членови во САВАд има од Полошкиот регион (738 членови), најмалку членови во КБПд има од Југоисточниот регион (627 членови), најмалку членови во ТРИГЛАВд има од Североисточниот регион (1 член), додека кај ВФПд нема воопшто членови од Југоисточниот и Пелагонискиот регион.

Графикон 6.5. Структура на членови во трет столб, по статистички региони

¹⁶Статистичките региони се дефинирани според ДЗС – територијални единици. Номенклатурата на територијални единици е заснована врз територијалната организација на локалната самоуправа во РСМ и е усогласена со класификацијата на ЕУ.

6.3 Премин на член од една на друга сметка во ист или во друг доброволен пензиски фонд

Лицата имаат право на избор на доброволен пензиски фонд и право на промена на избраниот доброволен пензиски фонд, по сопствена желба, во секое време. Доколку членот е член на постојниот доброволен пензиски фонд пократко од 12 месеци, при преминот треба да плати надоместок за премин. Инаку, преминот е бесплатен. При премин се пренесуваат и вкупните средства од сметката на членот. Исто така, и при премин на учесник во професионална пензиска шема од еден кај друг осигурител, тој има право на пренос на средствата заштедени во професионалната шема на професионална сметка или на доброволна индивидуална сметка, доколку другиот осигурител нема организирано професионална пензиска шема или не го вклучи лицето во неа. Членот, кој е учесник во професионална пензиска шема, има право на пренос на средствата на доброволна индивидуална сметка, доколку не се вработи или не се зачлени во здружение на граѓани.

Во табела 6.1. се дадени податоци за бројот на членови кои преминале од еден во друг доброволен пензиски фонд и за износот на пренесените средства од еден во друг доброволен пензиски фонд, врз таа основа, во текот на 2022 година.

Започнувањето со работа на четвртиот доброволен пензиски фонд ВФП направи нешто поголемо раздвижување во премините на членови од еден во друг доброволен пензиски фонд во 2022 година. Имено, во текот на 2022 година, вкупниот број членови во доброволните пензиски фондови, кои преминале од еден во друг доброволен пензиски фонд, изнесува 114, што претставува 0,39% од вкупниот број членови. Иако процентуалното учество на членовите кои направиле промена на доброволниот пензиски фонд во вкупниот број на членови е минимално сепак во 2022 година, бројот на членови кои направиле промена на доброволниот пензиски фонд е значително поголем во споредба со 2021 година. Притоа, 10 членови преминале во САВАд, 11 преминале во КБПд, 39 членови преминале во ТРИГЛАВд и 54 преминале во ВФПд. При преминот, околу 3,51 милиони денари биле пренесени во САВАд, околу 3,29 милиони денари биле пренесени во КБПд, околу 1,92 милиони денари биле пренесени во ТРИГЛАВд и околу 19,44 милиони денари биле пренесени во ВФПд. Исто така, во 2022 година, имаше и премини во рамките на ист пензиски фонд од една во друга професионална шема и од професионална на доброволна индивидуална сметка.

Табела 6.1. Премини на членови од еден во друг доброволен пензиски фонд

2022		ДПФ во коишто преминале членови односно во кои се пренесени средства				Вкупно
		САВАд	КБПд	ТРИГЛАВд	ВФПд	
Членови кои преминале од ДПФ	САВАд	-	11	5	12	28
	КБПд	9	-	34	42	85
	ТРИГЛАВд	1	0	-	0	1
	ВФПд	0	0	0	-	0
	Вкупно	10	11	39	54	114
Средства што се пренесени од ДПФ (во денари)	САВАд	-	3.292.115	383.235	7.790.761	11.466.111
	КБПд	3.501.957	-	1.534.514	11.652.404	16.688.875
	ТРИГЛАВд	3.910	0	-	0	3.910
	ВФПд	0	0	0	-	0
	Вкупно	3.505.867	3.292.115	1.917.749	19.443.165	28.158.896

6.4 Придонеси во доброволните пензиски фондови

Уплатата на доброволен придонес може да се врши само за лице кое ги исполнува условите за членство во доброволен пензиски фонд, во согласност со Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување. Уплатата на доброволен придонес, во име и за сметка на член кој има доброволна индивидуална сметка, може да ја врши членот и/или уплаќачот. Уплатата на доброволен придонес, во име и за сметка на член кој има професионална сметка, може да ја врши само осигурителот. Уплатите се вршат од трансакциската сметка на членот и/или уплаќачот или осигурителот. Доброволниот придонес се уплаќа на посебна парична сметка на доброволниот фонд, која се води кај чуварот на имот и се распоредува на доброволна индивидуална сметка, или на професионална сметка на членот, во зависност од начинот на зачленување и по исполнување на условите за членство.

Членот, уплатачот и осигурителот, имаат право слободно да ги одредуваат висината на уплатениот износ на доброволен придонес и динамиката на уплатата, а промената на висината на уплатата, или прекинот на уплатата, не влијаат на правото на членство во фондот, односно не значат прекин на членството. Износите на доброволните придонеси ги определува осигурителот, за сите учесници во професионалната пензиска шема, која тој ја организира и ја финансира и ги определува како процент од платата на членот, кој е вклучен во професионалната пензиска шема.

Во текот на 2022 година, во доброволните пензиски фондови се уплатени вкупно околу 400,09 милиони денари, што претставува околу 0,05% од БДП на РСМ. Детално уплатените придонеси по месеци (во милиони денари), се прикажани во табела 6.2.

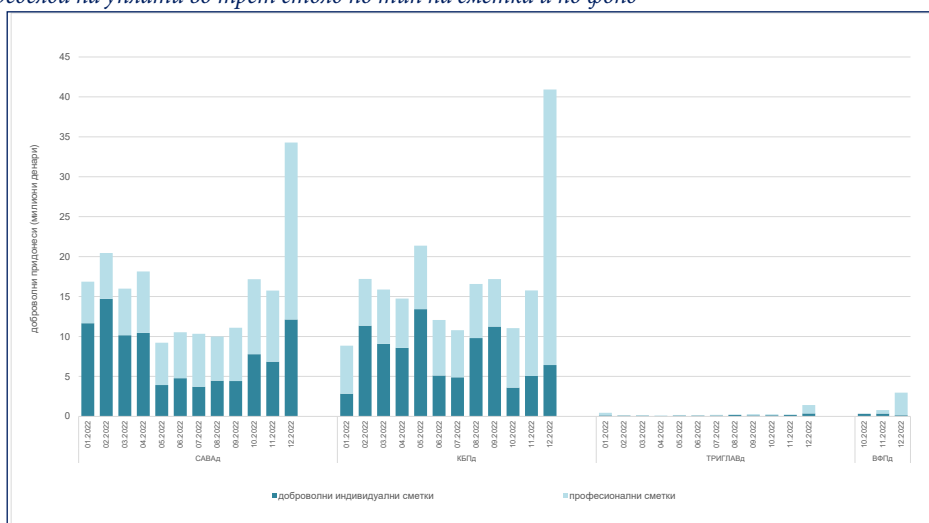
Табела 6.2. Придонеси во трет столб по месеци и фондови

(во милиони денари)

	Вкупно 2021	Јан.	Фев.	Мар.	Апр.	Мај	Јун.	Јул.	Авг.	Сеп.	Окт.	Ное.	Дек.	Вкупно 2022
САВАд	191,52	16,86	20,45	15,99	18,14	9,22	10,53	10,34	10,00	11,09	17,18	15,75	34,28	189,83
КБПд	214,39	8,85	17,20	15,87	14,74	21,38	12,06	10,80	16,57	17,19	11,04	15,76	40,93	202,40
ТРИГЛАВд	1,80	0,45	0,13	0,15	0,11	0,18	0,13	0,19	0,24	0,28	0,26	0,23	1,42	3,76
ВФПд											0,32	0,79	2,97	4,09
Вкупно	407,71	26,16	37,78	32,02	33,00	30,78	22,72	21,32	26,81	28,55	28,80	32,54	79,61	400,09

Во 2022 година вкупно уплатените доброволни придонеси во трет столб бележат намалување од 1,87% во однос на 2021 година. Притоа во однос на претходната година, износот на вкупно уплатени доброволни придонеси во САВАд се намали за околу 0,88% КБПд исто така бележи намален износ на вкупно уплатени доброволни придонеси за околу 5,59%, додека ТРИГЛАВд бележи зголемување на уплатени доброволни придонеси за 109,18%. Во ВФПд во трите месеци на функционирање беа уплатени доброволни придонеси во износ од 4,09 милиони денари. Во 2022 година учеството на доброволни придонеси во четирите доброволни пензиски фондови, што се уплатени на професионални сметки изнесува 53%, додека учеството на доброволни придонеси уплатени на доброволни индивидуални сметки изнесува 47%. Оваа распределба во однос на фондови, во 2022 година, кај САВАд е подеднаква, односно 50% од вкупните доброволни придонеси се уплатени на доброволни индивидуални сметки, а додека 50% се уплатени на професионални сметки. Кај КБПд и ТРИГЛАВд оваа распределба е слична, и малку се разликува од распределбата кај САВАд, односно кај КБПд 45% од вкупните доброволни придонеси се уплатени на доброволни индивидуални сметки, а 55% на професионални сметки, додека кај ТРИГЛАВд 43% од вкупните доброволни придонеси се уплатени на доброволни индивидуални сметки, а 57% на професионални сметки. Оваа распределба најмногу се разликува кај ВФПд, кадешто 20% од вкупните доброволни придонеси се уплатени на доброволни индивидуални сметки, а 80% на професионални сметки. Распределбата на уплатите по тип на сметка на која се уплатени и по фонд, на месечно ниво, е дадена на графикон 6.6.

Графикон 6.6. Распределба на уплати во трет столб по тип на сметка и по фонд

6.5 Инвестирање и структура на портфолиото на доброволните пензиски фондови

И во доброволното капитално финансирано пензиско осигурување, како во задолжителното капитално финансирано пензиско осигурување, во почетната фаза, се користат проактивна контрола и квантитативни и квалитативни ограничувања на инвестициите. Сепак, за разлика од задолжителното капитално финансирано пензиско осигурување, во доброволното има полиберални услови во врска со инвестирањето.

Покрај инструментите кои се дозволени кај задолжителните пензиски фондови, кај доброволните пензиски фондови, за инвестициите во странство, дозволено е и инвестирање во должнички хартии од вредност, издадени од Европската централна банка, од Европската инвестициска банка и од Светската банка, како и должнички хартии од вредност, издадени од единиците на локалната самоуправа. Бидејќи е неопходно да се постигне соодветна диверзификација помеѓу различните видови на инвестиции и кај доброволните пензиски фондови, предвидени се максимални ограничувања за инвестирање во одредена компанија и во одредена економска група и максимални ограничувања на износите кои можат да бидат инвестирани во одредени видови инструменти. Со цел спречување во инвестиции во инструменти кои не се погодни за инвестирање на доброволни пензиски фондови, законски се забрануваат инвестиции во акции, обврзници и во други хартии од вредност, кои не котираат на официјален пазар или со кои јавно не се тргува, инструменти со кои не може правно да се располага, инструменти кои не можат веднаш да бидат проценети, повеќе форми на имот кои не можат веднаш да бидат проценети и ставки од несигурна вредност. Максималните инвестициски ограничувања се прикажани во табела 6.3.

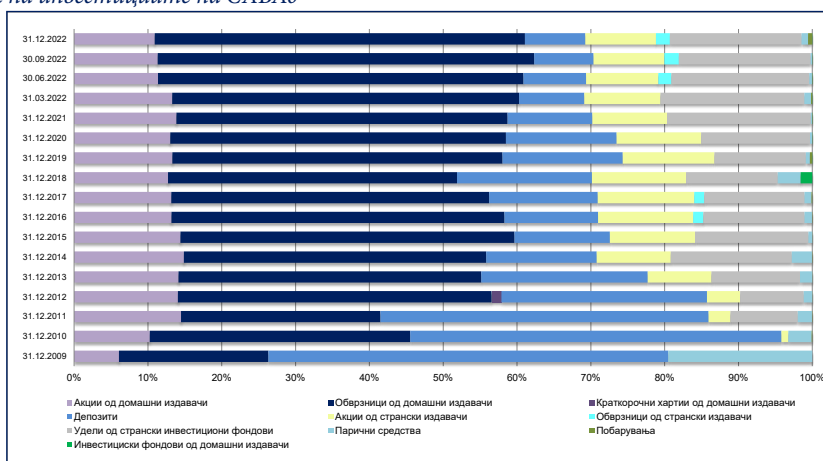
Табела 6.3. Максимални инвестициски ограничувања

Вид на инструмент	Максимално ограничување
Инвестиции во странство (ЕУ, ОЕЦД)	50%
<ul style="list-style-type: none"> обврзници и други хартии од вредност издадени од странски влади и централни банки на странските држави и должнички хартии од вредност, издадени од Европската централна банка, Европската инвестициска банка и од Светска банка 	50%
<ul style="list-style-type: none"> должнички хартии од вредност издадени од единиците на локалната самоуправа, недржавни странски компании или банки, акции издадени од странски компании или банки и документи за удел, акции и други хартии од вредност издадени од инвестициски фондови 	30%
Хартии од вредност издадени или гарантирани од РСМ на домашен пазар или НБРСМ	80%
Банкарски депозити, сертификати за депозит, комерцијални записи, обврзници и хартии од вредност врз основа на хипотека издадени од домашни банки	60%
Обврзници издадени од единиците на локалната самоуправа и од домашни акционерски друштва кои не се банки и комерцијални записи од домашни акционерски друштва, кои не се банки	40%
<ul style="list-style-type: none"> обврзници издадени од единиците на локалната самоуправа 	10%
Акции издадени од домашни акционерски друштва	30%
Документи за удел и акции на македонски инвестициски фондови	5%

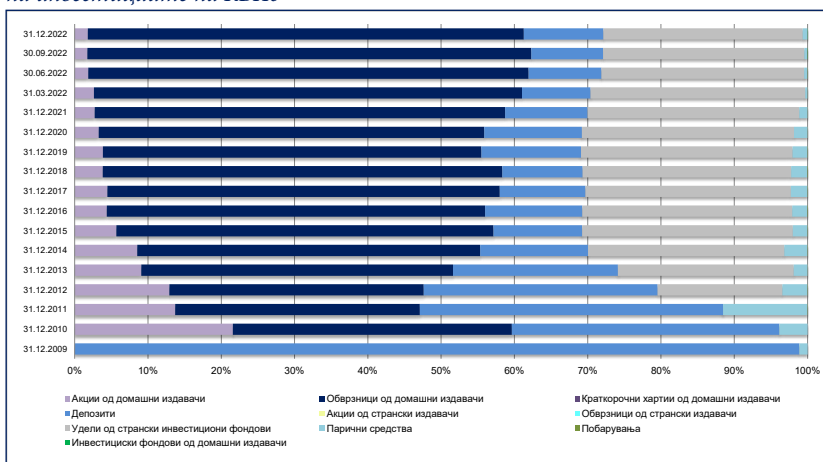
Структурата на инвестициите на доброволните пензиски фондови САВАд и КПд, од почетокот на работа на доброволните пензиски фондови (за период 2009 – 2021 година, на годишно ниво, а за 2022 година, на квартално ниво), е прикажана на графикон 6.7. и на графикон 6.8. Структурата на инвестициите на доброволниот пензиски фонд ТРИГЛАВд од почетокот на работа на фондот (1.3.2021 година) и на квартално ниво за 2022 година е прикажана на графикон 6.9. Структурата на инвестициите на доброволниот пензиски фонд ВФПд од почетокот на работа на фондот (18.10.2022 година) на квартално ниво за 2022 година е прикажано на графикон 6.10.

Структурата на инвестициите на доброволните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2022 година, не се разликува многу во споредба со структурата на инвестициите на доброволните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2021 година и таа е прикажана на графикон 6.11. Почнувањето на работа на новиот доброволен пензиски фонд не влијаеше многу на вкупната структура на инвестициите на доброволните пензиски фондови со оглед на фактот дека во почетните години од работа новиот фонд располага со средства од мал обем што претставуваат мал удел во вкупните средства на доброволните пензиски фондови. Во 2022 година, учеството на обврзници од домашните издавачи, кои вклучуваат домашни државни обврзници (54,21%) и корпоративна обврзница (перпетуална обврзница издадена од банка 0,68%) во однос на претходната година, бележи зголемување и изнесува 54,89%. Учеството на депозити во домашни банки

Графикон 6.7. Структура на инвестициите на САВАд

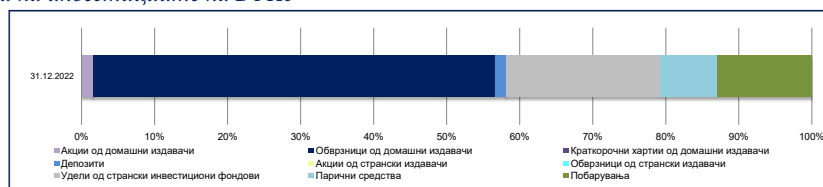
Графикон 6.8. Структура на инвестициите на КБПд

Графикон 6.9. Структура на инвестициите на ТРИГЛАВд

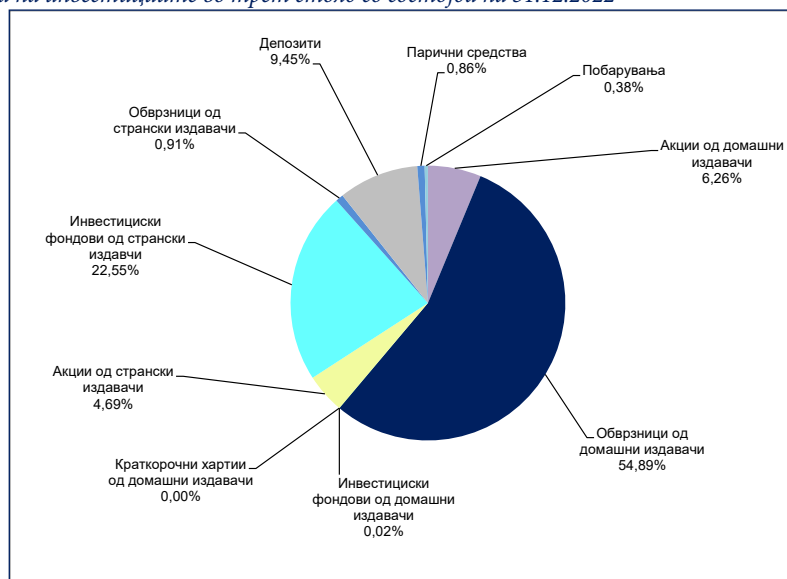

Графикон 6.10. Структура на инвестициите на ВФПд

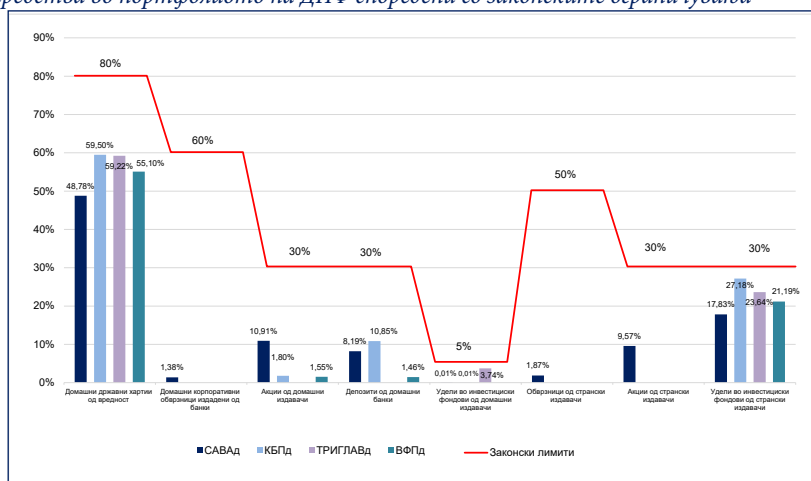
се намалува во однос на претходната година и изнесува 9,45%. Исто така и учеството на акции од домашни издавачи се намалува во однос на претходната година и изнесува 6,26%. Многу мал дел од инвестициите на доброволните пензиски фондови припаѓаат на удели од домашни инвестициски фондови (0,02%). Во 2022 година учеството на инвестициите во странство се намалило, во споредба со претходната година, и изнесува 28,15%. Во 2022 година еден пензиски фонда инвестира и во странски државни обврзници, па инвестициите во странски хартии од вредност вклучуваат инвестиции во странски државни обврзници (0,91%), удели на инвестициски фондови (22,55%) и инвестиции во акции (4,69%). Останатиот дел од средствата на доброволните пензиски фондови го сочинуваат парични средства 0,86% и побарувања 0,38%.

Графикон 6.11. Структура на инвестициите во трет столб со состојба на 31.12.2022

Во текот на 2022 година четирите доброволни пензиски фонда вложуваа во рамките на максималните инвестициски ограничувања. На графикон 6.12. е прикажано процентното учество во портфолиото по класи на средства кај САВАд, КБПд, ТРИГЛАВд и ВФПд и законските ограничувања со состојбата на 31.12.2022 година.

Графикон 6.12. Класи на средства во портфолиото на ДПФ споредени со законските ограничувања

Доброволните пензиски фондови имаат поголема изложеност на средствата во акции од домашни издавачи (6.26%) во споредба со задолжителните пензиски фондови. Притоа, изложеноста на акции во домашни издавачи е значајно поголема кај САВАд (10,91%) во однос на КБПд (1,80%). Изложеноста на акции во домашни издавачи кај ВФПд во првата година од своето работење изнесува 1,55%. ТРИГЛАВд заклучно со 31.12.2022 година нема вложувања во акции на домашни издавачи.

Споредено, движењето¹⁷ на вредноста на Македонски Берзански Индекс - МБИ10, Индексот на обврзници на Македонската берза - ОМБ и вредностите на сметководствените единици на доброволните пензиски фондови, во текот на 2022 година, се прикажани на графикон 6.13. Вредноста на сметководствената единица на САВАд забележа намалување од 2,76%, сметководствената единица на КБПд намалување од 2,98%, сметководствената единица на ТРИГЛАВд намалување од 1,48% и сметководствената единица на ВФПд од почетокот на своето работење забележа намалување од 1,21%. МБИ10, во текот на 2022 година, забележа намалување од околу 8,14%. ОМБ, во текот на 2022 година, забележа намалување од околу 6,74%¹¹.

¹⁷ Движењата се прикажани преку промената на индексите/единиците во однос на почетен индекс еднаков на 100, на 31.12.2021 г.

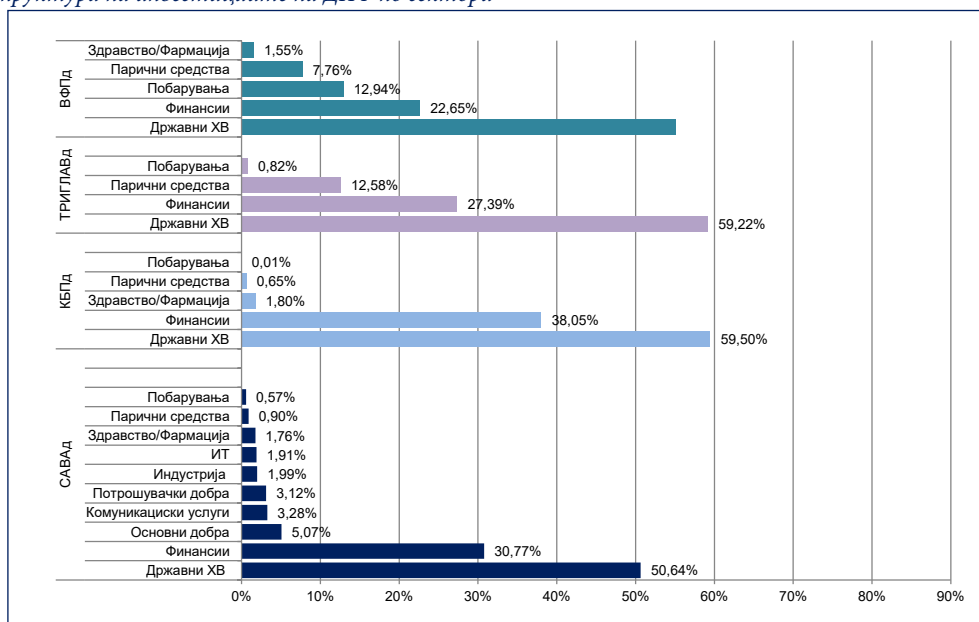
Графикон 6.13. Споредбено движење на вредноста на МБИ10, ОМБ и вредноста на сметководствената единица на ДПФ, 2022 г.

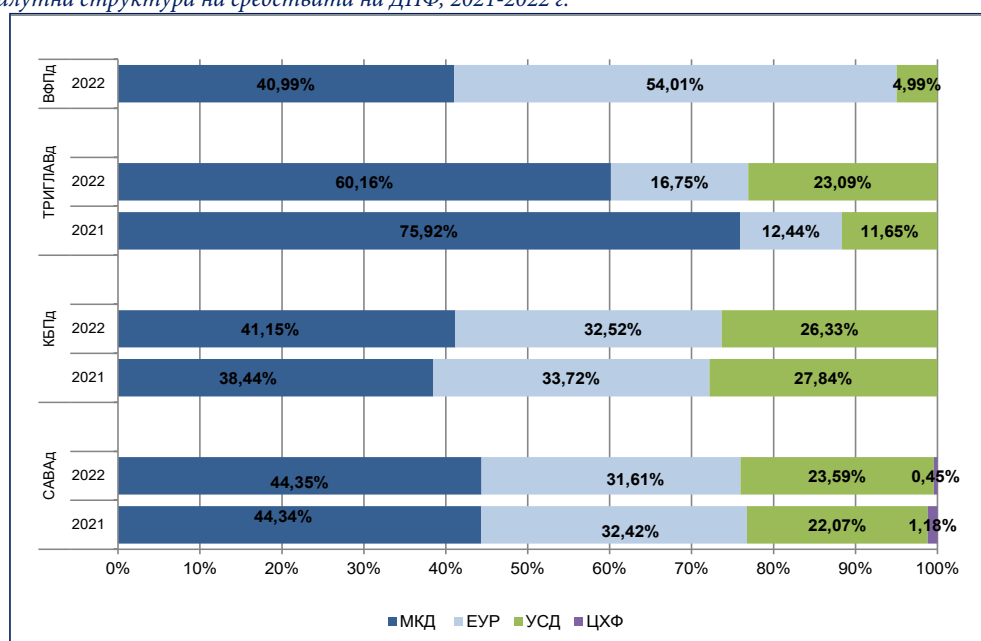
Извор: МАПАС и Македонска берза АД Скопје – Годишен статистички билтен 2022.

И кај доброволните пензиски фондови, најголем дел од средствата во 2022 година беа вложени во државни хартии од вредност и тоа домашни државни хартии од вредност (48,78% кај САВАд, 59,50% кај КБПд, 59,22% кај ТРИГЛАВд и 55,10% кај ВФПд) и на странските државни хартии од вредност (1,87% кај САВАд). Веднаш потоа следуваат вложувањата во инструменти од издавачи/акционерски друштва од финансискиот сектор (30,77% кај САВАд, 38,05% кај КБПд, 27,39% кај ТРИГЛАВд и 22,65% кај ВФПд). Во рамките на овој сектор, кај САВАд најголемо е учеството на уделите во странски и домашни инвестициски фондови (57,98%) и на домашните банкарски депозити (26,62%) и помало е учеството на акциите во домашни банки (6,73%), обврзници издадени од домашни банки (4,48%) и на финансиските услуги (4,18%). Кај КБПд во рамките на финансискиот сектор преовладува учеството на странски инвестициски фондови (71,47%), а останатиот дел припаѓа на домашни банкарски депозити (28,53%). Кај ТРИГЛАВд во рамките на финансискиот сектор преовладува учеството на странски и домашни инвестициски фондови (100%). И кај ВФПд во рамките на финансискиот сектор преовладува учеството на странски и домашни инвестициски фондови (93,55%), а останатиот дел припаѓа на домашните банкарски депозити (6,45%). Покрај во горенаведените сектори, доброволните пензиски фондови инвестираат и во други сектори: основни добра, фармација, потрошувачки добра, индустрија, информатичка технологија, комуникациски услуги и енергија, но со многу помало учество (од 1,55% до 5,07%). Структурата на инвестициите на доброволните пензиски фондови, по сектори, е прикажана на графикон 6.14.

Графикон 6.14. Структура на инвестициите на ДПФ по сектори

Графикон 6.15. Валутна структура на средствата на ДПФ, 2021-2022 г.

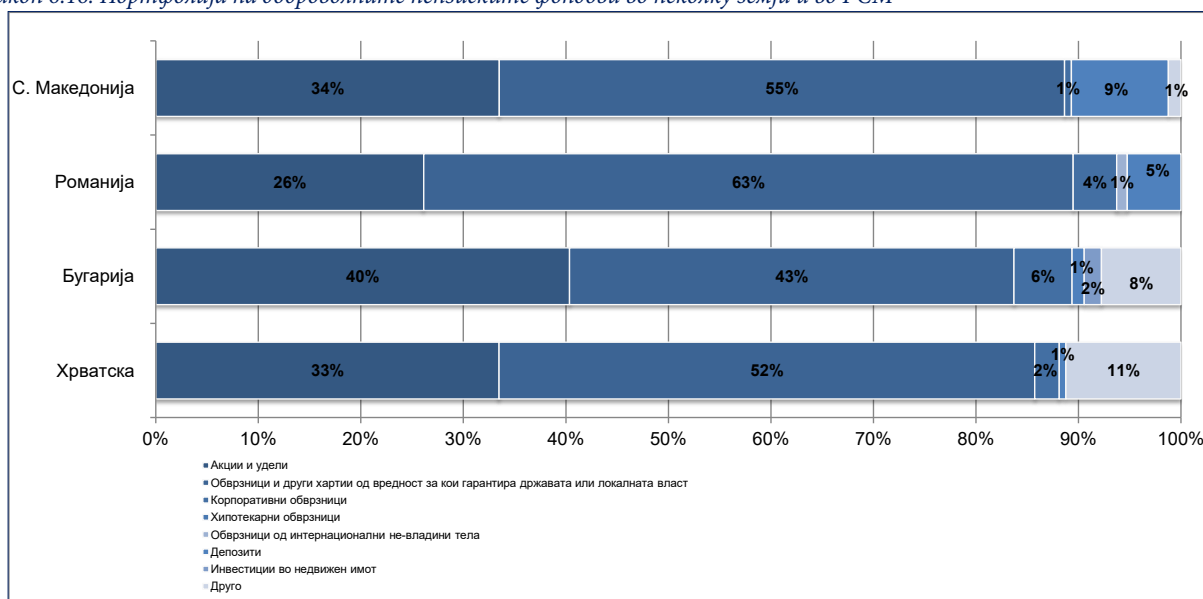
Во однос на валутната структура на средствата на доброволните пензиски фондови, прикажана на графикон 6.15., можеме да забележиме дека САВАд и КБПд имаат слична валутна структура. Имено во 2022 година најголем дел од средствата на САВАд се инвестирани во инструменти во домашна валута (44,35%), додека пак учеството во инструменти во евра изнесува 31,61%. Кај САВАд учеството во инструменти во денари и учеството во инструменти во евра остануваат скоро на исто ниво во однос на минатата година. Кај КБПд најголем дел од средствата се инвестирани во инструменти во домашна валута (41,15%), додека пак учеството во инструменти во евра изнесува 32,52%. Во 2022 година во однос на минатата година, кај КБПд учеството во инструменти во денари се зголемува, додека учеството во инструменти во евра малку се намалува. Учеството на инвестициите во американски долари кај САВАд (23,59%) се зголемува, додека кај КБПд (26,33%) се намалува во споредба со претходната година. Валутната структура кај САВАд вклучува и мал дел на инструменти во швајцарски франци 0,45%. Валутната структура на ТРИГЛАВд се разликува во однос на валутната структура на САВАд и КБПд. Иако се намалува, тежината на средствата на ТРИГЛАВд сè уште е на страната на средствата кои се инвестирани во инструменти во денари (60,16%). Во 2022 година се забележува зголемување на учеството на инструменти во странска валута, односно 16,75% од средствата на ТРИГЛАВд се инвестирани во инструменти во евра, а 23,09% од средствата се инвестирани во инструменти во американски долари. Исто така и валутната структура на ВФПд се разликува во однос на валутните структури на САВАд, КБПд и ТРИГЛАВд. Кај ВФПд најголем дел од средствата се инвестирани во инструменти во евра (54,01%), потоа следува учеството во инструменти во домашна валута изнесува (40,99%), а најмало е учеството на инструменти во американски долари (4,99%).

Доколку се направи споредба со земјите кои имаат слични пензиски системи со македонскиот, можат да се видат сличности, но и разлики во инвестициските портфолија на доброволните пензиски фондови. На графиконот 6.16. е дадена споредба на вложувањата, со состојба на 31.12.2022 година, на доброволните пензиски фондови во РСМ, со вложувањата на доброволните пензиски фондови во некои од земјите од регионот кои имаат имплементирано доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.

Доколку портфолијата на доброволните пензиски фондови се разгледаат по инструменти, може да се забележи дека пензиските фондови во речиси сите земји имаат најголема изложеност во обврзници и во други хартии од вредност, за кои гарантираат државата или локалната власт (во Романија 63%, во Северна Македонија 55%, во Хрватска 52%, а со најмал процент во Бугарија 43%). Изложеноста во банкарски депозити е најголема во Северна Македонија и изнесува 9%. За разлика од Северна Македонија, во останатите земји изложеноста на депозити е значително помала: (Романија (5%), Хрватска и Бугарија (околу 1%)). Во однос на вложувањата во акции и удели, најголем процент од средствата во акции и удели се вложени кај пензиските фондови во Бугарија (40%), Северна Македонија (34%), потоа во Хрватска (33%) и во Романија (26%). Пензиските фондови вложувале и во корпоративни обврзници и тоа 6% кај пензиските фондови во Бугарија, 4% во Романија и 2% во Хрватска. Во споредба со пензиските фондови во другите земји учеството на инвестициите во корпоративни обврзници кај пензиските фондови во Северна Македонија е значително помало, 1%. Само во Бугарија пензиските фондови вложувале во недвижен имот (2%), а во другите земји, најчесто, овој инструмент и не е дозволен. Во однос на инвестирањето во странство¹⁸, пензиските фондови во Северна Македонија имаат најголема изложеност во странски инвестиции со 28%, потоа следуваат пензиските фондови во Хрватска 23% и Романија со 10%.

¹⁸Податокот за инвестиции во странство за Бугарија со состојба 31.12.2022 г. не е достапен во преземените податоци.

Графикон 6.16. Портфолија на доброволните пензиските фондови во неколку земји и во РСМ

Извори: www.hanfa.hr ; www.fsc.bg; www.asfromania.ro и сопствени пресметки.

6.6 Нето-средства, сметководствена единица и стапка на принос на доброволните пензиски фондови

Начинот на пресметка на нето-средствата, на сметководствената единица и на приносот на доброволните пензиски фондови, е ист како и за задолжителните пензиски фондови.

Промените на средствата на доброволните пензиски фондови, од почетокот до крајот на годината, се случуваат поради:

- прилив на придонеси,
- одлив поради надоместоци и трансакциски провизии,
- прилив поради поврат на персонален данок,
- одлив поради погрешна уплата на конвертирани придонес,
- прилив поради премин од другиот доброволен пензиски фонд (за лица кои членувале во друг фонд, а потоа преминале во тековниот фонд),
- одлив поради премин во другиот доброволен пензиски фонд (лица кои членувале во односниот фонд, а потоа преминале во другиот фонд),
- одлив поради исплата на наследство,
- одлив поради исплата на пензиски надоместоци (еднократни и повеќекратни исплати),
- не(реализирани) добивки/загуби од инвестиции.

Тргувајќи од вредноста на нето-средствата на крајот на претходната година и имајќи ги предвид сите горенаведени промени, се доаѓа до вредноста на нето-средствата на крајот на годината (што е прикажано во табела 6.4.).

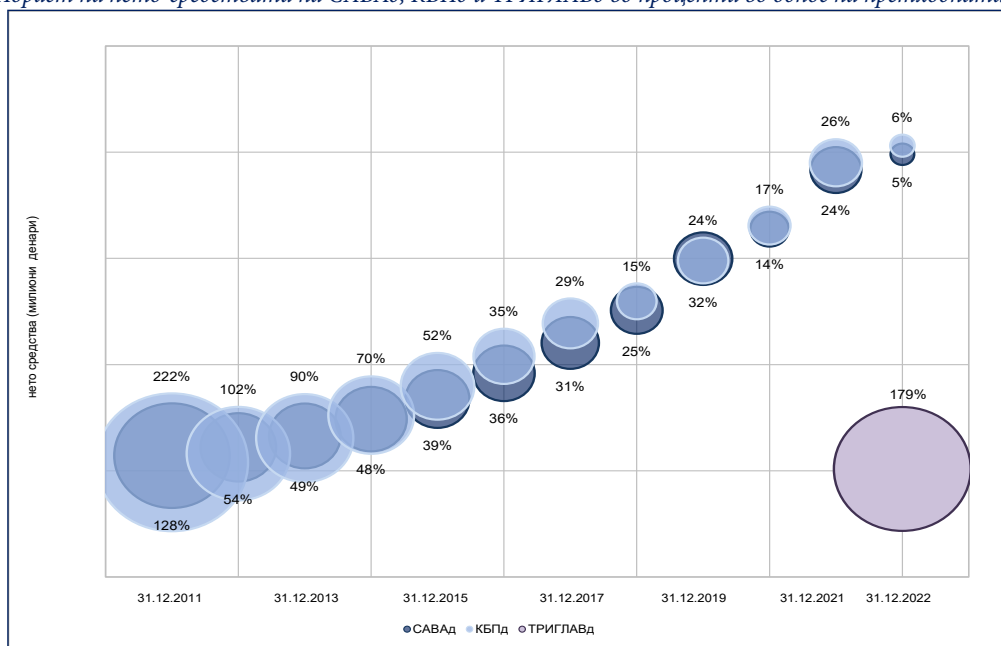
Вкупните нето средства во доброволните пензиски фондови, со состојба на 31.12.2022 година, изнесуваа околу 3,05 милијадри денари или околу 49,63 милиони евра, што претставува околу 0,38% од БДП.

На графикон 6.17. се прикажани вредностите на нето-средствата на крајот на сите години и нивниот пораст во проценти во однос на нето-средствата во претходната година. Притоа, може да се забележи дека нето-средствата на САВАД и КБПд растат со сличен тренд. Најголем пораст се забележува во 2011 година во однос на 2010 година, додека најмал пораст се забележува во 2022 во однос на 2021 година. Кај ТРИГЛАВд се забележува голем пораст на нето средствата во втората година од работењето на фондот во однос на првата година.

Табела 6.4. Промени на средствата на доброволните пензиски фондови (во милиони денари)

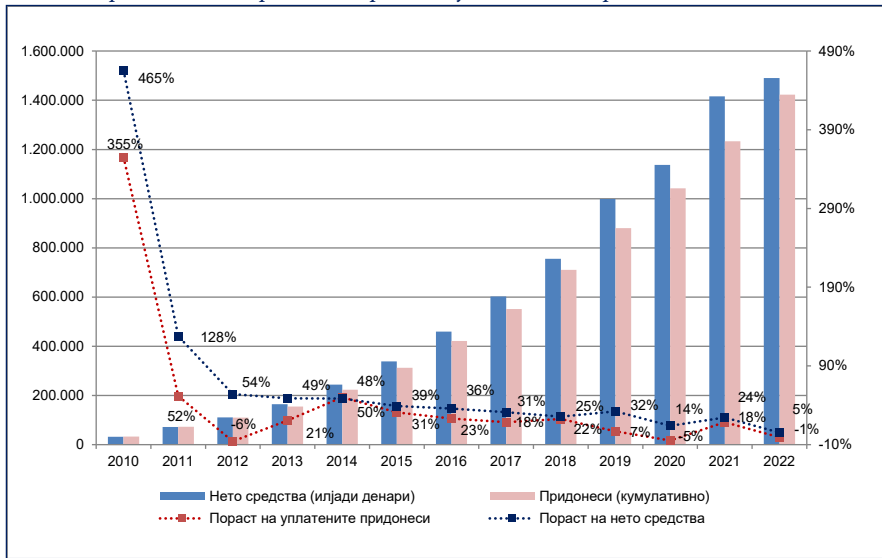
	САВАд	КБПд	ТРИГЛАВд	ВФПд
Нето-средства на 31.12.2021 г.	1.416,14	1.450,40	3,06	0,00
Придонеси	189,83	202,40	3,76	4,09
Надоместоци од придонеси	4,31	5,59	0,10	0,11
Придонеси намалени за надоместоци од придонеси	185,52	196,82	3,65	3,98
Уплата на индивидуална сметка од поврат на персонален данок	0,00	0,00	0,00	0,00
Одлив за погрешна уплата на конвертирани придонеси	0,10	1,85	0,01	0,00
Надоместоци од средства	12,97	13,34	0,05	0,01
Расходи за посреднички провизии	0,29	0,06	0,00	0,01
Пренос од другиот фонд	3,51	3,29	1,92	19,44
Пренос во другиот фонд	11,47	16,69	0,00	0,00
Исплата на наследство	5,44	3,34	0,00	0,00
Исплата на пензиски надоместок – еднократна исплата/повеќекратна исплата	58,53	53,46	0,00	0,00
Бруто-добивка од инвестиции	-26,35	-31,33	-119,23	17,64
Нето-добивка од инвестиции	-39,60	-44,74	-119,28	17,62
Нето-средства на 31.12.2022 г.	1.490,03	1.530,44	8,55	23,18

Графикон 6.17. Пораст на нето-средствата на САВАд, КБПд и ТРИГЛАВд во проценти во однос на претходната година

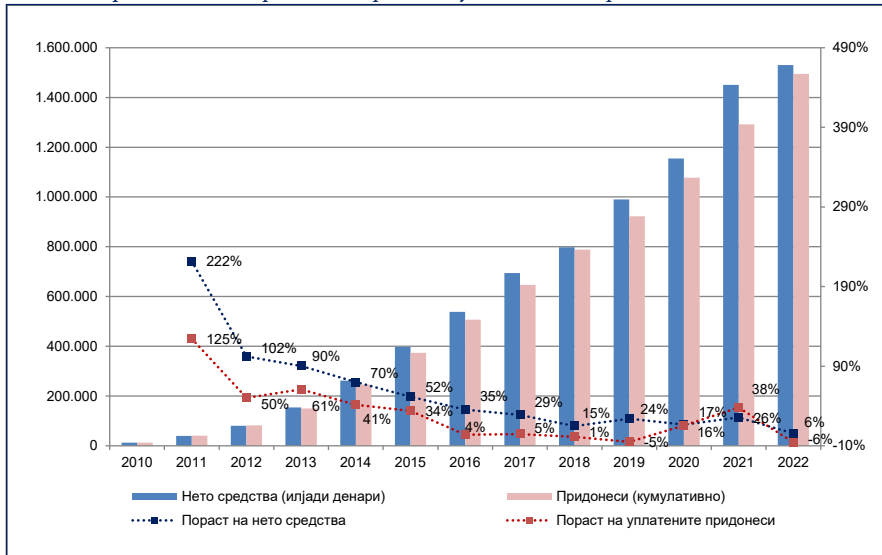

Движењето на вредноста на нето-средствата и кумулативните придонеси, како и порастот на уплатените придонеси и порастот на нето-средствата во САВАд и КБПд се прикажани на графикон 6.18. и на графикон 6.19. Растот на нето средствата на доброволните пензиски фондови е имплициран од растот на уплатените придонеси и од инвестициските резултати. За 2022 година се забележува намалување на растот на нето средствата и истиот најмногу се должи на уплатените придонеси заради негативните инвестициски резултати. Учеството на кумулативните придонеси во вкупните нето средства во текот на првите години, е значително големо, а потоа бележи намалување со исклучок на 2022 година.

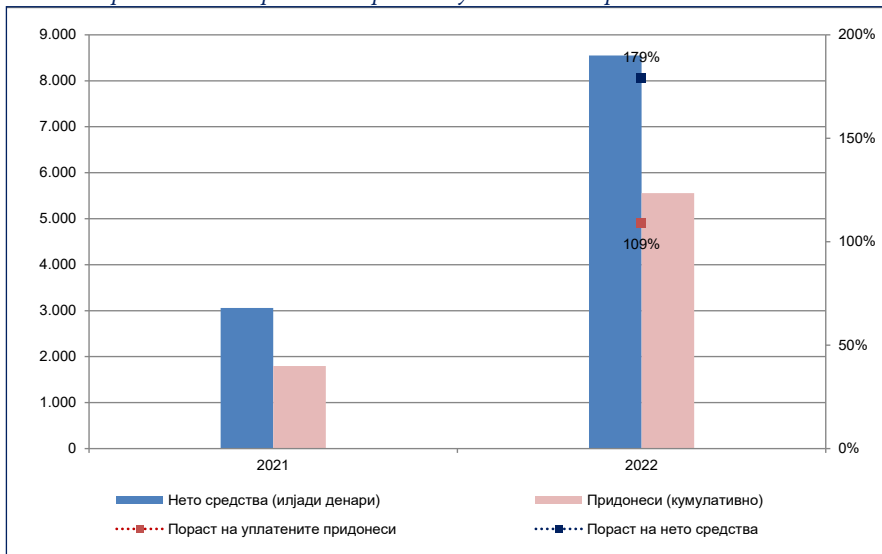
Графикон 6.18. Пораст на нето-средства во споредба со пораст на уплатените придонеси во САВАД

Графикон 6.19. Пораст на нето-средства во споредба со пораст на уплатените придонеси во КБПД

Графикон 6.20. Пораст на нето-средства во споредба со пораст на уплатените придонеси во ТРИГЛАВД

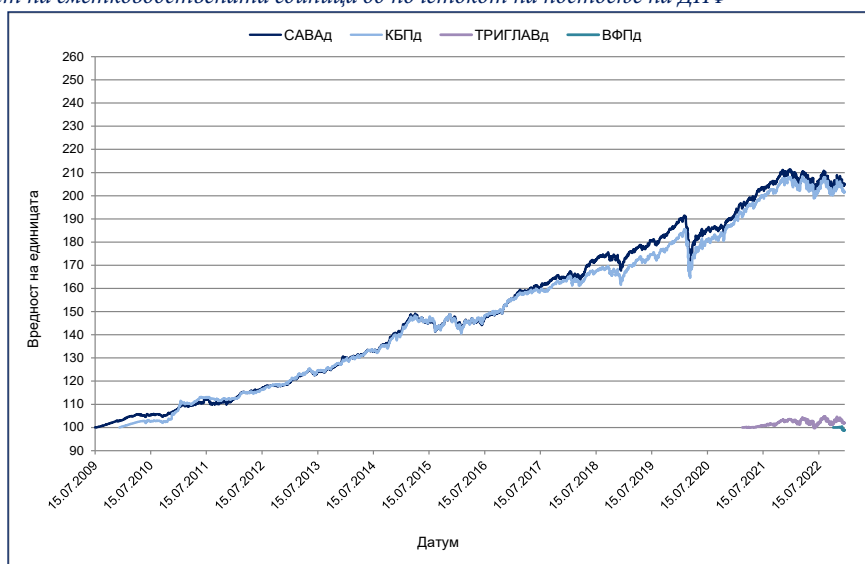

Кај САВАд, во почетниот период (2009 – 2011 година), се забележува голем пораст на нето-средствата и на уплатените придонеси. Во 2012 година, во споредба со 2011 година, порастот на нето-средствата изнесува 54%, додека кај уплатените придонеси се забележува пад од 6%. Во следните шест години, порастот на нето-средствата на САВАд постепено се намалува од 49% до 25% (во 2018 година во споредба со 2017 година). Во 2019 година се забележува пораст од 32%. Во 2020 година растот на нето средствата на САВАд повторно се забавува и изнесува 14%. По зголемениот раст на нето средствата на САВАд во 2021 година (24%), во 2022 година се забележува поголемо отстапување од вообичаеното и растот на нето средствата на САВАд изнесува 5%. Додека, пак, кај уплатените придонеси во 2014 година, се забележува поголем пораст, во износ од 50%, и во следните години, порастот на уплатените придонеси постепено се намалува до 2017 година. Во 2018 година, во споредба со 2017 година порастот на уплатените придонеси повторно се зголемил и изнесува 22%, додека пак во 2019 година порастот е намален и изнесува 7%. Во 2020 година се забележува намалување на уплатените придонеси за 5% во однос 2019 година. По зголемениот раст на уплатените придонеси во 2021 година (18%), во 2022 година се забележува намалување на уплатените придонеси за 1%.

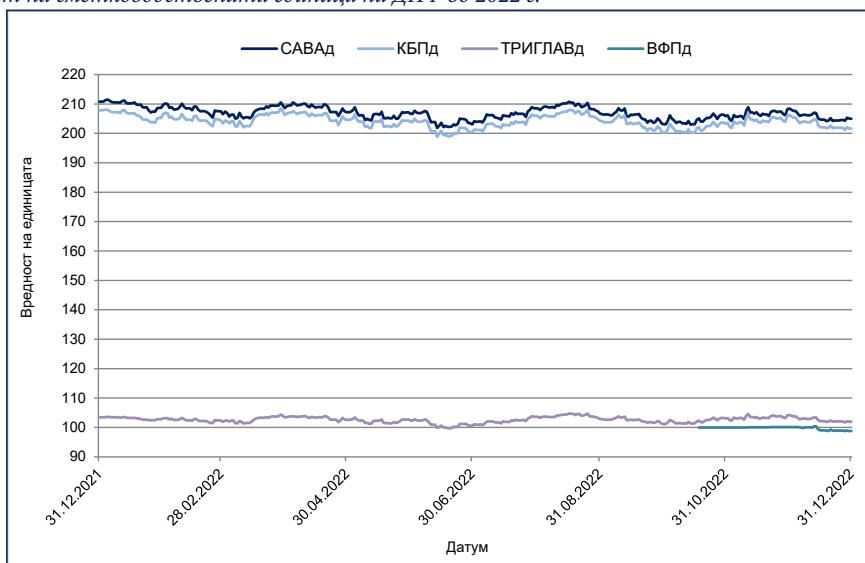
Исто така и кај КБПд, во почетниот период (2010 – 2012 година), се забележува голем пораст на нето-средствата и на уплатените придонеси. Во 2013 година, во споредба со 2012 година, порастот на нето-средствата изнесуваше 90%, додека порастот на уплатени придонеси изнесуваше околу 61%. Во наредните години, порастот на нето-средствата и на уплатените придонеси на КБПд почнуваат постепено да опаѓаат. Во 2018 година, во споредба со 2017 година, кај КБПд, нето-средствата пораснале за 15%, а уплатените придонеси за 1%. Во 2019 година, во споредба со 2018 година, кај КБПд, порастот на нето-средствата се зголемил и изнесува 25%, но износот на уплатените придонеси бележи пад за 5%. Во 2020 година повторно се забележува намален раст на нето средствата, односно нето средствата пораснале за 17% во однос на 2019 година. Износот на уплатените придонеси во 2020 година во однос на 2019 година се зголемил за 16%. И кај КБПд, по зголемениот раст на нето средствата на КБПд во 2021 година (26%), во 2022 година се забележува поголемо отстапување од вообичаеното и растот на нето средствата на КБПд изнесува 6%. Истиот тренд се забележува и кај износот на уплатените придонеси, односно по зголемениот раст на уплатени придонеси во 2021 година КБПд (38%), во 2022 година во однос на 2021 година се забележува намалување на уплатените придонеси за 6%.

Движењето на вредноста на нето-средствата и на кумулативните придонеси како и порастот на уплатените придонеси и порастот на нето-средствата на ТРИГЛАВд, за првите две години на работење, 2021 и 2022 година, се прикажани на графикон 6.20. Кај ТРИГЛАВд се забележува раст на нето-средствата и кумулативните придонеси во 2022 година во однос на 2021 година. Растот на нето средствата на ТРИГЛАВд покрај тоа што е имплициран од растот на уплатените придонеси, се должи и на пренесените средства од САВАд и КБПд во ТРИГЛАВд врз основа на склучените договори за премин на членовите кои преминале од САВАд и КБПд во ТРИГЛАВд.

Графикон 6.21. Вредност на сметководствената единица од почетокот на постоење на ДПФ

Графикон 6.22. Вредност на сметководствената единица на ДПФ во 2022 г.

Табела 6.5. Вредност на сметководствената единица од почетокот на постоење на ДПФ

Датум	Вредност на сметководствена единица			
	САВАд	КБПд	ТРИГЛАВд	ВФПд
15.09.2009	100,000000			
21.12.2009	102,815757	100,000000		
31.12.2009	103,061825	100,204385		
31.12.2010	107,592926	106,891617		
31.12.2011	111,854726	112,639593		
31.12.2012	118,742851	119,129537		
31.12.2013	130,511147	129,015451		
31.12.2014	140,946772	139,908803		
31.12.2015	147,535595	146,709341		
31.12.2016	154,578083	154,465341		
31.12.2017	164,155073	162,989756		
31.12.2018	169,649887	163,696595		
31.12.2019	188,197689	181,404697		
31.12.2020	191,209810	188,085163		
31.12.2021	210,750156	207,793725	103,476074	
31.03.2022	208,584994	206,318704	103,404732	
30.06.2022	203,007328	200,348676	100,516971	
30.09.2022	203,311922	200,457940	101,252279	
31.12.2022	204,936103	201,600542	101,945390	98,791716

Движењето на вредноста на сметководствените единици на доброволните пензиски фондови, од почетокот на работата на доброволните пензиски фондови, до 31.12.2022 година, е дадено во табела 6.5., на графикон 6.21. и на графикон 6.22. Притоа, од почетокот на работењето на САВАд и КБПд се забележува растечки тренд на сметководствените единици. На 1.3.2021 година започна со работа трет доброволен пензиски фонд, ТРИГЛАВд. На 18.10.2022 година започна со работа четврт доброволен пензиски фонд, ВФПд. Во 2022 година сметководствените единици на четирите доброволни пензиски фондови забележа поголеми осцилации од вообичаените предизвикани од неповолните состојби на финансиските пазари во услови на глобална криза како последица на воениот конфликт помеѓу Украина и Русија. Па така во 2022 година сметководствените единици на четирите доброволни пензиски фондови забележаа отстапување од трендот на раст. Притоа, на крајот од годината, вредноста на сметководствената единица на САВАд забележа пад од 2,76%, во однос на 2021 година, на КБПд пад од околу 2,98%, вредноста на сметководствената единица на ТРИГЛАВд забележа пад од 1,48%, додека вредноста на сметководствената единица на ВФПд забележа пад од 1,21% од почетокот на работа. Сепак, пензиските фондови по нивната природа, работат на долг рок, па нивните перформанси треба да се оценуваат на долг рок.

Приносот на доброволните пензиски фондови по периоди, сведен на годишно ниво, е прикажан во табела 6.6.

Табела 6.6. Принос на ДПФ*

Период**	САВАд		КБПд		ТРИГЛАВд****	
	во номинален износ	во реален износ	во номинален износ	во реален износ	во номинален износ	во реален износ
31.12.2009-31.12.2010	4,40%		6,67%			
31.12.2009-31.12.2011	4,18%		6,02%			
31.12.2009-31.12.2012	4,83%		5,93%			
31.12.2009-31.12.2013	6,08%	3,00%	6,52%	3,42%		
31.12.2009-31.12.2014	6,46%	4,09%	6,90%	4,52%		
31.12.2009-31.12.2015	6,16%	4,25%	6,56%	4,64%		
31.12.2009-31.12.2016	5,96%	4,36%	6,37%	4,77%		
31.12.2010-31.12.2017	6,22%	4,72%	6,21%	4,71%		
31.12.2011-31.12.2018	6,13%	4,91%	5,48%	4,27%		
31.12.2012-31.12.2019	6,80%	6,22%	6,19%	5,62%		
31.12.2013 - 31.12.2020	5,60%	4,90%	5,53%	4,82%		
31.12.2014 - 31.12.2021	5,91%	4,41%	5,81%	4,31%		
31.03.2015 – 31.03.2022	5,08%	2,95%	4,99%	2,87%	-	-
30.06.2015 – 30.06.2022	4,90%	1,90%	4,70%	1,70%	-	-
30.06.2021 – 30.06.2022	-	-	-	-	-0,16%	-12,76%
30.09.2015 – 30.09.2022	5,16%	1,33%	4,98%	1,16%	-	-
30.06.2021 – 30.09.2022	-	-	-	-	0,46%	-13,11%
31.12.2015 – 31.12.2022	4,80%	0,77%	4,64%	0,61%	-	-
30.06.2021 – 31.12.2022	-	-	-	-	0,84%	-11,60%
Почеток*** – 31.12.2022	5,48%	2,47%	5,52%	2,45%	1,06%	-10,39%

*Заклучно со 31.12.2022 година за ВФПд не се пресметува и објавува принос затоа што работи помалку од 12 месеци.

**До донесување на измените на Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, од јануари 2013 година, приносот на доброволен пензиски фонд се пресметуваше за период од 3 години, само во номинален износ.

***Почеток за САВАд е 15.7.2009 г., за КБПд е 21.12.2009 г. и за ТРИГЛАВд е 1.3.2021 г.

**** ТРИГЛАВд се вклучува во споредбените анализи за принос со пресметан принос за соодветните периоди, согласно регулативата, бидејќи постои подолго од 12 месеци но пократко од 84 месеци.

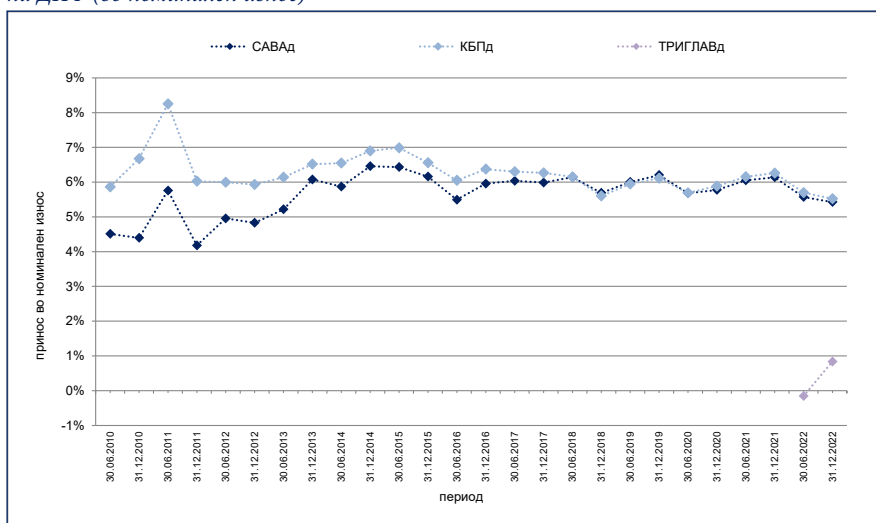
Приносот на доброволната индивидуална и/или на професионалната сметка е променлив и зависи од приносот на доброволниот пензиски фонд и од надоместоците наплатени од друштвото. Приносот, односно добивката, е параметар кој реално не може да се предвиди, бидејќи зависи од условите на пазарот на капитал и во целокупната економија.

Приносот на доброволните пензиски фондови се пресметува на ист начин и по иста формула како и приносот на задолжителните пензиски фондови.

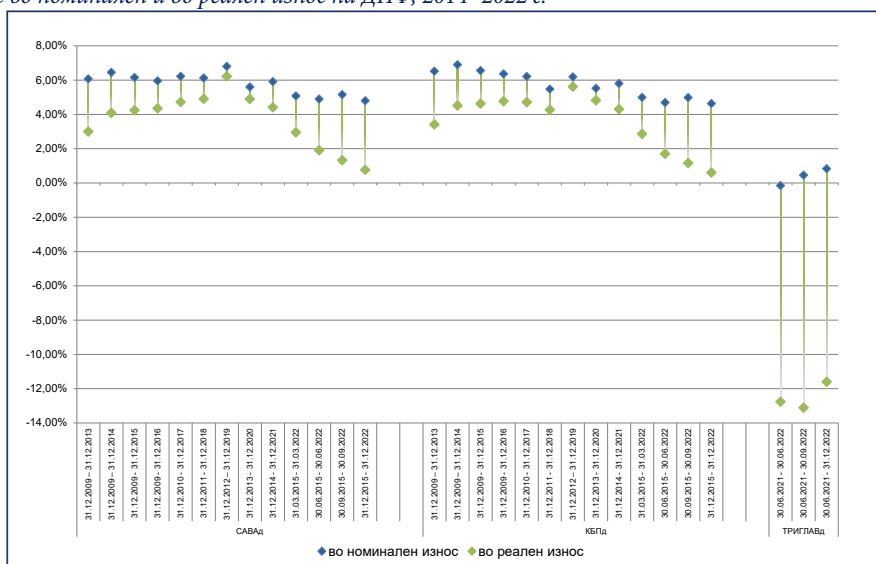
Со оглед на долгорочната природа на пензиското осигурување, добро е да се пресмета и приносот на доброволните пензиски фондови од почетокот на нивното постоење, сведен на годишно ниво, кој за САВАд изнесува 5,48% во номинален износ односно 2,47% во реален износ, за КБПд 5,52% во номинален износ односно 2,45% во реален износ, а за ТРИГЛАВд 1,06% во номинален износ односно -10,39% во реален износ.

Движењето на приносот во номинален износ, по периоди, може да се види на графикон 6.23., каде што се прикажани приносите по периоди, од 31.12.2009 до 31.12.2022 година, по фондови. На почетокот, се забележува раст на приносот, така што, на крајот на првата половина од 2011 година, се забележуваат високи приноси и кај двата доброволни пензиски фонда, додека на крајот на 2011 година, имаше опаѓање на приносите. Потоа, во наредните години следи постепен раст на приносот до средината на 2015 година, по што се забележува опаѓање на приносот, до средината на 2016 година, и потоа повторно се забележува пораст на приносот, заклучно со крајот на 2016 година. Во 2019 година се забележува зголемување на приносот во однос на приносот на крајот од 2018 година. Во 2020 година се забележуваат помали приноси во однос на 2019 година кај САВАд и КБПд, најмногу заради неповолните состојби на финансиските пазари во услови на пандемија на вирусот Корона. После порастот на приносите во 2021 година, во 2022 година се забележува пад на приносите кај САВАд и КБПд заради глобалната криза предизвикана од воениот конфликт помеѓу Украина и Русија. ТРИГЛАВд во почетните години од своето работење и во исклучителни околности заради неповолните состојби на финансиските пазари забележа принос во номинален износ помал од нула, којшто веќе во следниот период беше надоместен.

Графикон 6.23. Принос на ДПФ (во номинален износ)

Графикон 6.24. Принос во номинален и во реален износ на ДПФ, 2014- 2022 г.

Движењето на приносот во номинален и во реален износ, во период од 2013 до 2022 година (на годишно ниво) и во 2022 година (на квартално ниво), по соодветни законски дефинирани периоди, конвертиран во еквивалентна годишна стапка на принос, по доброволен пензиски фонд, можат да се видат на графикон 6.24. На овој графикон е прикажано и движењето на приносот во номинален и во реален износ на ТРИГЛАВд, за соодветните периоди согласно регулативата бидејќи постои подолго од 12 месеци но пократко од 84 месеци. Во 2022 година приносот во номинален износ и реален износ бележи намалување и кај САВАд (од 4,90% до 4,80% во номинален износ и од 1,90% до 0,77% во реален износ) и кај КБПд (од 4,70% до 4,64% во номинален износ и од 1,70% до 0,61% во реален износ). Во 2022 година приносот и во номинален и во реален износ бележи намалување и кај САВАд (од 5,08% до 4,80% во номинален и од 2,95% до 0,77% во реален износ) и кај КБПд (од 4,99% до 4,64% во номинален износ и од 2,87% до 0,61% во реален износ). Притоа, најмал износ на принос во номинален износ и во реален износ е забележан во четвртиот квартал кај пензиските фондови кои постојат повеќе од седум години. Приносот на третиот доброволен пензиски фонд што почна со работа во март 2021 година после негативниот резултат во номинален износ во јуни 2022 година забележа раст и во номинален (од -0,16% до 0,84%) и во реален износ (од -12,76% до -11,60%). Во разгледуваниот период (2013 - 2022 година) промената на нивото на трошоците на живот во пресметковните периоди, сведена на годишно ниво, до 2019 година бележи намалување што влијае врз постепено приближување на приносите во реален износ кон приносите во номинален износ, додека пак во периодот по 2019 година (особено во 2022 година) бележи зголемување што влијае врз постепено одалечување на приносите во реален износ од приносите во номинален износ.

Седумгодишниот принос на ниво на доброволно капитално финансирано пензиско осигурување за период 31.12.2015 – 31.12.2022 година, пресметан преку промената на пондерираниот просек¹⁹ на сметководствените единици на доброволните пензиски фондови, сведен на годишно ниво изнесува 4,64% во номинален односно 0,61% во реален износ.

¹⁹Просечната вредност е пресметана како пондериран просек на сметководствените единици на доброволните пензиски фондови во однос на нето-средствата на доброволните пензиски фондови.

6.7 Надоместоци кај доброволните пензиски фондови

За вршење на своите функции за управување со средствата на доброволниот пензиски фонд, проценка на средствата, зачленување, водење доброволни индивидуални и професионални сметки на членовите и за известување на членовите, како и за плаќање на надоместоците за МАПАС и за чуварот на имот, друштвата, во согласност со Законот за доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, наплатуваат надоместок од придонеси, надоместок од средства и надоместок за премин.

Надоместокот од придонеси се наплаќа како процент од секој уплатен придонес во доброволен пензиски фонд, пред неговото претворање во сметководствени единици. Овој надоместок друштвото го наплатува во ист процент, од сите членови на доброволниот пензиски фонд, освен во случај на членови кои се учесници во професионална пензиска шема или во случај на повеќегодишно членство. Месечниот надоместок од средства претставува процент од вредноста на нето-средствата на доброволниот пензиски фонд, кој се пресметува на секој датум на проценка на средствата на доброволниот пензиски фонд (во согласност со важечката подзаконска регулатива, датум на проценка е секој ден) и се наплатува еднаш месечно. Надоместокот за премин се наплатува во случај на премин на член од еден доброволен пензиски фонд во друг доброволен пензиски фонд, под услов членот кој преминува да бил член во постојниот доброволен пензиски фонд помалку од една година.

Табела 6.7. Надоместоци кои ги наплаќаа друштвата кои управуваат со доброволни пензиски фондови во 2022 г.

Вид на надоместок	САВА	КБ Прво	ТРИГЛАВ	ВФПд
Надоместок од придонес*	2,50% ²⁰	2,90% ²¹	2,90%	2,90%
Месечен надоместок од вредноста на нето средствата на доброволниот пензиски фонд	0,075% ²²	0,075% ²³	0,075%	0,075%
Надоместок за премин				
Број на денови**	износ на надоместок за премин	износ на надоместок за премин	износ на надоместок за премин	износ на надоместок за премин
број на денови ≤ 360	10 Евра	10 Евра	10 Евра	10 Евра
број на денови > 360	не се наплаќа надоместок за премин	не се наплаќа надоместок за премин	не се наплаќа надоместок за премин	не се наплаќа надоместок за премин

* За членови кои се учесници во професионална пензиска шема, друштвото може да определи понизок износ на овој надоместок.

** Бројот на денови се определува врз основа на бројот на денови од датумот кога членот се стекнал со статус на член во постојниот доброволен пензиски фонд до датумот на потпишување на договорот за членство со идниот доброволен пензиски фонд.

Законот ги определува максималните износи, а слобода на друштвата е да ги определат износите на поодделните видови надоместоци во рамките на законскиот максимум.

Надоместоците кои ги наплаќаа друштвата кои управуваат со доброволните пензиски фондови во РСМ, за 2022 година, се прикажани во табела 6.7.

Висината на надоместоците од придонеси, кои се наплатуваа од почетокот на работењето на третиот столб, заклучно со 2022 година, е прикажана во табела 6.8.

Од почетокот на работењето на доброволните пензиски фондови, пензиските друштва го намалуваа надоместокот од придонеси, и тоа САВА трипати, додека КБ Прво двапати. Надоместокот од средства од почетокот на работењето на третиот столб изнесуваше 0,15% месечно од вредноста на нето-средствата на доброволниот пензиски фонд. Исто така, во 2011 година, двете друштва го намалија и надоместокот од средства и тоа на 0,100% кај САВА и на 0,075% кај КБ Прво. Во 2021 година САВА уште еднаш го намали надоместокот од средства и сега истиот изнесува 0,075%.

²⁰ Од 1 мај 2021 година (претходно беше 2,90%).

²¹ Од 1 јуни 2013 година (претходно беше 4,00%).

²² Од 1 мај 2021 година (претходно беше 0,100%).

²³ Од 1 јануари 2011 година (претходно беше 0,15%).

Табела 6.8. Висина на надоместоците од придонеси кои ги наплаќаа пензиските друштва во третиот столб

Пензиско друштво	Износ	Датум на примена
САВА	5,25%	Од почетокот на работа на фондот (15 јули 2009 г.)
	3,80%	Од 1 март 2011 г.
	2,90%	Од 1 јануари 2017 г.
	2,50%	Од 1 мај 2021 г.
КБ Прво	5,50%	Од почетокот на работа на фондот (21 декември 2009 г.)
	4,00%	Од 24 април 2010 г.
	2,90%	Од 1 јуни 2013 г.
ТРИГЛАВ	2,90%	Од 1 март 2021 г.
ВФПд	2,90%	Од почеток на работа на фондот (18 октомври 2022 г.)

Наплатата на надоместоците (во илјади денари), од страна на друштвата кои управуваат со доброволните пензиски фондови, во текот на 2022 година, по месеци и по вид надоместок, е дадена во табела 6.9.

Трансакциските провизии, во врска со трансакциите за стекнување или за пренос на средствата на доброволниот пензиски фонд, се плаќаат од средствата на доброволниот пензиски фонд, а ги наплатуваат избрани правни лица кои вршат услуги со хартии од вредност, дома и во странство. Трансакциските провизии се пресметуваат како процент од вредноста на секоја склучена трансакција.

Во текот на 2022 година, од САВАд биле наплатени вкупно околу 287 илјади денари трансакциски провизии, од КБПд биле наплатени вкупно околу 64 илјади денари, од ТРИГЛАВд биле наплатени вкупно 3 илјади денари, додека од ВФП биле наплатени 13 илјади денари трансакциски провизии.

Табела 6.9. Наплата на надоместоци од страна на друштвата, во 2022 г. (во илјади денари)

	Јан.	Фев.	Мар.	Апр.	Мај	Јун.	Јул.	Авг.	Сеп.	Окт.	Ное.	Дек.	Вкупно
САВАд – вкупно	1.456	1.549	1.438	1.492	1.276	1.303	1.308	1.323	1.333	1.472	1.457	1.873	17.281
од придонеси	395	483	372	416	205	236	226	223	247	389	354	768	4.315
од средства	1.061	1.066	1.066	1.076	1.071	1.067	1.081	1.100	1.086	1.083	1.103	1.105	12.967
КБПд – вкупно	1.322	1.572	1.532	1.516	1.705	1.431	1.413	1.597	1.613	1.422	1.573	2.234	18.932
од придонеси	239	487	440	412	604	333	302	461	486	301	432	1.092	5.589
од средства	1.083	1.086	1.093	1.103	1.101	1.099	1.111	1.137	1.128	1.121	1.141	1.142	13.343
ТРИГЛАВ – вкупно	15	6	7	6	8	7	9	11	12	12	12	44	149
Од придонеси	13	4	4	3	5	4	6	7	7	7	7	39	104
Од средства	2	3	3	3	3	3	4	4	5	5	5	6	46
ВФПд - вкупно										9	21	98	128
Од придонеси										9	20	85	114
Од средства										0	1	13	15

6.8 Исплата на пензиски надоместоци од доброволно капитално финансирано пензиско осигурување

Условите за стекнување право на пензиски надоместок и начинот на исплата на пензискиот надоместок од третиот столб, се полиберални во однос на вториот столб, но сепак треба да се има предвид дека тие се заштеди за периодот по пензионирање. Имено, средствата можат да се повлечат најрано десет години пред возраста за стекнување право на старосна пензија, во согласност со Законот за пензиското и инвалидското осигурување, што во моментот би значело најрано на возраст од 54 години за мажи, односно 52 години за жени. Исто така, средствата можат да се повлечат во случај кога кај членот е утврдена општа неспособност за работа, од страна на Комисија за оцена на работната способност, при Фондот на ПИОСМ, без оглед на возраста. Во случај на смрт на член на доброволен пензиски фонд, средствата од сметката на членот стануваат дел од оставинската маса и со нив се постапува во согласност со Законот за наследување.

Средствата од третиот столб се користат по избор на членот во следните видови пензиски надоместоци:

- еднократна или повеќекратна исплата на средства;
- пензиски ануитет што се исплаќа од друштво за осигурување овластено за таа цел;
- програмирани повлекувања што се исплаќаат од друштвото кое управува со доброволен пензиски фонд, или
- комбинација од горенаведените опции.

Обезбедувањето пензии и пензиски надоместоци, кои се исплатуваат од вториот и од третиот столб, е регулирано со Законот за исплата на пензии и пензиски надоместоци од капитално финансирано пензиско осигурување.

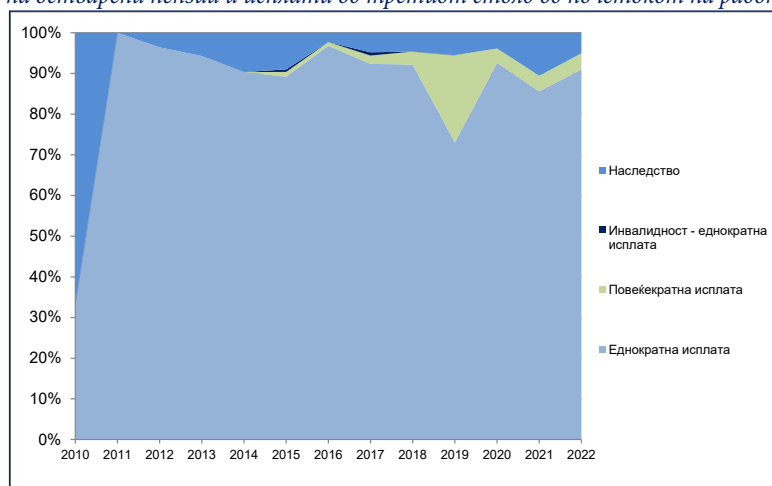
Во 2022 година беа остварени 377 пензиски надоместоци и исплати од третиот столб. Најголем дел од остварените пензиските надоместоци беа во случаи на исполнети критериуми на возраст и тоа најголем дел како еднократни исплати, а мал дел и како повеќекратни исплати. Исто така, беше исплатени и пензиски надоместоци во случај на инвалидност како еднократна исплата. Мал дел од исплатите во трет столб беа во случај на смрт на член, со исплата на наследство. Детален преглед на остварените пензиски надоместоци и исплати за членови на трет столб, по доброволни пензиски фондови и вид на сметка, за 2022 година, се дадени во табела 6.10.

Табела 6.10. Остварени пензиски надоместоци и исплати на членови од трет столб

Вид на пензиски надоместок/ Доброволен пензиски фонд	САВАд		КБПд		Вкупно
	Инд. сметка	Проф. сметка	Инд. сметка	Проф. сметка	
Старост – еднократна исплата	90	59	42	151	342
Старост – повеќекратна исплата	2	6	3	4	15
Инвалидност – еднократна исплата	1	0	0	0	1
Наследство	4	2	4	9	19
Вкупно	97	67	49	164	377

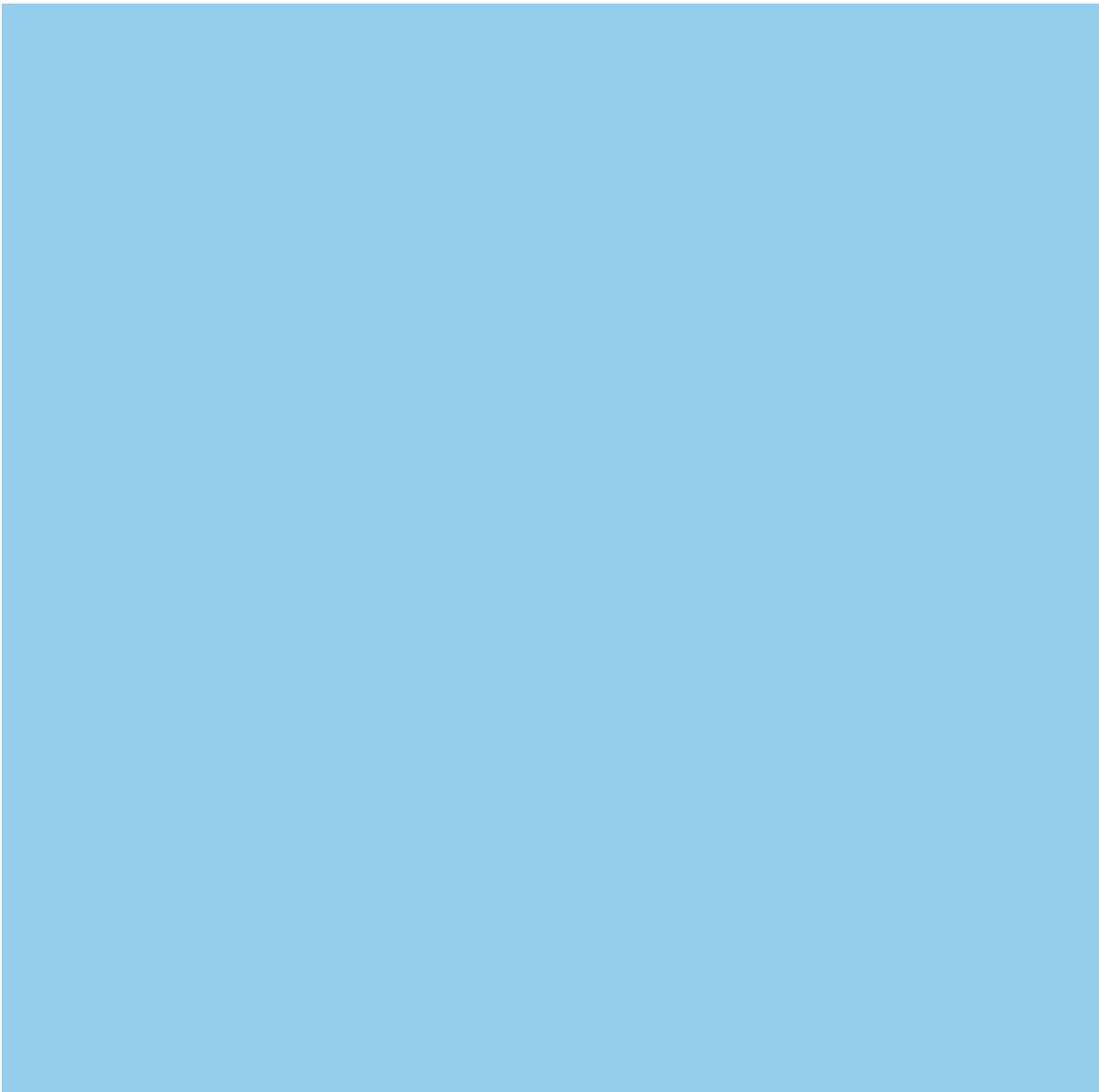
На графикон 6.25. е прикажана структурата на остварени пензиски надоместоци и исплати на членови од третиот столб од почетокот на работењето на третиот столб, по години, заклучно со 2022 година. Бројот на исплати е мал, бидејќи системот е сè уште млад и членовите се релативно млади лица. Најголем дел од исплатите се еднократни исплати во случај на исполнети критериуми на возраст, па потоа исплатите во случаите на смрт на член како исплата на наследство. Постојат и мал број еднократни исплати по основ инвалидност како и повеќекратни исплати по основ на исполнети критериуми на возраст.

Графикон 6.25. Структура на остварени пензии и исплати од третиот столб од почетокот на работа

Маркетинг и агенти на пензиските
друштва

7

7. Маркетинг и агенти на пензиските друштва

Заради заштита на интересите на постојните, на идните членови и на пензионираните членови на капитално финансираното пензиско осигурување и заради обезбедување фер и објективно информирање на јавноста, маркетингот се врши во регулирана средина, уредена со закон и со подзаконски акти.

Во текот на 2022 година беше организиран и реализиран испит за агенти, во шест испитни сесии, при што 57% од присутните кандидати го положиле испитот. Исто така, тековно, се вршеа регистрација и годишна обнова на регистрацијата на агентите, а на дел од агентите им престана статусот на агент.

Зголемување на просечниот број на склучени договори по агент продолжува и во 2022 година најмногу поради зголемувањето на просечниот број на склучени договори по агент кај ТРИГЛАВ. Во однос пак на бројот на агенти кои склучувале договори, има зголемување кај трите пензиски друштва.

Заради заштита на интересите на постојните и идните членови и на пензионираните членови на капитално финансираното пензиско осигурување и заради обезбедување фер и објективно информирање на јавноста, маркетингот се врши во регулирана средина, уредена со закон и со подзаконски акти.

Работи на маркетинг се сите активности чија цел е рекламирање на пензиските друштва и на задолжителните и доброволните пензиски фондови и информирање и склучување договори за членство во задолжителните и во доброволните пензиски фондови и за исплата на средства од задолжителните и од доброволните пензиски фондови. Овие активности вклучуваат: рекламирање на работењето на пензиските друштва и на пензиските фондови со кои тие управуваат, информирање за карактеристиките на задолжително и на доброволно капитално финансирано пензиско осигурување, информирање за надоместоците и за трансакциските провизии, информирање за приносите на задолжителните и на доброволните пензиски фондови, информирање за инвестициските портфолија на задолжителните и на доброволните пензиски фондови, информирање за индивидуални сметки, доброволни индивидуални сметки и за професионални сметки, зачленување и премин на членови од еден во друг задолжителен пензиски фонд, зачленување и премин на членови од еден во друг доброволен пензиски фонд, склучување на договори за програмирани повлекувања, договори за еднократна исплата и договори за повеќекратни исплати и други активности заради рекламирање и обезбедување информации поврзани со работењето на пензиските друштва и пензиските фондови. Пензиското друштво може да врши работи на маркетинг на пензиски фонд, во своите простории, во простории на неговите деловни соработници за маркетинг или надвор од нив, директно или преку соодветен вид комуникација (телефон, факс, интернет). Просториите за маркетинг мора да исполнуваат одредени законски пропишани услови.

За да се овозможи МАПАС да ја оствари контролната функција врз материјалите за маркетинг, пензиското друштво е должно да го достави до МАПАС, во фотокопија или на соодветен надворешен медиум, секој објавен материјал за маркетинг, во рок од три дена по неговото објавување. Во случај кога МАПАС смета дека некоја реклама, или друг пишан материјал, може да предизвика заблуда, може со решение да го забрани понатамошното објавување, или дистрибуција, и да нареди објавување на измена на тој материјал, во рок што самата ќе го определи.

Лице кое врши маркетинг, т.е. агент, може да биде лице вработено во пензиско друштво или друго лице кое е договорно ангажирано од страна на пензиско друштво. Агентот може да врши работи на маркетинг на пензиски фондови и/или да склучува договори за членство или за исплата на средства, само за пензиски фондови со кои управува пензиското друштвото во кое тој е вработен или договорно е ангажиран. Агентот задолжително присуствува при склучувањето на договорот за членство во пензиски фонд, на договорот за премин, договорот за програмирани повлекувања, договорот за еднократна исплата и на договорот за повеќекратни исплати и е должен да го потпише таквиот договор. Агентот е должен сите контакти со членот, со пензионираниот член или со лицата кои имаат право да станат членови и пензионирани членови на пензиски фонд, да ги врши лично и не смее да склучува договори преку друго лице. Исто така, агентот има значајна улога и при избор на вид на исплата на пензија од капитално финансираното пензиско осигурување, од страна на членот, и е должен лично да ги презентира понудите за проектирани идни пензии на членот кој поднел барање за котација, со детално објаснување на карактеристиките и на користените претпоставки за сите видови исплати на пензии.

Лицето може да врши работи на маркетинг, само по неговото запишување во Регистарот на агенти што го води МАПАС. МАПАС ги пропишува начинот и постапката за полагање на испитот за агенти и начинот и постапката за запишување на лицето во Регистарот на агенти.

Во текот на 2022 година, се организираше испит за агенти во шест испитни сесии и од вкупно 575 присутни кандидати, пријавени за полагање на испитот, положиле 327 или 57% од присутните кандидати. Во табела 8.1. се дадени детални податоци за присутните кандидати кои го полагаа испитот за агенти во 2022 година, по пензиско друштво.

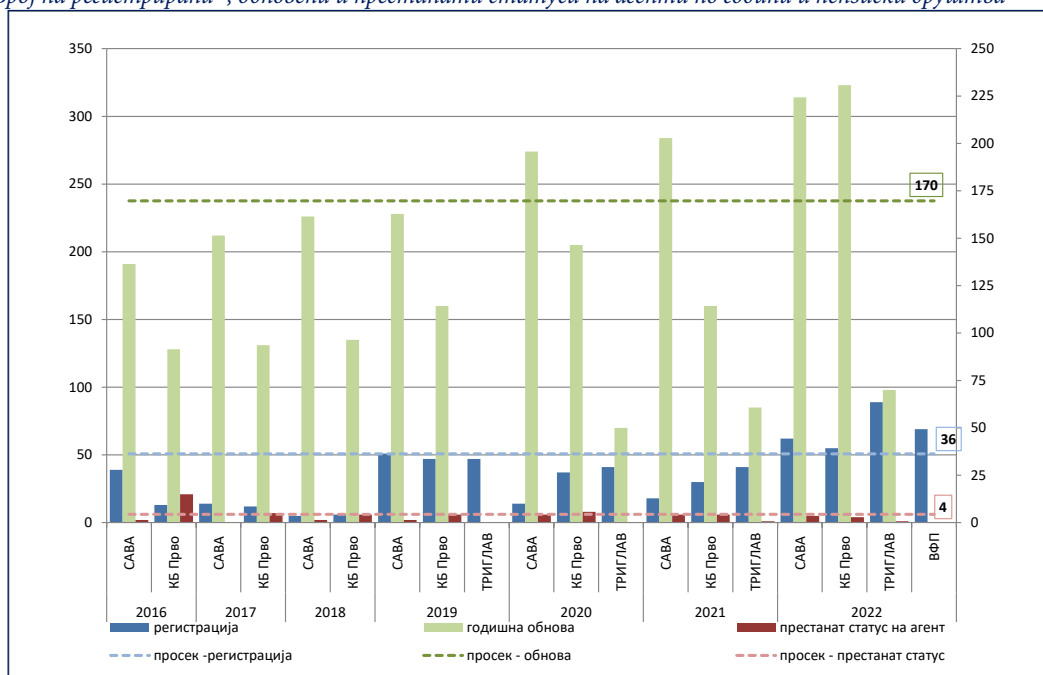
Табела 7.1. Присутни кандидати кои го полагаа испитот за агенти по пензиско друштво

Пензиско друштво	Присутни	Положиле	Положиле (во %)
САВА	131	75	57%
КБ Прво	151	55	36%
ТРИГЛАВ	165	109	69%
ВФП	128	88	67%
Вкупно	575	327	57%

Во текот на 2022 година, беше извршена регистрација на вкупно 275 агенти, од кои 62 агенти на САВА, 55 агенти на КБ Прво, 89 агенти на ТРИГЛАВ и 69 агенти на ВФП. Повторна регистрација²⁴ се изврши на 1 агенти на ВФП. Исто така, беше извршена и годишна обнова на регистрација на агентите и тоа, на вкупно 735 агенти, од кои 314 на САВА, 323 агенти на КБ Прво и 98 агенти на ТРИГЛАВ. Во текот на 2022 година, на вкупно 10 агенти им престанал статусот на агент од кои 5 агенти на САВА, 4 агенти на КБ Прво и 1 агент на ТРИГЛАВ. Преглед на бројот и просечните вредности на регистрирани, обновени и престанати статуси на агенти од 2016 година до 2022 година по пензиско друштво, е даден на графиконот 7.1. Може да се забележи дека бројот на регистрирани агенти кај САВА, КБ Прво и ТРИГЛАВ во 2022 година е поголем во споредба со 2021 година.

Во врска со бројот на договори за членство во задолжителните пензиски фондови, кои ги склучуваат агентите од почетокот на работата на системот, од графикон 7.2. може да се забележи дека најмногу агенти, кои во просек склучувале и најмногу договори за членство, има во 2005 година, со оглед на тоа дека тоа беше почетокот на системот, и до 31.12.2005 година, беше крајниот рок доброволните членови да одберат дали ќе се приклучат во двостолбниот систем и да потпишат договор. Во наредните години, бројот на агенти, кои склучуваат договори, континуирано се намалува од година во година, а едновременно расте просечниот број склучени договори по агент, до 2011 година. Потоа, до 2014 година просечниот број склучени договори по агент значително опаѓа. Во следните години бројот на агенти, кои склучувале договори и просечниот број на склучени договори по агент остануваат на приближно слично ниво. Во 2019 година, кога започна да работи третото пензиско друштво, повторно се забележува зголемување на бројот на агенти, кои склучувале договори како и минимално зголемување на просечниот број на склучени договори по агент во однос на 2018 година. Зголемување на просечниот број на склучени договори по агент продолжува и во следните три години најмногу поради зголемувањето просечниот број на склучени договори по агент кај ТРИГЛАВ. Во однос пак на бројот на агенти кои склучувале договори, има зголемување кај трите пензиски друштва.

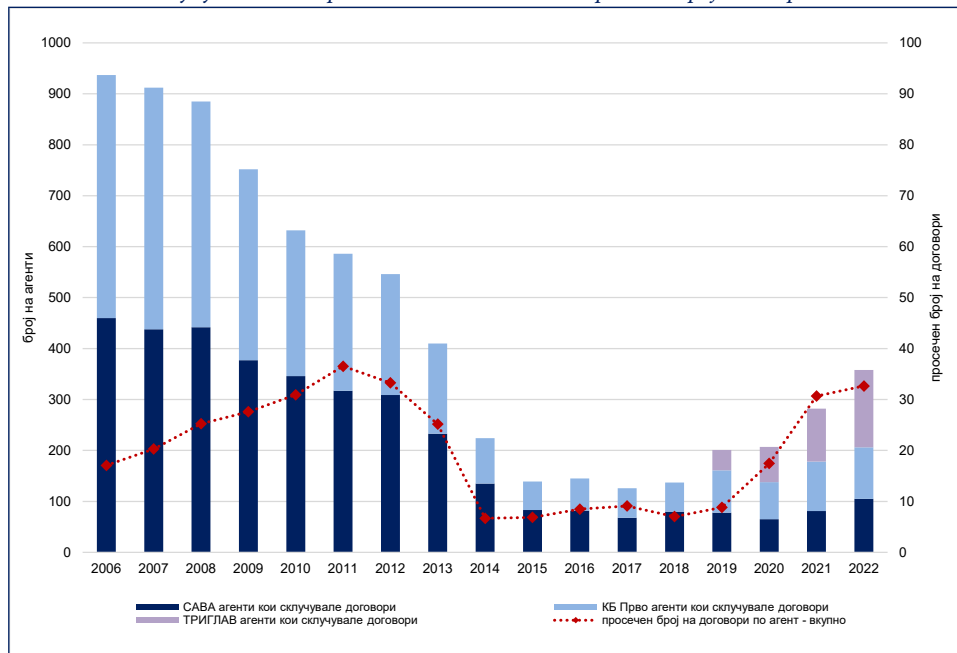
Графикон 7.1. Број на регистрирани²⁵, обновени и престанати статуси на агенти по години и пензиски друштва

²⁴Повторна регистрација на агент за едно пензиско друштво се врши за агент кој претходно бил активен агент на друго пензиско друштво.

²⁵Бројот на агенти кои се повторно регистрирани се вклучени во бројот на регистрирани агенти

Графикон 7.2 Број на агенти кои склучувале договори за членство во ЗПФ и просечен број договори по агент

Прилог

Прилог: Ефекти на тековната финансиска и економска неизвесност врз капитално финансираното пензиско осигурување во Република Северна Македонија²⁶

Актуелните случувања на глобално ниво имаа свое негативно влијание и на пензиските фондови со дефинирани придонеси, и во странство и во Северна Македонија. Притоа, важно е да се потенцира дека средствата на македонските пензиски фондови не се директно изложени во Украина и во Русија и генерално последиците од воениот конфликт ги почувствуваа посредно, преку макроекономски канали, како што се инфлаторните притисоци, повисоките каматни стапки и понискиот економски раст.

Во овој период просечната вредноста на сметководствената единица забележа поголеми осцилации од вообичаените и во текот на 2022 година се забележува пад од 3,43%, на пондерираниот просек на сметководствената единица на задолжителните пензиски фондови, во однос на 31.12.2021 година и пад од 3,33% на пондерираниот просек на сметководствената единица на доброволните пензиски фондови. Глобалните случувања сепак влијааа и на намалување на приносите пресметани за седумгодишен период во 2022 година. Во текот на четвртиот квартал се забележуваат помали износи на приноси во номинален износ во однос на претходните квартали, а износите на приноси во реален износ се значајно помали, што најмногу се должи на зголемената инфлација.

Глобалната финансиска и економска неизвесност во 2022 година ги измести трендовите на нагорно движење на параметрите на задолжителното и доброволното капитално финансирано пензиско осигурување, но пензиските фондови сè уште се во фаза на акумулација и се очекува овие влијанија да бидат надминати во понатамошните години.

Во текот на 2022 година пензиските фондови се соочија со неизвесно макроекономско и финансиско окружување. По годините на релативно ниски каматни стапки и ниска инфлација, неодамнешните настани како што се пандемијата со вирусот Корона и војната во Украина влијааа на глобалните синџири на снабдување и променија некои од овие макроекономски трендови, со зголемена инфлација, нагло зголемување на каматните стапки и неизвесност за економскиот раст. Овие актуелни случувања имаа свое негативно влијание и на пензиските фондови со дефинирани придонеси, и во странство и во Северна Македонија. Притоа, важно е да се потенцира дека средствата на македонските пензиски фондови не се директно изложени во Украина и во Русија и генерално последиците од војната ги почувствуваа посредно, преку макроекономски канали, како што се инфлаторните притисоци, повисоките каматни стапки и понискиот економски раст.

Растечката инфлација може да влијае на средствата на пензиските фондови прво преку инвестициските резултати. Имено, инфлацијата може да ја намали вредноста и инвестицискиот резултат на класите на средства со фиксен принос (на пр. обврзници со фиксна каматна стапка) бидејќи нивните парични текови имаат помала куповна моќ со текот на времето. Додека пак сопственичките класи на средства (на пр. акциите) покажуваат различни приноси во време на растечка инфлација.

Исто така и промените на каматните стапки имаа свое влијание врз средствата на пензиските фондови. Повисоките каматни стапки може негативно да влијаат на заработката и цените на акциите на некои компании, преку повисоки трошоци за задолжување и потенцијално помали приходи кои доаѓаат од намалената побарувачка и трошење на потрошувачите. Цената и вредноста на постоечките обврзници исто така може да се намалат, бидејќи каматните стапки се зголемуваат и инвеститорите се насочуваат кон новоиздадени обврзници со повисок принос.

Потоа, повисоката инфлација и повисоките каматни стапки може да предизвикаат нестабилност и волатилност на финансиските пазари во услови на влошена економска перспектива. Зголемената инфлација и промените во монетарните политики создаваат промени во очекувањата на учесниците на пазарот и флукуации на цените. Средствата на пензиските фондови коишто беа вложени во акции забележаа поизразени флукуации во текот на 2022 година. Иако финансиските пазари закрепнаа по падот во првиот квартал во 2022 година, тие подоцна повторно забележаа пад поради очекувањата од зголемена инфлација и понизок економски раст. Исто така очекувањата за помал економски раст, може да влијаат негативно на инвестициските резултати на пензиските фондови. Основните фактори кои го намалуваат растот може да доведат до помал инвестициски принос во некои сектори и затоа би можеле да влијаат на инвестициските резултати на пензиските фондови во зависност од нивната распределба на средствата.

Неизбежно е влијанието на светските берзи врз цените на хартиите од вредност во кои се инвестирани средствата на македонските пензиските фондови. Првично ефектот се гледа врз износите на сметководствената единица прикажани на Графикон 1. Во овој период просечната вредноста²⁷ на сметководствената единица забележа поголеми осцилации од

²⁶ Копиртени извори: OECD – Pension Market in Focus, The impact of inflation and current financial and economic uncertainty on pension and insurance market, www.hanfa.hr, www.asfromania.ro и сопствени пресметки.

²⁷ Просечната вредност на сметководствената единица е пресметана како пондериран просек во однос на нето средствата на пензиските фондови

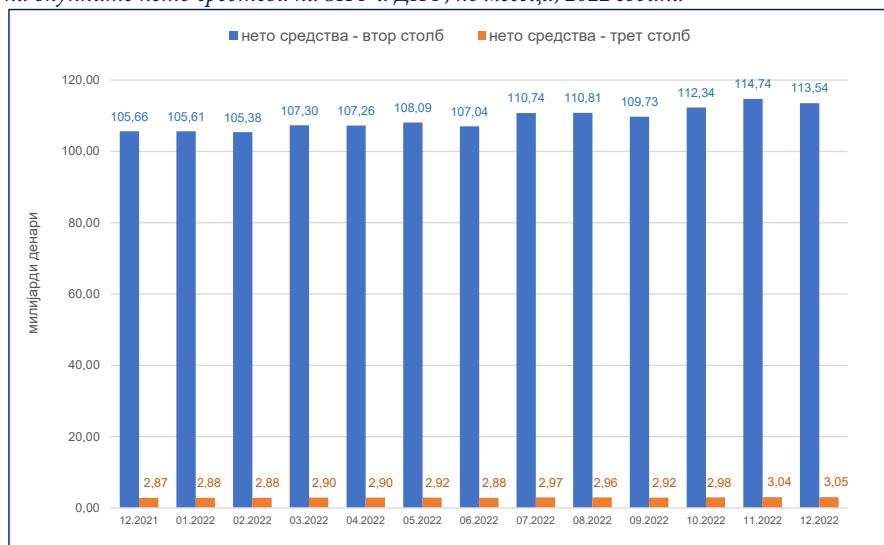
вообичаените и во текот на 2022 година се забележува пад од 3,43%, на пондерираниот просек на сметководствената единица на задолжителните пензиски фондови, во однос на 31.12.2021 година и пад од 3,33% на пондерираниот просек на сметководствената единица на доброволните пензиски фондови. Овие ефекти се краткорочни, а пензиските фондови се долгорочни инвеститори, па нивните перформанси се оценуваат на долг рок. Заклучно со април 2023 година веќе се забележува раст на сметководствената единица, и тоа од 2,48% кај задолжителните пензиски фондови и 2,90% кај доброволните пензиски фондови, и покрај продолженото неизвесно окружување и влијание на новонастанатите случувања во банкарскиот сектор и пазарите во САД и Швајцарија. И пензиските системи во земји со пензиски систем сличен на македонскиот ја почувствуваа светската финансиска криза. За споредба, во изминатата година забележан е пад на сметководствената единица на пензиските фондови и во Хрватска и Романија. Просечната вредност на сметководствената единица на задолжителните пензиски фондови во Хрватска со балансирано портфолио (mix на категорија B) во 2022 година забележа пад од околу 5,04%, додека просечната вредност на сметководствената единица на задолжителните пензиски фондови во Романија забележа пад од околу 3,40%.

Графикон 1. Движења на пондерираниот просек на сметководствените единици на ЗПФ и ДПФ, 2022 година

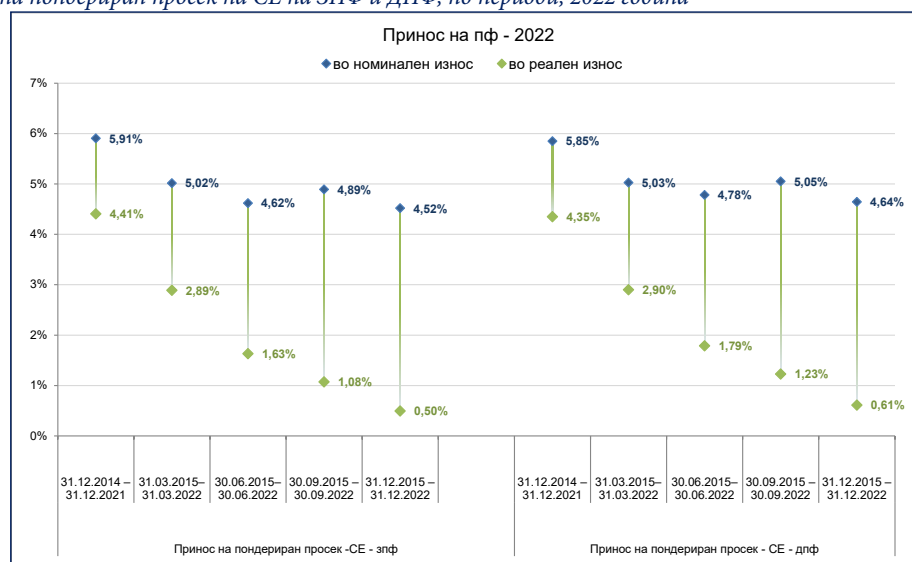
Негативните глобални случувања на светските финансиски пазари во 2022 година имаа свое влијание што предизвика отстапувања од растечкиот тренд на месечно ниво и на вредноста на нето средствата на пензиските фондови (Графикон 2). Намалување на вредноста на нето средствата на задолжителните и доброволните пензиски фондови на месечно ниво од околу 1% се забележува во месеците јуни, септември и декември 2022 година. Сепак заклучно со 31.12.2022 во однос на 31.12.2021 година, иако помал од вообичаениот, се забележува раст од 7,46% кај задолжителните и 6,36% кај доброволните пензиски фондови.

Графикон 2. Движења на вкупните нето средства на ЗПФ и ДПФ, по месеци, 2022 година

Пензиските фондови се долгорочни инвеститори, па позначајно е истите да се ценат на подолг рок. Согласно прописите приносот на пензиските фондови се пресметува за седумгодишен период во номинален и реален принос. Глобалните случувања сепак влијаеа и на намалување на приносите пресметани за седумгодишен период во 2022 година (Графикон 3.). Седумгодишниот принос на ниво на задолжително капитално финансирано пензиско осигурување за период 31.12.2015 – 31.12.2022 година, пресметан преку промената на пондерираниот просек на сметководствените единици на задолжителните пензиски фондови, сведен на годишно ниво изнесува 4,52% во номинален односно 0,50% во реален износ. Тоа значи намалување на приносот во номинален износ за 1,39 процентни поени, односно за 3,91 процентни поени на приносот во реален износ во однос на приносот за периодот 31.12.2014 – 31.12.2021 година. Потоа, седумгодишниот принос на ниво на доброволно капитално финансирано пензиско осигурување за период 31.12.2015 – 31.12.2022 година, пресметан преку промената на пондерираниот просек на сметководствените единици на доброволните пензиски фондови, сведен на годишно ниво изнесува 4,64% во номинален односно 0,61% во реален износ. Тоа значи намалување на приносот во номинален износ за 1,21 процентни поени, односно за 3,74 процентни поени на приносот во реален износ во однос на приносот за периодот 31.12.2014 – 31.12.2021 година. Во текот на четвртиот квартал се забележуваат помали износи на приноси во номинален износ во однос на претходните квартали, а износите на приноси во реален износ се значајно помали, што најмногу се должи на зголемената инфлација. По 2019 година се забележува зголемувањето на промената на нивото на трошоците на живот, сведена на годишно ниво, што изразено влијае на падот на износите на приносот во реален износ во 2022 година. Македонските пензиски фондови сè уште се во фаза на акумулација, па се очекуваат добри инвестициски резултати кои ќе ги надоместат резултатите од ваквите пазарни шокови.

Графикон 3. Принос на пондериран просек на СЕ на ЗПФ и ДПФ, по периоди, 2022 година

Индивидуално влијание врз членовите на пензиските фондови

Влијанието на ваквите финансиски кризи индивидуално за членовите во пензиските фондови со дефинирани придонеси зависи од алокацијата на средствата на пензискиот фонд и од возраста на членот, затоа што инвестицискиот ризик го носи самиот член индивидуално.

Инфлацијата влијае на износот на акумулираните средства за членовите кои се уште во фаза на акумулација. Иако инфлацијата може да ја наруши куповната вредност на средствата на членовите во зависност од начинот на којшто тие се инвестираат, некои фактори, како што е растот на платите, може да ги заштитат членовите од ефектот на инфлацијата врз износот на пензиските заштеди што ги акумулираат. Придонесите коишто се однапред дефинирани како дел од платата автоматски се зголемуваат со порастот на платата, зачувувајќи ја вредноста на придонесите во пензискиот фонд во реална смисла до одредено ниво, во зависност од врската помеѓу платите и инфлацијата. Од друга страна зголемената инфлација може да влијае на намалување на фреквенцијата и износите на уплатите во пензиските заштеди особено во доброволните пензиски фондови, бидејќи постои ризик членовите да ја фаворизираат потрошувачката наместо штедењето за да се справат со кризата на трошоците за живот.

Износот на пензијата која членот ќе ја добие од вториот и третиот столб ќе зависи од добивката која задолжителниот односно доброволниот пензиски фонд ќе ја остварува во текот на сите години од придонесувањето на членот и од остварениот принос во целиот тој период, а не само во неколку години од работењето. Логично е и очекувано, во периодот додека членовите вложуваат во избраните пензиски фондови, да постојат и периоди на послаби резултати, дури и финансиски кризи на целиот пазар на капитал, дома или во странство, но она што е најважно е добивката од

периодите на добро работење да ја покрие загубата кога пазарите на капитал работат полошо, односно просечно годишно, ако се земе во предвид целокупниот век на придонесување на осигуреникот (30-40 години) фондот да обезбеди разумна добивка која ќе обезбеди разумно ниво на пензија од вториот односно пензиски надоместок од третиот столб. Оттаму, неповолните движења на средствата на пензиските фондови во 2022 година нема да влијаат многу на средствата на помладите членови кои можат да очекуваат во понатамошните години покривање на загубите. Додека пак за повозрасните членови, кои се блиску до пензионирање, големи загуби на средствата на пензиските фондови би значеле трајни загуби на приход ако заштедените пари би требало да ги искористат за анuitети или програмирани повлекувања.

Но, просечната возраст на членовите на задолжителните пензиски фондови е 37 години и над 93% од членовите во задолжителните пензиски фондови се помлади од 50 години возраст додека пак просечната возраст на членовите на доброволните пензиски фондови е 46 години и над 66% од членовите во доброволните пензиски фондови се помлади од 50 години возраст. Бројот на лица кои во 2022 година подигнуваа средства од задолжителните и доброволните пензиски фондови е многу мал. Се очекува овие краткорочни неповолни влијанија на средствата на пензиските фондови да бидат неутрализирани во годините кои членовите ги имаат до пензионирање.

Глобалната финансиска и економска неизвесност во 2022 година ги измести трендовите на нагорно движење на параметрите на задолжителното и доброволното капитално финансирано пензиско осигурување, но пензиските фондови сè уште се во фаза на акумулација и се очекува овие влијанија да бидат надминати во понатамошните години.

МАПАС, како регулатор и супервизор, редовно ја следи состојбата и ризиците во капитално финансираното пензиско осигурување и по оценета потреба може да преземе дополнителни активности и мерки, во утврдените рамки на делување на пензиските супервизори што се препознаени, посочени и потврдени од Меѓународната организација на пензиски супервизори (ИОПС).